VELDNAEMEN VAN STELLINGWARF

DIEL VI

OOLDETRIENE EN SUNNEGE

PIET VAN DER LENDE

Veldnaemen van Stellingwarf
diel VI

Veldnaemen van Stellingwarf

An now toe verschenen in disse riegel:

Diel I: *Ni'jhooltpae en Ni'jberkoop*, deur Philomène Bloemhoff-de Bruijn

Diel II: *Donkerbroek*, deur Philomène Bloemhoff-de Bruijn

Diel III: *Der Izzerd, Hooltwoolde en Ni'jhooltwoolde*, deur Philomène Bloemhoff-de Bruijn en Ybe Duursma

Diel IV: *De Fochtel*, deur Otto de Vent

Diel V: *De Langelille, Munnikeburen, Ni'jtriene, Scharpenzeel, Sliekenborg* en *Spange*, deur Piet van der Lende

Diel VI: *Ooldetriene en Sunnege*, deur Piet van der Lende

VELDNAEMEN VAN STELLINGWARF

DIEL VI

OOLDETRIENE EN SUNNEGE

Piet van der Lende

Een uutgifte van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte
Berkoop / Oldeberkoop, 2009

Disse uutgifte wodde wat de centeraosie anbelangt mit meugelik maekt deur een subsidie van de perveensie Frieslaand.

**De riegel* Veldnaemen van Stellingwarf *staot onder redaktie van Henk Bloemhoff en Philomène Bloemhoff-de Bruijn.*

ISBN/EAN: 978-90-6466-148-8

SSR-136
Uut disse uutgifte mag niet wat opni'j drokt en/of op aandere meniere eupenbaor maekt wodden zonder schriftelik goedvienen van de schriever.
No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author.

©2009, P. van der Lende, Amsterdam

Foto's: kollekties Piet van der Lende en Geert Lantinga
Losse kaorte: Piet van der Lende i.s.m. Van der Meer, Oosterwoolde
Omslagontwarp: Sietske Bloemhoff, Oosterwoolde
Drok: Van der Meer, Oosterwoolde

HEUFDSTOK I

Inleiding

Disse uutgifte verschient as diel VI in de riegel *Veldnaemen van Stellingwarf.* Dat is een serie die uutgeven wodt deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte. Doel d'r van is om te kommen tot een zo kompleet meugelik overzicht van en uutleg over de veldnaemen van de regio Stellingwarf. In dit boek behaandel ik de veldnaemen zoas die veurkommen en veurkwammen in de dörpen *Ooldetriene* (Ned. Oldetrijne) en *Sunnege* (Ned. Sonnega). Die liggen in de gemiente West-Stellingwarf in Zuudoost-Frieslaand. Ze liggen zuudwestelik van Wolvege. Sunnege greenst in et noordoosten an et dörpsgebied van Wolvege en in et zuudwesten an Ooldetriene. Beide dörpen wo'n begreensd deur de waeterloop *De Scheene* in et noordwesten en deur de Overiessels-Friese greensrevier *De Lende* in et zuudoosten. An de zuudwestelike kaante greenst Ooldetriene an de Groote Veenpoolder in West-Stellingwarf.
Over de veldnaemen van die veenpoolder is al eerder een boek verschenen in de riegel *Veldnaemen van Stellingwarf*, dat was diel V. Diel V gaot over de veldnaemen van de dörpen De Langelille, Munnikeburen, Ni'jtriene, Scharpenzeel, Sliekenborg en Spange, of kotweg over de naemen van de Groote Veenpoolder. Bi'j et schrieven van dit diel heb ik ondervunnen dat et tal overleverde veldnaemen en de oogst van veldnaemen uut de archieven minder groot is as bi'j aandere dörpen et geval west het en warschienlik nog wezen zal. Mar ik heb ok verneumen dat an et onderzuuk naor veldnaemen gien aende komt. Altied mar weer duken d'r naemen op die aj' nog niet hadden, uut archiefmateriaol dat deur iene veur veldnaemeonderzuuk of veur een aander doel naozocht is, of uut mondelinge infermaosie. Dat laeste kan inderdaod ok, omdat niet altied alle naemen die allienig nog in et geheugen veurkommen, opschreven binnen of op een aandere meniere eerder vaastelegd binnen.
Naodat diel V in de veldnaemeserie verschenen was, over de Groote Veenpoolder dus, kwammen d'r toch nog weer aandere naemen veur et locht die nog niet in dat boek opneumen weren. Lichtkaans dat ok bi'j Sunnege en Ooldetriene dommiet nao et verschienen van dit boek nog weer wat naemen boven waeter kommen. Ik wil dan ok graeg benaodrokken dat dit boek niet volledig wezen kan. Veerder he'k nao et uutkommen van et boek over de zes dörpen van de Groote Veenpoolder ondervunnen dat in de grote mennigte van gegevens wel es fouten maekt binnen bi'j et prissenteren of uutleggen van sommige details. Anvullings, verbeterings en ok idenen waor meer te vienen is bin bi'j mi'j altied

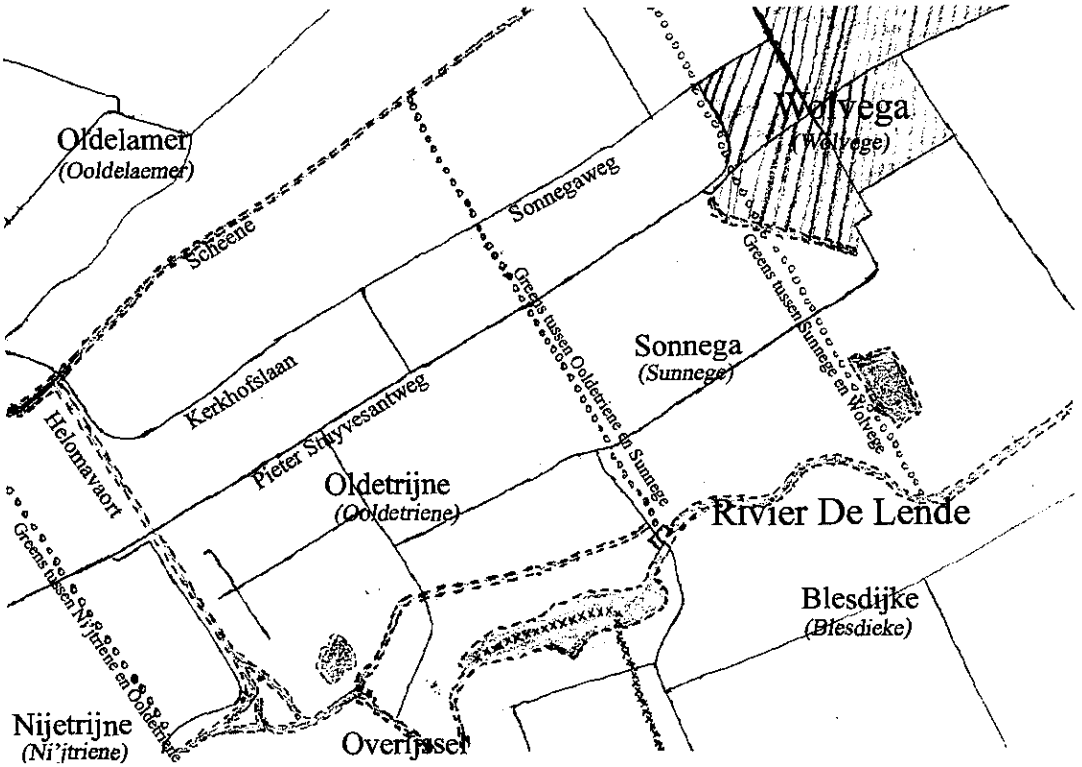

Overzichtskaorte: de dörpsgebieden van Sunnege en Ooldetriene.

slim welkom. Et gaot d'r tenslotte omme om in de veldnaemeserie een zo goed en kompleet meugelik beeld te geven van de ontwikkeling op dit terrein in Stellingwarf. Verbeterings hebben dan dus altied nut.

BRONNEN

Al een schoffien leden bin ik begonnen mit et bi'j mekeer gadderen van veldnaemen over Ooldetriene en Sunnege. Eerst heb ik een uutdri'j kregen van de databaank mit veldnaemen van de Stellingwarver Schrieversronte, mit naeme et pat dat betrekking het op beide dörpen. Een perbleem was, dat et tal veldnaemen in die databaank niet botte groot was. Ooldetriene en Sunnege weren op et terrein van veldnaemen nog de hieltied een 'terra incognita'. Mar et kan wezen dat de databaank van de Stellingwarver Schrieversronte in de toekomst nog wel meer naemen oplevert. Zo heb ik nao et verschienen van et boek over de Groote Veenpoolder toch nog zoe'n twintig naemen in de databaank vunnen die eerder onder Ooldetriene en Sunnege stonnen, mar die in wezen bi'j de Veenpoolder heurden en die dus bi'j de uutdri'j van de dörpen in de Groote Veenpoolder niet naor veuren kommen binnen.
Vervolgens bin ik de archieven in deuken. De karkelike archieven van de beide dörpen in et Rieksarchief (Tresoar) in Liwwadden leverden ok veldnaemen op. Mit naeme heb ik naokeken et 'Proces van Verbaal van Verhuiringe tusschen de diaconie van Oldelamer en Oldetrijne, verhuurders en Jans Martens Bergsma, cum suic. Huurders', opsteld 12 juni 1812, waorin de Marriemaden, de Dijk, de Rietpolle, et Armakkertje en de Uiterdijken nuumd wodden. Dit perces verbaol zit in de mappe Hervormde gemiente Ooldelaemer en Ooldetriene, 'toegang 245-45, nr. 15'. Veerder is d'r nr. 16, et 'Kasboek der diaconie van 1775 tot 1812', dat in de eventaoris van Tresoar anduded wodt as 'register van jaarrekeningen 1775-1812'. Ok heb ik 'kerkeraad nr. 1, notulenboek 1817-1881' inkeken. De laestnuumde dokementen leveren liekewel weinig ni'je veldnaemen op. Wel is d'r in nr. 63, 1886-1904, een mappe mit percessen verbaol van verhurings, mit veldnaemen zoas *De Zwaluwstaarten* en *Het Binderland.* Ok niet zo hiel vule naemen vun ik, wat Sunnege anbelangt, in 'toegang nr. 244-85, hervormde gemeente Wolvega, Nijelamer, Nijeholtwolde, Sonnega, 1633-1966'.
De Floreencohieren leverden een boel ni'je infermaosie op, mar behalven de drokte versie van de Floreencohieren van 1858 en 1700 heb ik veerder niet vule vienen kund. Behalven dat ik in veldnaemen en de geschiedenis d'r van interesseerd was, hadde ik mit et oge op dit boekien ok belangstelling veur de meer algemiene geschiedenis van de beide dörpen Sunnege en Ooldetriene. Wat dat angaot heb ik artikels naozocht van Fokke Middendorp in et weekblad *Stellingwerf* veur zoveer Ooldetriene en Sunnege d'r in naor veuren kommen. Veerder

heb ik et ruilverkavelingsarchief van De Merriemaden bestudeerd in Tresoar. D'r moet ok nog zoe'n archief toeholen in et Rieksarchief in Den Haag, mar deur reorganisaosies daore heb ik van dat archief gien studie maeken kund. In de eerdere (Friese) Perveensiaole Biebeltheek, die now opneumen is in Tresoar, bin zonuumde onderwiezersboekies anwezig van halverwege de 19e ieuw. Ok die heb ik bekeken. Dat gelt ok veur losse archiefstokken, zoas et testement van een inwoner van Sunnege an et aende van de 18e ieuw. De verschillende archivalia wo'n in de voetnoten nuumd, temeensen as dat van belang is.

INTERVIEWS, NI'JSTE ANVULLINGS EN MEER OVER DE GESCHIEDENIS

Belangrieke bronnen van infermaosie weren ok de interviews die ik mit verschillende (oold-) inwoners van Ooldetriene en Sunnege holen hebbe. Hendrik Zijlstra is een oold-inwoner van Ooldetriene. Die heb ik in et bejaordecentrum De Menning in Wilhelminaoord vraogd om alderhaande gegevens. Veerder heb ik in 2005 uutvoerig praot mit Herman Blaauwhof en Meine Keuning, en in 2007 in Wolvege mit Hendrik Kortstra, Hennie Kortstra en Jan Eize Hofstee. As laeste hadde ik een gesprek mit Jacob Kroondijk, die in Sunnege opgruuid is. Ok dat leverde de neudige gegevens op. Mit naeme de heer Kroondijk hadde veul infermaosie. Hi'j het een kaorte tekend van et pat van Sunnege daor hi'j opgruuid is. Op die kaorte het hi'j alle veldnaemen intekend die hi'j him uut zien jonge jaoren veur de geest haelen kon. Dan heb ik ok nog een brief kregen van Wiebe Bloemhof, die daorin verschillende naemen in Sunnege en Ooldetriene opnuumt.
Iene van de laeste versies van de tekst is bekeken deur leden van de Werkgroep Historie Sonnega/Oldetrijne. Die hadden nog verschillende anvullings en verbeterings. Begin 2009 weren lid van de warkgroep: Jacques Boender, Jan Boonstra, Meine Keuning en Henk Spijker. Mit Jan Boonstra heb ik in dat verbaand per e-mail infermaosie uutwisseld en de opmarkings van de warkgroep verwarkt. Wie meer infermaosie hebben wil as in dit boek geven wodt over de Ooldetrienster en Sunnegester geschiedenis en over mooie dingen die in die dörpen te zien binnen, kan op internet zien gerak kriegen op de webstee van de beide dörpen: http://www.sonnega-oldetrijne.nl. De warkgroep die ik nuumde het ok een dvd mit begeleidende tekst uutgeven, mit foto's van huzen en boerderi'jen ('van oold naor ni'j'). Soms lees ie ok aorige historische biezunderheden (o.e. over de schoele, begreefplakken, de klokkestoel, en zo wat henne). De dvd mit et boekwarkien d'r bi'j het as naeme *Van oud Sonnega/Oldetrijne naar nieuw Sonnega/Oldetrijne*, is saemensteld deur Jan Boonstra, Meine Keuning en Henk Spijker en produceerd deur Jacques Boender. De uutgifte is van 2008.

PRISSENTAOSIE IN DIT BOEK

Dit boek het de volgende opzet. Nao dit inleidende eerste heufdstok wodt in et twiede heufdstok een beeld geven van de geschiedenis van de beide dörpen Ooldetriene en Sunnege. In heufdstok III wo'n de veldnaemen nuumd uut et dörp Ooldetriene. Nao elke naeme wo'n biezunderheden geven en kriej', as et meugelik is, een stokkien uutleg. De naemen bin op alfebet odderd. In heufdstok IV vien ie op dezelde meniere de veldnaemen van et dörp Sunnege. In de eerste vier dielen van de riegel *Veldnaemen van Stellingwarf* wodde veurofgaond een opsomming en bespreking geven van de meer algemiene veldnaemkundige elementen uut de dörpen, dus (dielen van) naemen zoas *kaamp(e)*, *mad*, *maod*, *venne*, *weer* en al zo meer. Naor verholing bin de veldnaemeverzaemelings van Ooldetriene en Sunnege mar klein. Daoromme is d'r veur keuzen om die opsomming hier niet te doen. D'r kon volstaon wodden mit uutleg bi'j de verschillende naemen. Wie toch meer in et algemien naor naeme-onderdielen as *venne*, *maod*, *mad* enz. kieken wil, kan dat doen an de haand van de eerste vier dielen uut de serie.

DAANKWOORD

Graeg wil ik iederiene die mitwarkt het an et maeken van dit boek bedaanken veur zien hulpe. Dat gelt in et eerste plak netuurlik veur de infermaanten en de 'werkgroep Historie Sonnega en Oldetrijne'; die hebben een boel materiaol anleverd dat in dit boek verwarkt is. Ik bedaank ok Geert Lantinga, die et manuskript lezen het en kommentaor leverde. Mit him heb ik - tegere mit mien breur Rudolf van der Lende - in de zoemer van 2006 een rondrit maekt deur Ooldetriene en Sunnege. Geert wees me op hiel wat biezunderheden in et laandschop en in de geschiedenis van beide dörpen. Ik heb daor in dit boek gebruuk van maekt, mit veul daank uteraord. Veerder daank ik Henk Bloemhoff veur zien tael- en naemkundige begeleiding en veur de bewarking in et Stellingwarfs.

HEUFDSTOK II

Over de geschiedenis van Ooldetriene en Sunnege

VERLOOP VAN DE KELONISAOSIE

Om et moerasgebied tussen de revierties *De Lende* en *De Kuunder* of *De Tsjonger* in twie grote kelonisaosiegebieden te verdielen, wodde *De Scheene* anlegd. Dat is dus een greuven scheiding, die van Ni'jhooltpae naor Spange lopt. J. van Zanden het een beschouwing geven over et ontstaon van De Scheene.[1]
Hi'j legt een lijn mit de kelonisaosiegeschiedenis van de Stellingwarven. Et gaot neffens him bi'j de Scheene om een greenssloot van roem 15 kilemeter, die op 'e greens van tien dörpen in West-Stellingwarf lopt en die de kelonisaosiegebieden tussen Lende en Kuunder in twie grote stroken verdielt. De Scheene zol een greuven scheiding wezen, dus een soorte van kenaol, en niet de resten van een revier. As we de loop van De Scheene vergelieken mit de hoogtelijnen op 'e topografische kaorte, dan bliekt volgens Van Zanden dat De Scheene niet overal de netuurlike hellings van et laandschop volgt, mar meer rechtlijnig deur et laandschop trokken is. Zoas uut verschillende analyses blieken dot, hebben de eerste kolonisten heur omdebi'j 1100 in de Stellingwarven vestigd, of kreeg de kelonisaosie in elk geval ni'je impulsen op grotere schaole. Daor is in et veldnaemeboek over de Groote Veenpoolder ommedaenken an geven.[2] In et begin, doe d'r nog niet zoe'n protte meensken woonden, was d'r veur iederiene grond genoeg en wodden d'r kavels anlegd die haoks op 'e Binnenweg laggen, lichtkaans de oorspronkelike ontginningsas. De kavels hadden scheidingssloden of boswallen as greenzen. Nao verloop van tied wodde de bewoning de hieltied dichter en kregen ze d'r verlet van om ok in et 'aachterland' een scheiding te maeken mit de dörpen die daor ontstonnen. Van Zanden het et over een twiede kelonisaosiegolf, waorbi'j de dörpen mit et veurvoegsel 'ni'je' ontstonnen, en waorbi'j de in kultuur brochte gronden bi'j de occupatie-as langes as et waore de hieltied veerder opscheuven in de richting van nog niet in kultuur brochte gronden. Et is liekewel neffens mi'j ondudelik of disse ontwikkeling geleidelik of inderdaod inienend, via een 'twiede golf' gaon is.

In de tied dat de dörpen mit et veurvoegsel 'ni'j(e)' ontstonnen, wodde de grond die anmaekt wodden mos de hieltied krapper, en ontston d'r verlet om de green-

zen van de dörpen scharper te bepaolen. Dat moet tussen 1200 en 1300 gebeurd wezen. Warschienlik is De Scheene in die tied greuven. De ontwikkelings in de Stellingwarven passen in een meer algemiene ontwikkeling, waorbi'j nao ongeveer et jaor 1000 in West-Europa grote ontginnings op gang kwammen. Dat duurde tot omdebi'j 1300. Doe ontston d'r een agrarische overbevolking en nao de pestepidemienen van 1351-1354 wodde dat minder. Dat meer meensken mit minder grond toe mossen, is ok de reden veur et ontstaon van de marke-orgenisaosies in Drenthe en Overiessel. Die soorte orgenisaosie van dörpsbewoners hadde tot taeke om regels op te stellen veur et bruken van de gemienschoppelike gronden, ofspraoken te maeken mit hogere heren die rechten op die gronden hadden en d'r wodden ofspraoken maekt mit buurdörpen over de dörpsgreenzen. Zokke marke-orgenisaosies kwammen in Frieslaand liekewel niet veur.
De theorie over et ontstaon van de dörpen Ni'jtriene, Ooldetriene en Sunnege liekt mi'j an te sluten op de bovennuumde theorie van Van Zanden. D'r zollen twie kelonisaosiegolven west hebben. Eerst ontston et uutgestrekte Ooldetriene, en bi'j et de hieltied groter wodden van de bevolking wodde dat in drie dörpen opdield. Oorspronkelik zol d'r ien dörp west hebben, 'Trine', dat in de loop van de tied opdield wodde in Ooldetriene, Westtrinde (Ni'jtriene) en Osttrinde (Sunnege). Dat zol ok verklaoren kunnen waoromme de karke van Ooldetriene vroeger zo riek was. Oorspronkelik zol de karke van Ooldetriene wel es veur een veul groter gebied gullen hebben kund, en daor zol et bezit dan uut votkommen wezen. In verschillende dörpen laggen stokken laand die 'belasting' verschuldigd weren an de karke in Ooldetriene. Ok hadde de karke een boel laanderi'jen in eigendom. Hendrik Zijlstra nuumt et 'Kerkeland op de Broek' bi'j Ooldemark en in zien jonge jaoren huurde Klaas Pen een boerderi'je van de karke in Ooldetriene. In et boek over de veldnaemen in de Groote Veenpoolder heb ik et ontstaon van de drie dörpen uutgebreider behaandeld.[3]

ONTSTAONSGESCHIEDENIS UUTGAONDE VAN DE GESCHIEDENIS VAN DE PETROONHEILIGEN

We kun ok op aandere menieren et verloop van de eerste kelonisaosie van de moerasgebieden in Zuudoost-Frieslaand onderzuken. Dat is deur de geschiedenis nao te gaon van de petroonheiligen daor de verschillende perochiekarken in de middelieuwen an wijded wodden. H.J. Kok het een analyse maekt van de maote van hoe de verering van die petroonheiligen algemien wodde in et bisdom Utrecht.[4] An de haand daor van kun we et tiedstip van et ontstaon van een perochie in een bepaold dörp inschatten.
Een uutgebreide analyse is wat Stellingwarf angaot nog niet maekt.

Lao'k et eerst hebben over de karke van Ooldetriene. De karke daore was wijded an de Heilige Catherina. Ok aandere karken in Frieslaand en Overiessel weren an die heilige wijded. Catherina was de petroonheilige van et bisdom Utrecht en et gong dus om een slim belangrieke heilige in dat bisdom. De vereringsgeschiedenis van die heilige maekt et nog annemeliker dat de Stellingwarver dörpen en de meerste dörpen in Noordwest-Overiessel omdebi'j de 12e en 13e ieuw ontstaon binnen.
Over de persoon van de heilige Catherina van Alexandrië is historisch niks vaaste te stellen. De veer verbreide verering van Catherina kwam deur de Passio, dat is et verhael over heur matteldood, die in de zesde of zeuvende ieuw schreven wodde en die daorna in verschillende taelen vertaeld wodde. Neffens de legende was Catherina een jong maegien uut Alexandrië dat van et kristelike geleuf was. Keizer Maxentus was slim lelk dat zi'j dat geleuf toegedaon was. Hi'j stuurde vuuftig heidense wiesgeren op heur of, die heur strikvraogen perbeerden te stellen. Neffens de legende kon zi'j liekewel heur geleuf overtugend verdedigen en meer nog, de wiesgeren weren zo onder de indrok van heur argementen dat zi'j ok op et kristelike geleuf overgongen. Mar dat mossen ze wel mit de dood bekopen, want ze kwammen op 'e braandstaepel. De heilige Catherina wodde alderdeegst op een rad mit scharpe spiekerpunten folterd om heur van et geloof of te brengen, mar deur heur gebed brak et rad, dat d'r vul een stok uut. Vervolgens wodde ze ontheufd. Mar d'r stroomde hielemaole gien bloed doe dat gebeurde. Catherina wodt altied ofbeeld as jonkvrouw, mit boek, zweerd en breuken rad, soms mit de machtige keizer Maxentus an heur voeten.

De verering van de heilige Catherina, die in et jaor 306 of 307 onder keizer Maxentus in Alexandrië de matteldood sturven wezen zol, wodde et starkst in West-Europa sund de 13e ieuw. De verering kwam staorigan op gang nao 1027, doe een kluizenaar de relikwienen van de heilige, die neffens de legende deur engelen op de barg Sinai begreuven was, naor Rouaan brocht. Verschillende kloosterorden hebben de verering van de heilige Catherina bevodderd. De Praemonstratensers hebben heur verering verbreided, mar ok de Cisterciensers. Iene van de vroegste bewiezen veur de verering van de heilige in et bisdom Utrecht stamt uut 1207, doe gravinne Richardis, vrouw van Graaf Otto van Gelre, een stichting veur de Walburgiskarke in Zutphen maekte, waorbi'j de feestdag van Sunt Catherina, op 25 november, vierd wodden mos.[5] Mar ok aandere kloosterorden speulden bi'j de verbreiding van de verering een rolle, de Dominicanen bi'jveurbeeld en ok de Duutse orde, een geestelike ridderorde. Veural bi'j de Duutse orde schient de heilige Catherina stark vereerd west te hebben. De Duutse orde hadde een vestiging bi'j Schoten in de omgeving van waor laeter 't Vene (Ned. Heerenveen) ontston; dat was et 'Convent van Schooten'. Zol

dat convent/klooster misschien een rolle speuld hebben bi'j de stichting van de karke in Ooldetriene?

Hoe dat ok zit, uut de bepaoling van de tied dat die heilige vereerd wodde dot blieken dat de stichting van de perochiekarke in Ooldetriene niet oolder wezen kan as de twiede helte van de 12e ieuw. Misschien gaot et wel om de eerste helte van de 13e ieuw, want de verbreiding van de heilige Catherina komt nao 1200 goed op gang. Zoas in et begin al nuumd is, is Catherina de petroonheilige van et bisdom Utrecht. Ok aandere karken in dörpen van Zuudoost-Frieslaand die in de 12e eeuw ontstonnen, weren an de heilige Catherina wijded, de karke van Spange bi'jveurbeeld.

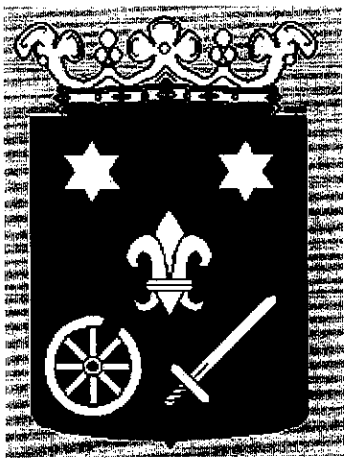

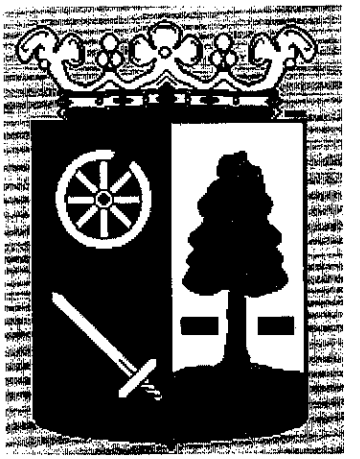

Uut nog een aandere anwiezing dot blieken dat in et Convent van Schooten de heilige Catherina belangriek was. Dat klooster lag op et grondgebied van de grieteni'je Schoterlaand. Et waopen van de vroegere grieteni'je Schoterlaand (tegenwoordig is et de gemiente Et Vene (Ned. Heerenveen)) het een verwiezing naor de heilige Catherina. In et waopen staon de attributen van Catherina, et zweerd en et breuken rad ofbeeld. Et breuken rad het betrekking op et pat van de legende dat ze folterd wodde op een rad en dat d'r een stok van dat rad ofbrak deur heur gebed. Links is et waopen van Schoterlaand ofdrokt en rechts dat van Et Vene. Dat gaot veur een pat op et Schoterlaanse waopen weeromme.

DE PETROONHEILIGE VAN SUNNEGE

Op 23 juni 1509 wodde een institutiebrief oftewel een anstellingsbrief uutgeven en daor dot de anstelling uut blieken van een Johannes ter Maeth tot priester in de 'St Nicolaus parochiekerk' te 'Sonega'; dat plak was vri'jkommen deur et wegraeken van Gosswinus. De anstelling gebeurde op grond van de prissentaosie van hertog George van Saksen an de deken Hinricus ten Velde uut Vollenhove.[6] Hier dot uut blieken dat de karke van Sunnege an de heilige Sunte-Nikolaos wijded was. Nikolaos van Myra was een beroemde volksheilige, daor gien betrouwbere historische gegevens over binnen. Hi'j zol bisschop van Myra in Klein-Azië west hebben. Zien levensbeschrieving is vermingd mit die van heiligen mit dezelde naemen zoas Nikolaos van Pyra in Cycië (die wegraekt is in 564).
De verschillende legendes die mit Sunte-Nikolaos verbaand holen zal ik hier niet numen, daor is al vule over schreven. Sund de negende ieuw wodde Nikolaos in Rome en Italië vereerd, en van de tiende ieuw of in Duutslaand, Engelaand en Frankriek. Veural de Hanze verspreidede zien verering in et noorden van Europa. In 1087 wodde deur koopluden dat wat d'r van zien lichem over was overbrocht naor Bari in Zuud-Italië. Dat was in de tied van een oorlog tegen de Turken. Pas daornao wodde de verering veerder over West-Europa verspreided. Op de bi'jgaonde kaorte (blz. 15) staon de perochiekarken angeven die in Stellingwarf en omgeving an de heilige Nikolaos wijded weren.
Hiel wat karken in de moerasgebieden van Zuudoost-Frieslaand en Noordwest-Overiessel en in Hollaand en Utrecht weren wijded an Sunte-Nikolaos. Tussen de verering van die heilige en de kelonisaosie van die moerasgebieden an de kust en bi'j de benedenloop van verschillende revieren liekt een stark verbaand te bestaon, wat ok uut de kaorte sprekt: veural karken van plakken bi'j de kust langes of an de benedenloop van revieren weren an him wijded. Veerder et laand in komt Nikolaos as petroonheilige amper veur. Uutzunderings bin Schoonebeek en Denekaamp. Uut et feit dat de karke van Sunnege an de heilige Nikolaos wijded was, kun we ofleiden dat de stichting d'r van argens tussen 1150 en 1250 west hebben moet.

Ien en aander sluut an bi'j de oorkonden die veur et eerst plakken en revieren numen in et gebied Stellingwarf. Die oorkonden heuren haost allegere tot de tiedrekte 1100-1250; et gaot om *Lende* en *Kuunder* (1165), om Hooltpae (1204), om Scharpenzeel (1245) en zo wat henne. Netuurlik zegt zoks niet alles, omdat d'r niet zo vule bronnen binnen en omdat veul 'schriftelike bronnen' verleuren raekt wezen zullen. Toch kuj' al mit al konkluderen dat de kelonisaosie van et Stellingwarver gebied heufdzaekelik in de 13e eeuw west hebben moet. Dat

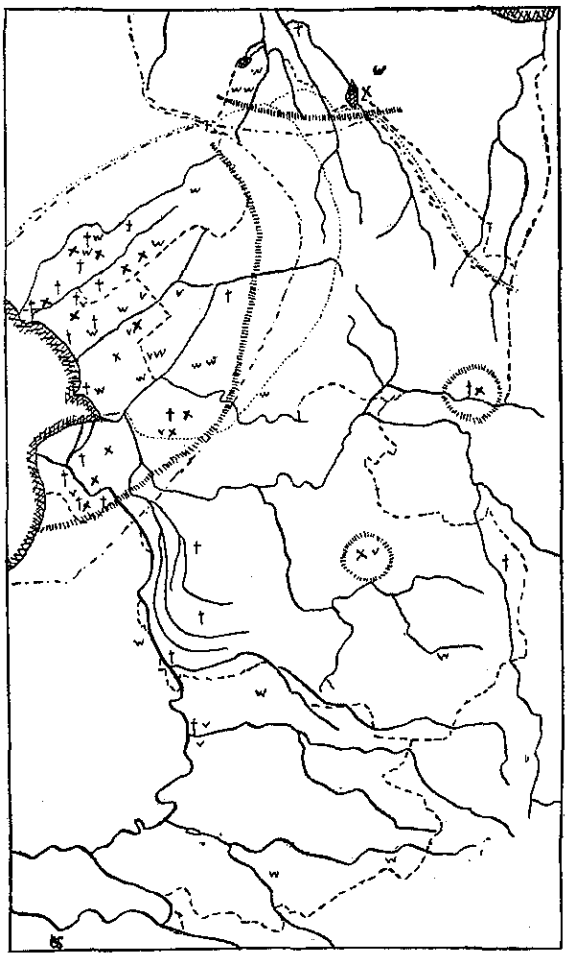

Slicher van Bath (1977) het nao uutgebreide analyse van middelieuwse veldnaemen de invloed van kelonisaosie uut aandere gebieden perbeerd vaaste te stellen. In et zuud-oosten van Frieslaand, de Kop van Overiessel en Zuudwest-Drenthe liekt de invloed van Hollaanders en Friezen groter te wezen as in omliggende gebieden. Iene anwiezing is et grote tal karken dat an Sunte-Nikolaos wijded is in dit gebied. Ok et grote tal veldnaemen mit wo(o)ld *dudet d'r op. De Sunte-Nikolaoskarken kommen veural veur in moerasgebieden an et laeste stok van revieren daor Hollaanders en Friezen bi'j de kelonisaosie omdebi'j 1100 een grote rolle speuld hebben. Deur et deur mekaander lopen van Fries-Hollaanse, Saksische en Frankische invloeden zol in Stellingwarf en omgeving een gebied mit een eigen kultuur ontstaon wezen.*

bliekt dus ok uut de naemen van de heiligen daor de perochiekarken van Sunnege en Ooldetriene an wijded weren. Hoe dat allemaole krek in zien wark gaon is, daor zal nog hiel wat onderzuuk naor daon wodden kunnen.

MEER AS IEN KARKHOF IN SUNNEGE: HOE EN WAOROMME

J. Lourens geft op een kaorte mit een rekonstruktie van et karkelik bezit tussen Lende en Kuunder in de verschillende dörpen zuudwestelik van Wolvege an, dat 'et oolde karkhof' van Sunnege in de hoevestroke lag die in de Floreencohieren anduded wodt mit nr. 14.[7] Et lag tussen waor now, in 2009 dus, de boerderi'jen van de families Elshof en Broekema binnen. Die oolde hoevestroke wodt in de Floreencohieren van 1700 naoder nuumd as 'sate lands, strekkende van de Scheene naar de Linde', mit as eigener 'de vicarie' en de gebrukers Lambert Jannis en Albert Abelen. In de stemcohieren van 1640 wodt ok as eigener 'de vicarye' nuumd en as gebruker Anne Berents. Et oolde karkhof lag dus in een hoevestroke die in vroeger tieden eigendom was van de karke of in alle geval van een karkelijke instelling, de vikkeri'je. Et karkhof van now ligt ok in een hoevestroke die eigendom was van de karke, in de Floreencohieren wodde et angeven mit nr. 10. As eigener wodt daor in de Floreencohieren 'de Pastorie' nuumd. Die hoevestroke wodde ok wel *het Weem* of *de Weme* nuumd (zie onder *Weemelandt*).

De vikkeri'jen stammen nog uut de tied van veur de Reformaosie, doe de karken, die laeter Hervormd wodden, nog katteliek weren. Et weren stichtings die in de loop van de laete middelieuwen opricht wodden, mit as doel een priester genog inkommen te geven om op vaaste tieden missen veur et zieleheil op te dregen. Op 15 maart 1554 bliekt de 'collatie' (benuming) 'van Andreas Joannis tot de St. Anthonius prebende' in de perochiekarke van Sunnege. Et plak is vri'jkommen deur 'dismissie of resignatie' van Harmannus, zeune van Nicolaus de Gheest, op grond van 'presentatie der bewoners dier parochie na bekomen goedvinden van den keizer'.[8] Bliekber was de vikkeri'je wijded an de heilige Sunt-Anthonius. Dat was mit hiel wat vikkeri'jen in Stellingwarf et geval. Haost elke perochie hadde in oons gebied in de middelieuwen wel een St. Anthonius-vikkeri'je. Et was in de middelieuwen een slim populaire heilige. Een groep leden van de perochie van Sunnege hadde bliekber een veurstel daon veur de benuming van Andreas Joannis. Ik kom daor nog op weeromme. Mar de grote vraog is wel: waoromme wodde et karkhof verplaetst van hoevestroke nommer 14 naor hoevestroke nommer 10? Daor bin verschillende theorienen over te bedaenken. Ik gao ze kot even bi'jlanges.

1. Nao de Reformaosie kregen de vikkeri'jen een ni'je bestemming. De overhied vun dat de inkomsten uut de stichtings veur de Geriffermeerde Karke wezen

mossen. Dat daoromme perbeerde die et beheer en de begeving van de vikkeri'jen te bestemmen veur de Geriffermeerde Karke. De overhied perbeerde om et beheer en de begeving van de vikkeri'jen onder zien gezag te kriegen. In de loop van de zeuventiende ieuw bin riegelmaotig plakkaoten ofkondigd om dit veur mekeer te kriegen. Die overhiedspoletiek wodde liekewel deur verschillende kattelieke families bestreden. Et 'collatierecht' van de vikkeri'je - et recht om de jaorlikse inkomsten uut de stichting an een begeunstigde toe te wiezen - lag vaeke iewenlaank bi'j personen uut belangrieke kattelieke families. De vraoge wie recht op de inkomsten uut die vikkeri'jen hadde, hadde veul percessen tot gevolg. In et Rieksarchief in Liwwadden is bi'jveurbeeld et ien en aander an stokken anwezig over konflikten bi'j de vikkeri'je van Blesdieke, die in de 15e ieuw opricht wodde deur patriciërs uut Stienwiek.[9]
De oolde vikkeri'jestichtings raekten in de 18e ieuw in de nederklitse. Een boel vikkeri'jegoederen wodden verkocht of verdonkeremaond. In de twiede helte van de 18e ieuw, in een tied van grote aarmoede, wodden karkelike goederen verkocht. Dat kan ok mit de vikkeri'jegoederen van Sunnege gebeurd wezen. De meerderhied van de oolde stichtings is intied opheven. Vaeke wodden de vikkeri'jen die overbleven weren ommezet in studiefoonsen. En dan konnen weer ruzies ontstaon bi'j et toewiezen van vikkeri'jebeurzen.
De situaosie in Sunnege was as volgt. Doe de vikker'jegoederen in de twiede helte van de 18e ieuw vervremd wodden en in pattekeliere hanen belaanden, is et karkhof dat in de hoevestroke lag opheven en verplaetst naor de hoevestroke die ok eigendom van de karke was. Dat was in de Floreencohieren nr. 10, dus '*het Weem*'. In 1858 weren d'r, zo dot uut de Floreencohieren van dat jaor blieken, van de hoevestroke nr. 14 verschillende eigeners, waoronder de femilie Terwisscha van Scheltinga.
2. Die theorie liekt mi'j warschienliker as die van M.H. de Vries, die hi'j naor veuren brengt in zien *De Historie van Weststellingwerf*. De Vries daenkt op blz. 51 dat 'Het Oude Kerkhof' bi'j de oolde karkhoffen heurde waor de meensken in niet-wijde eerde begreuven wodden in de tied van de exkommenekaosie of karkeban daor de Stellingwarvers onder vullen in de tied tussen 1309 en 1320.[10]
3. Geert Lantinga daenkt dat et ni'je karkhof in de hoevestroke nr. 10 d'r al in 1646 west het, omdat daor doe al een karkien ston bliekens et opschrift op een oolde karkeklokke. Neffens de Floreencohieren van 1700 was hoevestroke nr. 14 liekewel nog eigendom van de vikkeri'je en gien pattekelier eigendom, waorbi'j de eigener gien karkhof op zien bezit hebben wol. In dat geval is d'r al een ni'j karkhof kommen doe hoevestroke no. 14 eigendom was van de vikkeri'je en et oolde karkhof misschien nog bruukt wodde. Et zol liekewel wezen kunnen dat ze nog een hiele poze et oolde karkhof bruukt hebben en dat et ni'je karkhof ok bruukt wodde. Hoe as dat kunnen zol? Veur een meugelike verklaoring gaon we

weeromme naor et bericht over de benuming in 1554 van Andreas Joannis tot de St. Anthonius prebende. Want De Jonge van Ellemeet nuumt bi'j dat bericht: 'i.v.m. ongedateerde citatie van eventueele opposanten voor den deken Joannes Egberti, vicaris te Steenwijck en Vledderen'. Bliekber was d'r, even veur de Reformaosie, onderlinge stried tussen de leden van de perochie van Sunnege over de benuming. Een pat van de leden dee een beroep op de alderhoogste instaansie, de keizer, om een benuming veur mekeer te kriegen, en gong zo mit een boge om de karkelike instaansies henne. De 'opposanten' moe'n liekewel naor de deken Joannes Egberti gaon wezen. Zol d'r doe al, tiedelik misschien, een soorte van karkesplitsing west hebben? Is daor de anwezighied van twie karkhoffen deur kommen? Veerder onderzuuk zol zoks uutwiezen moeten. Et was in de middelieuwen niet ongewoon dat d'r konflikten weren tussen karkelike instaanties over et 'institutierecht'. Dat zo konnen d'r soms twie priesters in ien en dezelde perochie wezen die elk deur een aandere instaansie benuumd weren. Zo was d'r in 1333 bi'jveurbeeld in Hollum een konflikt tussen de abt van Dokkum en de bisschop over de bevoegdhied om een priester te benumen. Zodoende hadde Hollum nog in 1511 twie priesters; elk hadde een 'beneficie', bestaonde uut een groot agrarisch bedrief.[11]
Van het 'Oude Kerkhof' is niks meer over. Ze hebben laeter, o.e. bi'j et brieder maeken van de Pieter Stuyvesantweg, nog wel schedels en botten in de boswal in de buurte vunnen. Daor weren die bliekber bi'j et oprumen van et karkhof bi'j mekeer telane kommen.
Al an et aende van de 18e ieuw was et 'Oude Kerkhof' een bouwakker. 'Nader bij Wolvega, aan den Buitenweg, was voor deezen ook nog een oud Kerkhof bekend, 't welk tot Sonnega behoorde; doch reeds voor langen tijd in een bouwkamp is veranderd'.[12]
Sunnege het vandaege-de-dag een ni'j begreefplak an de Sunnegeweg. De grond veur et ni'je karkhof wodde geven deur de familie Ypee. Die familie hadde in et dörpsgebied van Sunnege veul laanderi'jen en o.e. twie boerderi'jen.

EKENOMISCHE AKTIVITEITEN

Wat de laandbouw angaot liekt d'r mit naeme in Sunnege nog lange spraoke west te hebben van akkerbouw. Neffens Bouwer (1989) bleef et oorspronkelike gemengd bedrief in de Stellingwarven, dat in de middelieuwen nao de kelonisaosie ontston, tot an et begin van de 19e eeuw bestaon en kwam d'r pas daornao meer specialisaosie. Bouwer het as bi'jlaoge bi'j zien boek over kultuurlaandschopsvormen een schema tekend van et gebruuk van de laandbouwgrond onder Sunnege, zie de illestraosie op blz. 67. Onder Sunnege en Ooldetriene begint ok et keliezelaandschop van boswallen, dat zoe'n biezunder kerakter geft an et

Stellingwarver laand. Behalven de boswallen wodde d'r ok op grotere stokken grond an bosbouw daon. Et iekenhakhoolt dat hier om de 10 tot 12 jaor kapt wodde, brocht een protte geld op. Veur leerlooieri'jen was iekenbaste neudig en in de meimaond koj' dan ok de iekschelders an et wark zien. Laeter in et jaor kwammen de 'boskers'. Die verwarkten et veerdere hoolt tot gebruukshoolt, zoas stekhoolt, bonestokken, talhoolties, takkebossen voor de ovends van bakkers, en al zo meer.[13] Die ekenomische aktiviteit is in de Stellingwarven al hiel oold. Deur de Eerste en Twiede Wereldoorlog kwam d'r gebrek an braandstof. Daordeur wodden verschillende bossen veurgoed kapt en et hoolt wodde bruukt veur branige. Daor kwam nog bi'j dat bouw en gröslaand in die daegen meer opbrochten as de bosbouw, dat ok dat vieterde de meensken an om bosgrond omme te zetten in bouw en gröslaand. Infermaant Kroondijk zegt dat bi'jveurbeeld de *Hiddinga's Bossen* an et begin van de Twiede Wereldoorlog (in 1940 en 1941) volledig kapt binnen.
Neffens een rappot van de schoelemeester van Ooldetriene uut 1858 beston Sunnege uut 1100 bunder grond, waorvan 5/8 zaand was en 3/8 vene; 150 bunder was weilaand, 350 bunder was hujlaand, en d'r was 200 bunder bouwlaand en 100 bunder bos.[14] De rest - 300 bunder - was bliekber braokliggend laand, mar de schoelemeester van doe het d'r niks over schreven. Wat Ooldetriene angaot nuumt de onderwiezer in 1858 dat et dörp uut 1800 bunder bestaot. De bojem is 3/8 zaand en 5/8 vene, en is verdield in 600 bunder weilaand, 1100 bunder hujlaand, 60 bunder bouw en 40 bunder bos.
Uut et overzicht dot blieken dat halverwege de 19e ieuw de veehoolderi'je de veumaemste bron van bestaon was, mar dat de hieltied nog akkerbouw veurkwam. Behalven om eerpels gong et veural om rogge, boekweit en haever. Veerder wodden veural knollen verbouwd. De perdukten die et boerebedrief opleverde wodden deur de eigeners van de boerderi'jen naor et buurdörp Wolvege op 'e weekmark brocht om te verkopen.[15] Bi'j die perdukten zullen veur een niet zo groot pat ok gruunten en fruit west hebben. Boeren hadden bi'j heur boerkeri'je meerst wel een grote moestuun en een niet al te grote appelhof. In 1876 wodt een 'zathe en landen' veur de verkope anbeuden, mit 'Eene boerenhuizinge en Schuur met Vuur en Turfhok, Hieminge en daarachter gelegen Tuin, waarin onderscheidene Vruchtboomen, ten noorden van- en aan den bovenweg te Oldetrijne, met hierbij een stukje weiland of lester'.[16]
In de dörpsgebieden van Ooldetriene en Sunnege is ok verveend. Op de gemiente-atlas van Kuiper van 1865 is te zien waor in die tied onder Sunnege en Wolvege vervenings west hebben.[17] Mar in de 18e ieuw al wo'n de *Halingen* in Ooldetriene nuumd. Die veldnaeme, mit een veurbeeld uit Ooldetriene, is behaandeld in et veldnaemeboek over de Groote Veenpoolder.[18]
In Ooldetriene en Sunnege was in de 19e ieuw niet allienig mar laandbouw. Anne

Piers Fabryk was wiendmeulebouwer in Ooldetriene.[19] Hi'j wodde in 1762 in Langzwaogen geboren en in 1819 raekte hi'j weg in Ooldetriene. In 1811 nam hi'j de naeme Fabryk an. Zien vader en grootvader weren meulemaekers bi'j Langzwaogen en op 'e Gediek, en ok de zeune van Anne Piers, die Pier Annes hiette, was meulemaeker in Ooldetriene (1793-1847). Netuurlik hiette de zeune daorvan weer Anne Piers. Behalven meulemaeker was die ok 'opzichter van publieke werken'. Hi'j leefde van 1821 tot 1900 in Ooldetriene en dee o.e. wark veur de Groote Veenpoolder van West-Stellingwarf. Die zien zeune Pier Annes, geboren in 1853, het mitmaekt dat deur de ontwikkeling van ni'je technieken et beroep van wiendmeulebouwer veroolderd raekte en dat d'r gien toekomst meer in zat. Hi'j wodde boer in Ooldetriene. Zo kwam d'r een aende an vuuf generaosies wiendmeulebouwers, waorvan drieje in Ooldetriene toehullen.
Veerder was d'r in Ooldetriene een schipswarf van een schipstimmerman. D'r woonden neffens de schoelemeester in 1858 behalven de wiendmeulemaeker en de schipstimmerman in Ooldetriene vuuf timmerluden, een kuper, een winkelman, een schoemaeker en d'r weren zes harbargen. D'r wo'n ok twie linnenweveri'jen nuumd[20].
In Sunnege woonden om die tied henne neffens et schoelemeestersboekien in 1858 nog een meulemaeker, twie timmerluden, iene kuper, iene winkelman, iene schoemaeker en d'r weren vier harbargen. Om een indrok te kriegen van de bevolkingsdichthied van die tied en van de bebouwing is et volgende aorig om te numen. D'r weren in 1858 in Ooldetriene 31 boereplaetsen, 40 woonhuzen en 390 inwoners, en daorvan mossen mar even 34 meensken deur de aarmzorg onderholen wodden. In Sunnege weren d'r 250 inwoners, mit vufe die onder de aarmzorg vullen. D'r stonnen daor 19 'verspreide boerenplaatsen', 'welke voor het grootste gedeelte in eene richting aan den binnenweg zijn geleegen'. Veerder weren d'r twaelf aandere woonhuzen in et dörp.

HOE LEEFDEN DE MEENSKEN? HOE WARKTEN ZE MIT MEKAANDER?

De diaekeni'je van Ooldetriene hadde in de twiede helte van de 18e ieuw een hiel systeem van zorg veur de aarme meensken opsteld. In et kasboek vienen we een hieleboel uutgaoven veur heur, zoas veur kleren, brood, en turf. Veerder wodden ze onderbrocht in aarmhusies. De diaekeni'je hadde dus ok huzen daor aarme meensken in wonen konnen. Op 20 oktober 1776 betaelde de diaekeni'je een bedrag an Jacob Geerts 'wegens geleverd ijzerwerk aan de arme huisen'. En op 25 meert 1778 wodde een bedrag an Joh. Lefferte betaeld 'wegens glasemaken aan de armhuisjes op de Oldetrijnster sloot'.[21]

De diaekeni'je hadde behalven vuuf stokkies laand (haost 20 hektare) ok nog een boerkeri'je in Ooldelaemer. Op 8 december 1778 wodde an Helmer Harmens een bedrag betaeld 'wegens gelevert riet aan de Diaconie plaats te Oudelemmer'. Uutgaoven veur die karkeplaetse wo'n op verschillende plakken nuumd.
Wat de meniere van leven van de meensken angaot wodt et ien en aander dudelik uut et vraoggesprek da'k had hebbe mit Hendrik Zijlstra. Doe Hendrik jong was, wodde deur een speciaole klokkeluder drie keer per dag de klokke luded. Morgens om acht ure, om elf ure en middags om vier ure. In zien jeugd was Lolke Visser de klokkeluder, laeter was Andries van der Zee dat. Soms leut Lolke et klokkeluden over an zien vrouw. Bi'j et wegraeken van een dörpsbewoner wodde de klokke een hiele poze luded. Bi'j de begraffenis wodde de hieltied de klokke luded, dus van et ogenblik of dat ze et karkhof opgongen tot et mement dat ze weer weerommekwammen.
Et overlieden wodde huus an huus rondzegd deur een 'anzegger', die zoks zee as 'dat heden is overleden in de ouderdom van .. jaren', en dan volgde de naeme van degene die wegraekt was. In Hendrik Zijlstra zien jeugd was Tiede Schippers de 'anzegger'. De dörpsbewoners hadden vaeke veul kontakt mit mekeer. Veural bi'j de winterdag hadden ze d'r tied veur en gongen ze bi'j mekeer op vesite. Dat nuumden ze in Sunnege, krek as in aandere dörpen in Stellingwarf, 'te aovendpraoten'.

D'r bin nog inkelde overbliefsels die wiezen op oolde saemenwarkingsverbanen en vormen van burehulp. Wat dat angaot kan wezen wodden op de benaeming 'Meenthe'. Krek as in veul aandere dörpen haj' ok in Sunnege de *Meenthe*. Die wodde o.e. ok nuumd deur Hendrik Zijlstra. Neffens him ligt hi'j in de bocht van de weg naor Wolvege, in et laand aachteruut. Veerder was d'r ok nog een *Oldetrijnster Meente*.[22] Dergelike benaemings kun wiezen op grond die deur de dörpsbewoners gemienschoppelik bruukt wodde. In et boek over de Groote Veenpoolder he'k et daor al over had.

Wat de regels angaot veur de relaosie tussen de dörpsbewoners kan veerder wezen wodden op et woord *mandelig*, een begrip daj' ok in oolde koopakten over onroerende goederen in Ooldetriene tegenkommen. Dit woord komt o.e. veur in een kontrakt van boedelscheiding van 1810[23]: 'de geregte helft van zodanige bosschen als mandeelig zijn met Leendert Klazen erven in de uitgangen van ouds bekent in no 21 en 22 te Sonnega'. In dat kontrakt dot blieken dat niet allienig laand en bossen mandielig bezit wezen konnen. Et kon ok op huzen en schuren slaon 'blijvende wij voorts in voegen voorschreven mandeelig te bezitten zekere huizinge en schuure staande en gelegen te Wolvega bekent met no

134 met twee kampen lands daar agter sampt het weer buiten de Bosch voorheen bekent in no 29'.[24]
In de twiede helte van de 18e ieuw was d'r nog spraoke van et zonuumde *niaarrecht*. Uut et kasboek van de diaekeni'je van Ooldetriene bliekt dat de diaekeni'je ok van dat recht gebruuk maekte om de zorg veur de aarmen goed op te zetten. Op 20 september 1779 wodde in dat kasboek as uutgaove neteerd: 'Aan de notaris Livius Radijs wegens een koopbrief wegens 't huisje op de Oudeweg geniaart door de diaconie van de Oldelemmer en Oudetrijne, 6-14-12'. As een eigener van een onroerend goed dat verkopen wol an een aander, wodde daor een koopakte veur opsteld daor de veurweerden in stonnen en daor et onroerend goed in omschreven wodde. Femilieleden van de oorspronkelike eigener en sommige buurtbewoners konnen liekewel bezwaor tegen de verkoop maeken. Een pat van de tekst van de koopakte wodde deur de dörpsrechter op et Rechthuus en in de plaetselike karke ofreupen ('geproclameerd'). De ni'je eigener kon pas over zien bezit gaon, as de koop drie keer 'geproclameerd' was en d'r gien bezwaor antekend was. Pas dan wodde et onroerend goed overdreugen ('getransporteerd'). D'r was dus een verschil tussen koop en overgang van et onroerende goed. Femilieleden en naostliggers, dus bi'jveurbeeld een boer mit laand naost et laand dat iene verkopen wol, konnen bezwaor maeken. Ze zeden dan dat d'r een beroep daon wodde op et 'recht van niaer'. Dit is een naostingsrecht dat weerommegaot op et oolde Germaanse recht, dus op recht dat gullen het véúr de invoering van et Romeinse recht. Neffens dit oolde recht waj' allienig mar beheerder van onroerend goed en waj' gien eigener. Et goed heurde an de femilie of an de buurtschop. Doe 'vervreemding' meugelik wodde, dat hoolt in dat et pattekeliere eigendom meugelik wodde, hullen de 'naostliggers' en de femilieleden et recht van niaer. En dat hul in dat et onroerende goed eerst an heur anbeuden wodden mos, tegen ¾ van de pries. Dat priesveurdiel is d'r laeter uut raekt, mar et niaerrecht is tot 1811 bestaon bleven.[25] Et recht van niaer speulde dus somstieden een rolle in et tegengaon van de aarmoede in de twiede helte van de 18e eeuw. De diaekeni'je van Ooldetriene maekte gebruuk van dat recht om een huus te kriegen veur de vestiging van aarme meensken. Et is niet dudelik as de diaekeni'je dat huus ok ankopen kon onder de pries die gul as et om een gewone koop gaon hadde.

ET SCHARRERECHT OP 'E OOLDETRIENSTER MAODEN

D'r het in Ooldetriene ok een soort van weiderecht van de dörpsbewoners/boeren bestaon. Naarding het daor indertied al an docht, omdat hi'j de uitdrokking '1 *scheer* of *koeweide* op de Maden in Oldetrijne' tegenkwam.[26] De anduding '1 scheer' zol dan betekenen: et recht om iene koe op 'e maoden te weiden. Volgens

Naarding is *scheer* as woord femilie van *skar* of *schar*. Dat dudet op et scharrerecht, et recht om vee 'in te scharen' op de gemienschoppelike weidegrond.
Over et scharrerecht op een pat van De Maoden, De Merriemaden, is et ien en aander bekend uut de stokken over een ruilverkaveling van De Merriemaden die in 1929-1930 west het. Et laand van die maoden wodde tot 1930 bruukt as gröslaand, waorbi'j et bi'j een pat d'r van om blauwgröslaand gong. Elk jaor stroomde et waeter van De Lende over et laand en leut et een laoge vruchtbere klei aachter. Op een pat van et laand wodde een moerasvegetatie vunnen. Et gong trouwens om laand mit mar weinig opbrengst. De legere patten bi'j de Lendediek langes hadden vacke een grote overlast deur et waeter, dat de opbrengst an huj gong sommige jaoren hielendal verleuren, wiels in natte zoemers de ofwaetering van De Maoden zels lang niet goed genoeg was deurdat d'r hielemaole gien gröppen en zo weren. Tot 1844 struupten de lanen bi'j de winter altied onder, omdat De Lende gewoon eupen in de zee uutkwam. Van 1844 of wodden de overstromings minder, omdat de keersluus bi'j et plak De Kuunder anlegd wodde. Die keersluus bi'j De Kuunder wodde winters dichtedaon bi'j een peil van De Zuderzee van 1.02 M + NAP, dat overstromings kwammen now en dan toch nog veur. Nao et anleggen van de Ofsluutdiek, deur de bouw van de Driewegsluus bi'j De Helomavaort en de veraandering van de keersluus bi'j De Kuunder in een schutsluus is De Lende om 1930 henne liekewel ofsleuten en struupten De Merriemaden niet meer onder.[27]
De Merriemaden weren 67 hektare groot en op ongeveer 47 hektare van De Merriemaden rustten naoweiderechten, die in hanen weren van eigeners liekegoed as van niet-eigeners van de grond. Et tal naoweiderechten, de zonuumde *scharren*, was 89. In de stokken over de ruilverkaveling wodt een verklaoring veur et ontstaon van de naoweiderechten geven. Et ontstaon zol te daanken wezen an et oorspronkelik hielemaol ontbreken van uutwegen uut De Maoden naor eupenbaore wegen. Volgens et rappot hebben De Maoden vroeger bestaon uut minderweerdig rietlaand. "Door de geregelde overstroming met Zuiderzeewater werd langzamerhand een laag klei aangevoerd en stegen de gronden zodoende in waarde. Men begon de behoefte aan uitwegen te voelen en naar het schijnt heeft men toen aan vier tussen de Maden en de weg Nijetrijne-Oldetrijne gelegen eigenaren gevraagd hun uitweg voor de Maden te verlenen. Als schadeloosstelling zouden daarvoor de naweiderechten gegeven zijn".[28]
In et rappot wodt steld dat oorspronkelik neffens disse theorie mar inkelde personen naoweiderechten hadden. Dat weren de boeren die de eigeners en brukers van De Merriemaden in et veurjaor en de zoemer toestemming gavven om over heur laand naor De Merriemaden te gaon en weer weeromme. Die theorie zol kloppen omdat d'r in 1930 nog twie personen weren die elk ongeveer 20 naoweiderechten hadden, dus ongeveer de helte van et tetaole tal. Volgens die

theorie zollen de aandere ongeveer 40 naoweiderechten of scharren oorspronkelik ok van mar inkelde eigeners west hebben, mar ze zollen deur verarving over meerdere personen verdield wezen. De scharrerechten konnen trouwens ok bi'j aandere personen terechtekommen deur verkope. Ie konnen de scharrerechten in ieder geval al in de twiede helte van de 19e eeuw gewoon verhaandelen. Op 12 december 1876 wodden veur Sjerp van der Molen c.s. 'twee zathe en landen' verkocht mit daor 'vier en een half schar Madeweide, op de Marriemaden onder Oldetrijne' bi'j.[29] Butendat konnen ooldere boeren in Ooldetriene heur nog et bestaon van drie uutwegen veur de geest haelen. Om 1930 henne bestonnen d'r nog twieje, de westelike d'r van wodde et meerste bruukt.
Op 26 september 1792 leut Alt Roelofs, stelling in Sunnege en mit-rechter van Stellingwarf-Westaende zien testement opmaeken. Hi'j was slim riek en hadde gien kiender. In et testement lees ie een lange opsomming van gelden en roerende en onroerende goederen die hi'j an een hiele riegel van personen vermaekt. Zo kuj' o.e. lezen: 'Legateere aan Claasje Hendriks thans dienstbaar bij mij testator een somma van Een duizend Caroliguldens, ..., en vier een tweede Scheerweide daaronder een peerdeweide op de Maden te Oldetrijne, voorts... En even veerder vaalt te lezen: 'Legateere aan mijn dienstknegt Lammert Welmers ongeveer ses en een vierde mad maden, op de maden onder Oldetrijne geleegen, met de weide daarbijbehorende...'[30]
Uut dit testement dot blieken dat et scharrerecht op de maoden in Ooldetriene in de 18e ieuw in alle geval al beston. Butendat gaot et niet over de 'Merriemaden', mar meer in algemiene zin over 'de maden'. Uut dit bericht bliekt in et eerste plak dat d'r verschillende soorten weiderechten weren. Et kon om een recht gaon om koenen op de maoden te weiden, mar et kon ok op peerden betrekking hebben. In et bovenstaonde testement hebben ze et over een 'peerdeweide'. D'r wodde dus onderscheid maekt tussen peerdeweide en koeweide. Et is veerder ok de vraoge of dit scharrerecht allienig veur De Merriemaden bestaon het of dat et in Ooldetriene meer algemien veur laanderi'jen gul die veur De Lendediek langes laggen en die riegelmaotig overstroomd raekten deur et revierwaeter. As dat zo is, zol dat inholen kunnen dat d'r, krek aandersomme as in de hierboven nuumde theorie, spraoke is van een scharrerecht dat votkomt uut gemienschoppelik bezit of misschien et bruken van de maoden deur de dörpsbewoners in de middelieuwen en niet van een biezundere regeling die pas in laetere ieuwen insteld is. Meer zoas et is bi'j de naoweiderechten in de Broeklanen bi'j Ooldemark en bi'j Der Izzerd. Et is ondudelik op welke daotum dit naoweiderecht begon. In Ooldemark begon et naoweiderecht op 19 augustus en op De Merriemaden zal et ok wel op ongeveer die daotum west hebben. In de jeugd van Hendrik Zijlstra leuten Tjeerd Dijkstra en zien zeune Pier heur vee in de Merriemaden weiden. Mar d'r weren ok boeren uut Wolvege, Koop Groen bi'jveurbeeld, die

laand in De Merriemaden hadden.
Zoas hierveur al angeven is, gaf een scheerweide of koeweide et recht om een koe op de maoden weiden te laoten. Daorbi'j had et woord koeweide nog een aandere betekenis, en wel die van oppervlaktemaot: zovule laand as genoeg is veur et weiden van een koe. Zodoende konnen beide betekenissen, die van et scharrerecht en de oppervlaktemaot deur mekaander lopen. Et *Woordenboek der Nederlandsche Taal* nuumt onder koeweide et volgende. 'De mark van Buddingwold (Ruinerwold), die bestaan heeft uit p.m. 1200 waardeelen, die hier onder de naam van „Scheerweiden of Koeweiden" bekend waren'. De grootte van de laandmaot was regionaol verschillend en hong of van de vruchtberhied van de grond. D'r wodde ok wel praot van *koegang*, *koegras*, *koeven*. Een koeweide wodde ok wel uutdrokt in een bepaold tal roeden. In Grunningen hadden ze et over een kouswaaide ('een koe's weide'). Dat was et recht om iene koe weiden te laoten. Ok in de Floreencohieren van 1700 kommen we in Ooldetriene de benaeming koeweide in de betekenis van oppervlaktemaot tegen. Neffens de Floreencohieren van 1700 was in 'soolstede nr 14' een 'stuck lants, de Schene/ de Nieuwe wegh, groot drie koeweyde'. Neffens de leden van de warkgroep 'Historie van Oldetrijne en Sonnega' was een koeweide in disse streek 74 are. De anduding koeweide komt argens aanders onder Ooldetriene ok veur.

DE VELDNAEMEN. ALGEMIENE INLEIDING

Ooldetriene en Sunnege bin wegdörpen mit een *Binnenweg* of *Benedenweg* (now de *Kerkhofslaan* in Ooldetriene en de *Sonnegaweg* in Sunnege) en een *Buitenweg* of *Bovenweg* (now de *Pieter Stuyvesantweg*). In et Stellingwarfs zeggen ze *Buterweg* en ok wel *Butenweg*, en *Binderweg*, mit daornaost ok wel *Binnenweg*. Veur *Bovenweg* wodde vanoolds vaeke *Boverweg* zegd. In oolde teksten vien ie ok half-vernederlaanste tussenvormen, zoas Buiterweg, vgl. 'Alsmeede zekere Bosch te Oudetrijne aan de zuidkant de Buiterweg tevoren bekent onder no. 20'.[31]
In de Floreencohieren kommen we de benaeming *Bovenweg* ok tegen. De twietal-begrippen *Bovenweg-Benedenweg* en *Buitenweg-Binnenweg* verwiezen naor verschillende kenmarken van et laandschop. De *Boverweg* lag op et hoogste punt van de zaandrogge, wiels de *Benedenweg* wat leger lag, an de raand d'r van. Die beide begrippen verwiezen dus naor de hoogteligging. *Binnenweg*, *Binnenland* en *Buitenweg*, *Buitenland* verwiezen naor de ligging van de wegen en et laand ten opzichte van de revieroevers, in et geval van Ooldetriene en Sunnege gaot et dan om De Lende. *Buitenweg* en *Buitenland* verwiezen naor laand dichter bi'j de revieroevers, *Binnenweg* en *Binnenland* verwiezen naor een ligging veerder bi'j de revieroevers weg.
In een vraoggesprek dat ik mit een oold-inwoner van Ooldetriene hadde, Hen-

drik Zijlstra, wodde de *Binnenweg* of *Sunnegeweg* ok wel *Grintweg* nuumd, krek as in Scharpenzeel. Die anduding vienen we ok in de Floreencohieren van 1858: 'Land, de Scheene - de Grindweg', 'land Grindweg over de Bovenweg'.[32] De benaeming leeft deur in de Grintweg in Wolvege, die van De Oppers naor de Heufdstraote-West in et zuudoosten lopt. In de 'Tegenwoordige Staat' wodt van Sunnege zegd: 'het is een aangenaam dorp ten westen van Wolvega aan den Middelweg naar Oude Trijne, langs welken de huizen zeer vermaaklijk in 't geboomte liggen'.[33] Bliekber wodde de *Sonnegaweg*, in et Stellingwarfs *Sunnegeweg*, ok wel *Middelweg* nuumd. We kommen in verbaand mit de *Sunnegeweg* ok de uutdrokking *Nieuweweg* tegen in oolde teksten. De *Buitenweg*, *Buterweg* of *Pieter Stuyvesantweg* wodde daorbi'j *Oudeweg* of *Oldeweg* nuumd, in et Stellingwarfs klinkt dat as *Ooldeweg*.[34] Ok in de Groote Veenpoolder vienen we veur de anduding van de *Bovenweg* of *Boverweg* de benaeming *Oldeweg* en d'r is dus ok een *Ni'jeweg*. In et vervolg van dit heufdstok zal ik veur de beide heufdwegen in Ooldetriene en Sunnege de hieltied et begrippe-twietal *Buitenweg* en *Binnenweg* bruken. Die benaemings kommen in de Floreencohieren et meerste veur.

WAETERWEGEN

De dörpsgebieden van Ooldetriene en Sunnege wo'n begreensd deur *De Scheene* in et noordwesten en *De Lende* in et zuudoosten. In et noordoosten ligt et dörpsgebied van Wolvege en in et zuudwesten et dörpsgebied van Ni'jtriene. De *Helomavaort* is niet, zoas wel es docht wodde, de greens tussen Oolde- en Ni'jtriene. Ok tot 600 meter zuudwestelik van de Helomavaort ligt nog een stok van Ooldetriene en de Helomavaort stroomt dus eigenlik hielemaole op et dörpsgebied van Ooldetriene. Dus heurt eigenlik ok een pat van et dörpsgebied van Ooldetriene bi'j de Groote Veenpoolder in West-Stellingwarf.
In zien algemienhied wodde et laand tussen Binnenweg en Scheene *Akkers* nuumd wodde, et laand tussen Binnenweg en Buitenweg *Kaampen* en et laand uutgaonde van de Buitenweg *Weren*, *Maoden* en *Uterdieken*. Zoas in et veldnaemeboek over de Groote Veenpoolder angeven is, stikt dit nogal nauw.[35] In de Floreencohieren van 1858 staot dat hujlaand van de Poolderdiek naor de Scheene *Akkers* nuumd wodde.[36] Et gaot hier dus om laand dat an de noordoostkaante van de Binnenweg lag en dat klopt mit et algemiene beeld. Hendrik Zijlstra het et over een oold binnenpad dat van de Karkhofslaene bi'j et karkhof van Ooldetriene naor Ooldelaemer en zo veerder naor *De Kuunder* (Stellingwarfs) of *De Tsjonger* (Fries) leup. In Ooldetriene laggen naost dit pad *De Akkerties*. Ok die akkers laggen dus tussen *Karkhofslaene* of *Binnenweg* en Scheene. In de Floreencohieren van 1858 wodde in Ooldetriene bi'j de benaeming *Akker* de

hieltied angeven dat et laand tussen de Karkhofslaene en de Scheene lag, vgl. 'hooiland, strekkende in de Scheene', 'land, de Nieuweweg naar de Scheene'.[37] In Sunnege laggen *De Zes Akkers* tussen Sonnegaweg oftewel de Binnenweg en de Scheene.[38] Veerder is d'r in Ooldetriene spraoke van et *Armakkertje*. Op 12 juni 1812 stelde de diaekeni'je van Ooldelaemer en Ooldetriene een percesverbaol op veur et verhuren van vuuf percelen laand. Daor lezen we in: 'ten vierden het Armakkertje groot ongeveer 1 hectare te Oldetrijne, van de Scheene tot aan de huissteed van Anne Piers, gehuurd door Arend Engbers Pas, huisman te Oldetrijne'.[39] We zien hier ok weer dat disse akker tussen de Binnenweg (Karkhofslaene) en Scheene lag. Herman Blaauwhof en Jan Eize Hofstee numen *De Vliegakkers*, die in de buurt van et karkhof van Ooldetriene tussen de Binnenweg of Karkhofslaene en Scheene laggen. Ok hier klopt de theorie dus dat in zien algemienhied laand tussen Binnenweg en Scheene 'akkers'nuumd wodde. Wat de ligging van *De Kaampen* angaot kan anneumen wodden dat die zo goed as altied tussen Binnen- en Buitenweg liggen. In de Floreencohieren van 1858 wodt bi'j de kavels en soolsteden van Ooldetriene haost ientonig de benaeming 'kamp' koppeld an de omschrieving 'land van de Nieuweweg naar de Oudeweg' (oftewel van Buitenweg naar Binnenweg). Die koppeling komt acht keer veur. Daornaost wodt de naeme *Hoogkamp* nuumd.[40] Veerder wodt bi'j Ooldetriene de benaeming *kamp* in de Floreencohieren van 1858 nargens nuumd. Wel vienen we in de Floreencohieren van 1700 Oldetrijne FC 21 'seecker campen, de Oldewegh-de Maetjes'. Dit laand lag dus an de zuudoostelike kaante van de Buitenweg (Pieter Stuyvesantweg) en is dus niet in overienstemming mit de opvatting dat 'kaampen' altied tussen de Binnenweg en de Buitenweg laggen. Veerder vien ie ok in de Floreencohieren van 1700 alle 'Kampen' tussen Binnenweg en Buitenweg; vgl. 'Camp weydlant de Nieuwe Weg-de Oude Weg', eigener: Albert Abels.

Al mit al kan krek as in de Groote Veenpoolder de konklusie trokken wodden dat de benaeming *Akker* in zien algemienhied gul veur laand tussen Binnenweg (Kerkhofslaan) en Scheene en de benaeming *Kampen* veur laand tussen Binnenweg (Kerkhofslaan) en Butenweg (Pieter Stuyvesantweg), mar dat d'r now en dan wel es een uutzundering meugelik is.
Ok is dudelik dat in Sunnege en Ooldetriene de benaemings 'Weer'of 'Weren' en 'Maad' of 'Maden' sleugen op laand dat tussen de Butenweg (Pieter Stuyvesantweg) en De Lende lag. Op kaorten staon wel *De Weeren* tekend, in et gebied van et laetere waeterschop mit die naeme.[41] Hendrik Zijlstra was him d'r bewust van dat De Weeren scheiden wodden deur briede sloden, dus dat d'r een strokeverkaveling was. Veerder hadden ze et in de Floreencohieren over et *Groote Weer* en over de *Wilde Weren*.[42] In een kontrakt uut 1810 naor anleiding

van een boedelscheiding bi'j een arfenis staot: 'voorts nog vier mad *Uitterdijken* met het *Maadje* ervoor, samt vier mad *Binderland* met de *Meenthe* ervoor, beide perceelen gelegen te Sonnega in de uitgang van ouds bekend met no. 21'. Hier dot uut blieken dat ok de benaemings Uitterdijken en Maden in Sonnega veurkwammen en dat et laand aachter de Meenthe et Binderlaand hiette.[43] In de Meenthe lag veerder de *Meenthemaad*.[44] Bekend bin de *Merriemaden*; die wo'n ok wel angeven as *Marrimaden*, *Marremaden*, *Marriemaden*.

Meerstal wodden sloden anduded deur veur et woord sloot de naeme van et laand dat d'r an greensde te numen. Veurbeelden bin *De Roedesloot*, *De Olderoedesloot*, *De Meenthesloot*, *De Hooilandsloot*, *De Maadsloot*, *De Brinksloot*, *De Padsloot*, *De Kampsloot* en *De Dijksloot*.[46] De anduding *Maden*, *Weren*, *Uitterdijken* en *Roeden* kommen we dus krek as in de Groote Veenpoolder ok in Ooldetriene en Sunnege tegen as anduding van laand dat dichte bi'j de revieroevers lag. De benaeming *Broek(lanen)* komt niet voor. Die anduding vienen we wel een boel an de aandere kaante van De Lende, tussen Ooldemark en De Kuunder. Toch nuumt Naarding onder Sunnege et *Westerbroeck*.[47] De kaans is groot dat de anduding bi'j Sunnege een verzin is en dat et laand wel eigendom van de Sunnegester karke was, mar dat et in Overiessel lag, dus an de aandere kaante van de Lende. De karke van Sunnege hadde daor bezittings, want in de Beneficiaalboeken bi'j de opsomming van de bezittings van de karke in Sunnege staon de volgende woorden: 'op dat Westerbroeck in Sticht, buten Ossensyl, een Schutstall landts, geschat op 2 gulden 'sjaers'. Het betreft hier 'goeden, landen en renthen tot ter Pastorie van Sonnega behorende'. Ok de karke van Wolvege hadde veul laand in de Broeklanen bi'j Ooldemark en Ossenziel. Ok telt dat in de Beneficiaalboeken bi'j Peperge staot: 'dat Westerbruecken int Sticht. En ook Westerbrouck'. Dus de hieltied etzelde *Ooster-* en *Westerbroek* bi'j Ooldemark, krek as *Vresenbroek*. Die laanderi'jen bi'j Ooldemark weren al in de middelieuwen bi'j Stellingwarver boeren in gebruuk en d'r hebben een boel konflikten over west tussen de Stellingwarver boeren en de bisschop van Utrecht.[48]

NAEMGEVINGSGEWOONTEN IN ET GEVAL VAN VELDNAEMEN

In et boek over de Groote Veenpoolder kwam al naor veuren dat ze in de verschillende dörpen de gewoonte hadden om stokken laand, paeden, wegen en waetergangen te numen naor de eigener d'r van, of te numen naor iene die d'r vlak bi'j woonde.[49] Ok Jacob Kroondijk nuumt dat. Behalven veldnaemen die generaosies lange in gebruuk blieven bin d'r naemen die et mar inkelde of alderdeegst mar iene generaosie volholen. Dat liekt te gellen veur naemen in de Beneficiaalboeken bi'jveurbeeld, mar ok now nog. Kroondijk geft as veurbeeld de

Spiekerslaene, op de greens van Wolvege en Sunnege, die ok wel *Weggenslaene* nuumd wodde; de iene naeme is dus geven naor de femilie Spieker, de aandere naor de femilie Weggen. Etzelde gelt veur de *Vloddersslaene*, die wodde nuumd naor de femilie Vlodder. An de aandere kaante van de Pieter Stuyvesantweg hiette hi'j *Huitema's Laene*, dat was naor een femilie Huitema die daor in Kroondijk zien jonge jaoren woonde. Et Sinnema's pad wodde nuumd naor de femilie Sinnema.

DE WAETERBEHEERSING/VERDEDIGING TEGEN OVERSTROMINGS

Al veur de oprichting van de waeterschoppen perbeerden ze heur netuurlik zo veul meugelik tegen et waeter te verdedigen. In dat verbaand kan de Weerdiek nuumd wodden. Die leup van de Pieter Stuyvesantweg in Ooldetriene naor de Scheene en via Ooldelaemer veerder tot aachter de bouwlanen bi'j Wolvege.[50] De funktie van de Weerdiek was om et waeter uut et venegebied ten zuudwesten d'r van tegen te holen, dat et zoere waeter niet over de akkers lopen kon. Et was een leidiek en dus gien zeediek of poolderdiek. Die Weerdiek was in de 18e ieuw nog belangriek bi'j et ofholen van waeteroverlast. De waeterbeheersing en de warking van de dieken weren tot in de 18e eeuw slim gebrekkig. Et karkeboek no. 1 van Wolvege het de antekening dat administrerend karkvoogd Teye Luitjes en een takseteur in november 1745 naor Ni'jtriene wollen om een stok laand te 'rooien' (takseren). Ze gongen van Wolvege of lopende op pad, mar bi'j de Weerdiek konnen ze niet veerder. Et waeter ston overal tot an de diek an toe en ok mit een botien konnen ze niet veerder.[51]
Op 'e helte van de 19e ieuw weren d'r verschillende poolders op et grondgebied van Ooldetriene. Et doel was dat ze et waeterpeil regelden. Iene was de poolder *De Kom*. Zo vaalt te lezen: 'voor de dames J. en Z. de Vries: Perceel 61. Een perceel vruchtbaar hooiland in de "Kom" tusschen den Lindedijk en de revier de Linde te Oudetrijne'.[52] In een rappot van de onderwiezer uut Ooldetriene uut 1858 haelde ik et volgende: 'Men heeft in het dorp 5 onderscheidene polders, ieder voorzien van een windwatermolen; de grootste polder heeft een oppervlakte van 370 bunder en is in 1857 aangelegd, doch ongeveer de helft van de polder behoort tot het dorp Sonnega'.[53] In Sunnege weren veerder gien poolders.

In de eerste helte van de 20ste ieuw was d'r een lappedeken van waeterschoppen in de dörpsgebieden van Ooldetriene en Sunnege. Die waeterschoppen weren *De Merriemaden*, *De Weeren*, *De Kom*, *De Meenthe*, *De Linde*, *De Twee Gedeelten* en et zeewerende waeterschop *De Oude Lindedijk*. In 1966 bin al die waeterschoppen opgaon in et waeterschop *De Stellingwerven*, laeter kwam dat

bi'j et waeterschop *Zevenwolden*, en sund een jaormennig is d'r in Frieslaand allienig nog mar et waeterschop *Fryslân*. Et waeterschop *De Oude Lindedijk* verleur liekewel al nao de anleg van de Ofsluutdiek zien funktie en is daoromme al in 1941 opheven en opgaon in 'De Groote Veenpolder' en in et waeterschop De Weeren. *De Oude Lindedijk* wodde opricht in 1832, nao de overstromingsramp van 1825. Et waeterschop was verantwoordelik veur et beheer van de oolde Lendediek over een lengte van elf kilometer, van *De Opdiek* onder Ooldetriene of tot de Staotediek bi'j Sliekenborg an toe. De Opdiek wodde in 1776 anlegd tussen de oolde Lendediek en de *Buterweg/Buitenweg* (now de Pieter Stuyvesantweg). De oolde Lendediek vanof De Opdiek tot an *De Sas* wodde nao de overstromingsramp van 1825 verlegd naor waor now De Meenthe en De Sasweg lopen. De Opdiek is now nog as een boswal weeromme te vienen in et laandschop. Et is jammer dat een tal jaoren leden een pat van de oolde Lendediek an de westkaante van de Merriemaden ofgreven is deur de eigener. Et stok van de oolde Lendediek vanof De Opdiek tot an De Sas is wegraekt bi'j de uutvoering van de 'Ruilverkaveling Ooldelaemer'. Op et grondgebied van Ooldetriene en Sunnege bin in de loop van de tied verschillende waeterstaotkundige warken uutvoerd, zoas de anleg van de Sas, mar daor is al een boel over schreven.[54]

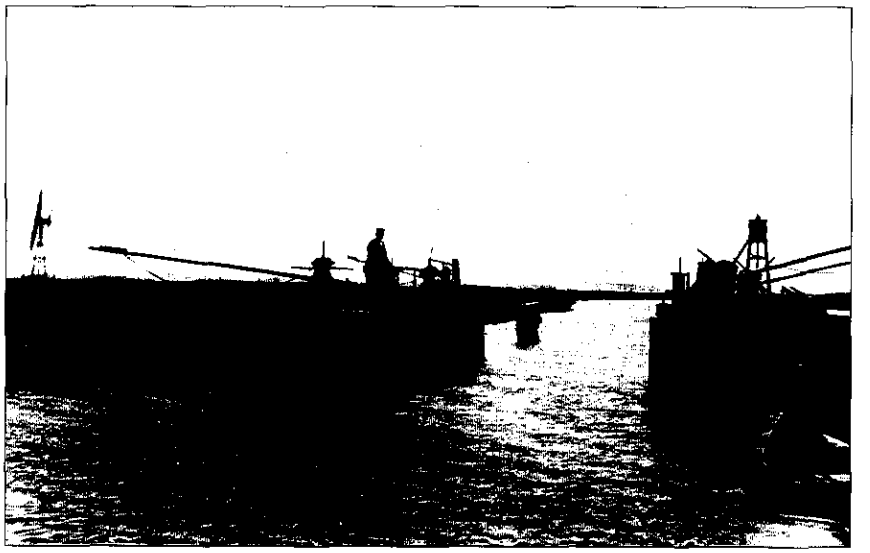

Oostelik sluusheufd van de Lendesluus bi'j 't Sas (1924).
Archief perveensie Frieslaand.

HEUFDSTOK III

De veldnaemen van Ooldetriene

Op 9 september 1320 sleuten de 'gemene buren' van zeuventien perochies in Stellingwarf een overienkomst mit bisschop Frederik van Sierck om de onienigheden die ze hadden mit bisschop Gwijde van Henegouwen uut de wereld te helpen. De meerste dörpen in de Stellingwarven wo'n veur et eerst in disse oorkonde nuumd. 'Gemeene buren der parochiën van Monekebure, Nieu-skerpensele, Spanghe, Nieuwestrinde, Boylo, Ostbrockop, Oldenlameren, Nieulameren, Nieholtwold, Oldeholtwold, Oldentrinde, Ostrinde, Wluegho, Holenpath, Ydzerde, Oldenbrockop en Westbrockop verklaoren, dat zi'j, om ontsleugen te wodden van de ban en interdict daor de al wegraekte bisschop Gwy heur mit straft hadde, onder ede beloofd hebben de niet betaelde rente van lanen betaelen te zullen mit 4 'Engelse Sterlingen' en dat zi'j jaorliks de rente geven zullen an de officiaal van de bisschop in Vollenhove.[55] In de oorkonde wo'n dus nuumd 'Oldentrinde', 'Nieuwestrinde' en 'Ostrinde'. Mit dat laeste wodt grootkaans op Sunnege doeld.
In et boek over de Groote Veenpoolder heb ik bi'j een beschouwing over de dörpsnaeme Ni'jtriene ok al de theorie behaandeld die op et ontstaon van de dörpen Ni'jtriene, Ooldetriene en Sunnege betrekking het. Oorspronkelik zol d'r mar ien dörp west hebben, Trinde, dat bi'j uutbreiding van de bevolking en veerdergaonde kelonisaosie in de middelieuwen opsplitst is in drie dörpen. Zoas we hierveur al zaggen, wodde *Ni'jtriene* in de oorkonde van 1320 schreven as *Nieuwestrinde*. De bekende onderzuker van de Stellingwarver geschiedenis G.P. Mulder het daor et volgende over zegd: Ni'jtriene hiette oorspronkelik lichtkaans *Westrinde*, en omdebi'j 1320 wodden *Westrinde* en *Ni'jetrinde* deur mekaander haeld omdat de ni'je naeme *Ni'jetrinde* nog niet inburgerd was.[56]

DE VERKLAORING VAN DE DÖRPSNAEME

Oorspronkelik beston neffens Mulder de uutgebreide perochie Trinda, waorvan twie ni'je perochies heur ofscheiden hebben (Ostrinde en Westrinde). Een pat van de oolde perochie bleef Oldetrinde hieten. De perochie Westrinde hiette op den duur Ni'je Trinde. Een Stellingwarver sprekt woorden as *wind* uut as *wiend*, *winderig* als *wienderig*. Zo zol ok van *Trinde Triene* en laeter, deur vernederlaansing, *Trijne* maekt wezen. We moe'n dus an et zuken naor een verklaoring van de naeme *Trinde*. Etymologen geven twie verklaorings. As eerste:

trind, trund zol in et Ooldfries 'rond' betekenen. Die anduding zol slaon kunnen op een eerdere vorm van et dörp. De naeme van de buurtschop Tronde bi'j Else zol ok kommen wezen van 't Ronde. Et zol femilie wezen van Trinde, Trunde.[57] As twiede kan - in tegenstelling mit et veurgaonde - *trine* ofleided wezen van et warkwoord *trahiren* 'trekken, slepen'. *Trinen* is 'sleep', 'stoet'. Hier zol et dan de betekenis hebben van een stoet, een lange rechte rij percelen.[58]
De Groot wil niet an die verklaorings. Neffens him is *Trijne* ofleided van de heilige Catherina (Katriene), de patronesse van de dörpskarke.[59] Op die patronesse is in de algemiene dörpsgeschiedenis (heufdstok II) al uutvoerig ingaon. Sunnege zol oorspronkelik 'Ostrinde' hieten hebben en laeter (neffens een vermelding in 1399) zol et pas Sunnege wodden wezen.

De lieste van veldnaemen

Om te zien waor et perceel, de weg, et waeter enz. lag kuj' de losse kaorte bekieken die in dit boek insleuten is.

De Acht Bunder
(m.: M. Keuning, H. Blaauwhof) le hadden et *Eerste, Twiede* (of *Tweede*) en *Dadde Stok* en dan haj' *de Acht Bunder*. Om stokken laand naoder an te duden wodden behalven woorden as '*Eerste, Twiede/Tweede* en *Dadde Stok* ok wel de andudings *Veurste* en *Aachterste* bruukt. Zo wodde o.e. zegd: *Veurste Zijlstra* en *Aachterste Zijlstra, Veurste Dijkstra* en *Aachterste Dijkstra*. Dit weren in Ooldetriene algemiene woorden die bruukt wodden in kombinaosie mit de aachternaeme van eigeners van de laeste tied. Zo weren Zijlstra en Dijkstra boeren die in recente tied leefden. De infermaanten Blaauwhof en Keuning hebben die andudings bi'j aandere laanderi'jen niet nuumd. Dan kuj' wel an de gang blieven, neffens Keuning. De andudings *Veurste* en *Aachterste* kommen ok een boel veur in de *Groote Veenpoolder*. Et laand 'veur' was dichter bi'j de revieroever legen, et laand d'r aachter lag daor veerder of. De opsomming van eerste, twiede en dadde stok en de opsommings zonder aende van eigeners van now mit de toevoeging *veurste* of *aachterste* bin niet opneumen in de lieste van veldnaemen.
De Akkers
(schr.) In de Floreencohieren van 1858 staot dat et doe om hujlaand gong van de Poolderdiek naor *De Scheene*.[60]
De Akkerties
(m.: H. Zijlstra) Zijlstra het et over een oold binnenpad, dat van de Karkhofslaene bi'j de karke van Ooldetriene naor Ooldelaemer en zo veerder naor *De Kuunder* of *De Tsjonger* leup. Dit zullen resten van de Weerdiek west hebben die Zijlstra him nog veur de geest haelen kan. Disse resten van de Weerdiek

kuj' now nog in et laandschop zien as een singel mit bomen van de Karkhofslaene naor De Scheene aachter de karke van Ooldetriene. In Ooldetriene laggen naost die singel *De Akkerties*. Die *Akkerties* laggen dus tussen Karkhofslaene en Scheene.

De Armakkertjes

(schr.) Begin 19e eeuw is d'r spraoke van et *Armakkertje*. In de Inleiding kwam al naor veuren dat de diaekeni'je van Ooldelaemer en Ooldetriene een perces verbaol opstelt veur et verhuren van vuuf percelen laand, mit daor dus dat *Armakkertje* bi'j, een betien groter as ien bunder oftewel ongeveer 1 hektare. De *Armakker* lag tussen de Binderweg (Karkhofslaene) en De Scheene.[61] Omdat et eigendom van de karke was zal et wel in de hoeve-stroke legen hebben die an de karke heurde.

Dit *Armakkertje*, in et Stellingwarfs zullen ze *Aarmakkertien* zegd hebben, wodde jaorliks of haost jaorliks opni'j verhuurd an degene die et hoogste beud, zoas bliekt uut et kasboek van de diaekeni'je tussen 1775 en 1812. Op 19 mei 1776 wodde neteerd: 'Aan Jan Egberts wegens strijk en verhooggeld en verteering bij de verhuuringe van de Armakkers ...' En op 15 mei 1778: 'ontfangen van Lambert Jans een jaar landhuir van 't armakkertie...' D'r wodde veur dat verhuren van de aarmakker flink reklame maekt, om mar veul konkerenten en dus veul huuropbrengst te hebben. In Ooldemark alderdeegst wodde ommereupen dat et laand te huur was. Op 11 oktober 1811 wodden 6 stuvers betaeld 'aan de roeper van de Oldemark wegens afkondigen van het armland'. Et *Armakkertje* wodde grootkaans zo nuumd omdat de diaekeni'je mit de opbrengst van et verhuren aarme dörpsbewoners ondersteunde.

De Arme(n)maden

(schr.) J.K. Wezoon het in een bi'jdrege in zien lange riegel artikels die indertied onder de naeme 'Oudheidkamerpraat' in et weekblad Stellingwerf stonnen, verteld over een koopakte uut 1787.[62] Daor wodde in schreven over 'Zeekere Zathe lands met huyzinge en Schure Cum Annexis, staande en geleegen mede te Oldetrijne, ten Stemcohier bekend met no 31 streckende uit de Scheene tot over de Lende aan de *Armemaden* hebbende de Soolstede tot naastlegers ten Oosten vorige perceel of Zathen en ten Westen mevrouw de Douariere van Haren met de soolstede van no 32, ...'. Hier bliekt uut dat de *Armemaden* in het verlengde van soolstede no 31 laggen. De verklaoring veur de naeme zal dezelde wezen moeten as bi'j et *Armakkertje*. Mit de opbrengst steunde de kark behoeftige dörpsbewoners.

Bermsloot

(schr.) D'r bin in Ooldetriene een boel sloden die een naodere anduding hadden. *De Bermsloot* kowwe tegen in soolstede nr 1-2. Bos, bouwlaand, hujlaand, 'in de Meenthe in de Bermsloot'.[63] Op zien Stellingwarfs wodt *baarmsloot* zegd.

Buiterweg
(schr.), a. Buitenweg (schr.)
In Sunnege en Ooldetriene is een weg die *Buiterweg* en ok wel *Buitenweg* nuumd wodde in de schriftelike bronnen, in et Stellingwarfs wodt zoks as *buterweg/butenweg* uutspreuken. De schr. bron zegt: 'alsmeede zekere Bosch te Oudetrijne aan de zuidkant de Buiterweg tevoren bekent onder no 20'. Vandaege-de-dag is allienig de naeme *Pieter Stuyvesantweg*[64] in gebruuk; daor is de naeme van de bekende stichter van New York, vermoedelik geboren in West-Stellingwarf, in vernuumd. Zie ok de Inleiding.
Hoeve Clara
(m.: W. Bloemhof) Naeme van een boerderi'je die an de noordkaante van de Buterweg ligt, tegenover de in de 20ste ieuw anlegde ziedweg van de Pieter Stuyvesantweg die 'Merriemaden' hieten gaon is.
De Dam
(schr.) Bi'j De Scheene maekt de Weerdiek een bocht, om vervolgens richting Ooldelaemer te lopen. Op et punt waor Scheene, Weerdiek en Schipsloot bi'j mekeer kommen lag de *Weerdijkzijl*. Een stokkien Weerdiek wodt daor '*Dam*' nuumd.[65] Dat was dus tot in de 19e ieuw.
Et Diekstok
(m.: M. Keuning, H. Blaauwhof). Eigener is de heer Van der Akker, vroeger was dat Jan Veenhouwer. D'r leup een 'reed' naor een boerderi'je, en van die plaets het Jan Bakker vroeger de pachter west. De eigener was doe Gerrit de Jong. Bi'j die reed vienen we Et Diekstok, begriep dit as 'dijk-stuk'.
De Driehoek van Scheltinga
(m.: M. Keuning en H. Blaauwhof). Et gaot hier om een driehoekig stok laand tegen de Onweershoeke an.
De Dwars-Scheene
(schr.). De bron nuumt 'kaphout langs de oostelijke berm van de *Grintweg*, vanaf de Dwars-Scheene tot aan de hoek van de straatweg bij Hoogkamp'.[66]
De Eerste Dwarssloot
(schr.) De *Eerste* en *Tweede Dwarssloot*. Disse anduding komt veur in de Floreencohieren van 1700 en in die van 1858. Warschienlik gaot et bi'j de Eerste Dwarssloot om een sloot die noordwestelik ligt van de *Binderweg*.
Dijksloot
(schr.) Disse anduding komt meer as ien keer veur; hi'j is te vienen in de Floreencohieren van 1700 en in die van 1858.[67]
Driewegsluus
Dit is de algemiene benaeming van een sluus op et punt waor de Helomavaort en De Lende bi'j mekeer kommen. In et kader van de kenalisaosie van De Lende in de twintiger jaoren van de 20e ieuw wodde op dit punt in 1927 een zonuumde

'driewegsluus' anlegd. Die wodde zo nuumd omdat et om een kombinaosie van twie schutsluzen en een keersluus gong. De *Driewegsluus* maekte schipverkeer van de Helomavaart naor bover- en benedenloop van De Lende meugelik en aandersomme. Omdebi'j 1977 raekte de *Driewegsluus* buten gebruuk. De volledig automatiseerde 'mr. H.P. Linthorst Homansluis' nam in 1973 de taek over. In 1994 wodde besleuten om de oolde Driewegsluus te renoveren, omreden et in waeterbouwkundig opzicht een monement is. In 1995 dee de sluus weer dienst veur de kleine rekreaosievaort. Veur meer over de Driewegsluus zie Lantinga (1995), blz. 30 e.v.

De Eikenhoeve an de Sunnegeweg in de richting van de Stuyvesantweg. De boerderi'je is oorspronkelik bouwd veur de femilie Woudstra. D'r bin mooie tegelversierings boven de raemen anbrocht. De foto is in de zoemer van 2006 neumen deur P. van der Lende.

Eikenhoeve

(schr., J.E. Hofstee en H. Kortstra) Disse boerderi'je ligt an de weg van de Pieter Stuyvesantweg naor de Karkhofslaene.[68]

Ferdwenland
(schr.) Disse benaeming komt veur in de Beneficiaalboeken onder Ooldetriene. Et gong om laand aachter et begreefplak van Ooldetriene, en et leup naor De Scheene. De betekenis van de naeme he'k niet geweerwodden kund.
Gapenburgh
(meerdere bronnen: schr. en m.) Dit is now de naeme van een fietspad. De benaeming Gapenburgh veur dit fietspad is bedocht deur de 'Werkgroep Historie Sonnege/Oldetrijne'. Et fietspad het op die meniere zien naeme te daanken an een tolhuus mit dezelde naeme, dat bi'j De Lende ston. D'r mos tol betaeld wodden veur de goederen die over De Lende zet wodden en via et pad langs Et Mallegat naor Ooldemark brocht wodden. Zie ok onder *Kommiezenhuis*. Bi'j *Gapenburgh* was een overzet over De Lende. As ze mit dit veer over et waeter kommen weren, gongen de meensken van dit gebied over De Lendediek veerder de Stellingwarven in. Et was de kotste route van Ooldemark of.
De Gemeentediek
(m: W. Bloemhof). De ligging is mi'j onbekend.
De Grote Koelmad
(schr.) De schriftelike bron het et over 'Hooiland op de Merrimaden te Oldetrijne. De Groote Koelmad'.[69] Lichtkaans slat et woorddiel *Koel* op Stell. *koele* = kuil, en moe'n we lezen: *De Grote Koele-mad*, dus *de mad van, ...bi'j de grote koele.*
Het Groote Weer
(schr.). Disse naeme staot in de Floreencohieren.[70] 'Hooiland, het Groote Weer genaamd'.
Halingen
(schr.) In de dörpsgebieden van de beide dörpen Ooldetriene en Sunnege hebben ok vervenings west. Op de gemiente-atlas van Kuyper van 1866 is te zien waor as op dat mement vervenings west hebben. Dat was veural in et zuudoosten van Sunnege en Wolvege. Mar al in de 18e ieuw wodden de *Halingen* in Ooldetriene nuumd, een veldnaeme mit een veurbeeld uut Ooldetriene dat behaandeld is in et veldnaemeboek over de Groote Veenpoolder.[71]
Halingen weren kleine venepetten die de boeren in vroeger tied hier en daor en niet al te groot greuven. Dat was om zels an vene te kommen en om zo turf te maeken, om zels te bruken. Deurdat ze weer dichtegruuiden, ontston d'r drassig laand.
Helomavaort (tegenwoordig officieel: **Jonkers- of Helomavaort**)
(m., schr.: divers). a. Helomavaart (schr.: divers) De *Helomavaort* is niet, zoas wel es docht wodt, de greens tussen Oolde- en Ni'jtriene. Ok zuudwestelik van de Helomavaort ligt nog een stok van Ooldetriene en de Helomavaort stroomt dus feitelik hielemaol op et dörpsgebied van Ooldetriene. En zo heurt dus eigen-

lik ok een pat van et dörpsgebied van Ooldetriene bi'j de Groote Veenpoolder van West-Stellingwarf.
In 1748 kreeg Nicolaas van Heloma een octrooi veur et greven van een vaort in et westen van Ooldetriene mit een verlaot, krek binnen de Lendediek, mit twie klapbroggen in de rieweg van Ooldetriene naor Ni'jtriene, en iene in de rieweg van Ooldelaemer naor Munnikeburen. En dan mos nog de smalle brogge in et voetpad maekt wodden. De Helomavaort wodde ok wel Jonkersvaort nuumd. Ze zeden ok wel van jonker Van Heloma, dat zodoende, al was de femilie Van Heloma goed beschouwd niet van aodellik komof.

Hoogkamp

(schr.) In de Floreencohieren van 1858 staot dat de *Hoogkamp* ligt van de sloot of over de Oldeweg.[72] In de Floreencohieren van 1700 wodt bi'j hoeve nr. 3 praot van *de Hoogkamp*, vgl. 'weidtland, de Hoogkamp'. (Oty A164-165). Brukers bin dan Sybrant en Claes Jans. *De Hoogkamp* lag krek in et verlengde van et stok Lendediek dat loodrecht op De Lende leup. (Dus noordwestelik van et *Kalsbeekwiekien* tussen Buterweg en Binderweg.)

Hooilandsloot

(schr.) *De Hooilandsloot* komt as terreinnaeme veur in de Floreencohieren van 1700 en in die van 1858.[73]

Jonkersvaort (tegenwoordig officieel: **Jonkers- of Helomavaort)**

(m.: divers) a. Jonkersvaart (schr.: divers) Aandere naeme veur Helomavaort, zie daore.

Kalsbeekwiekien

(m.: J. Bakker, schr.) a. Kalsbeekwiekie (m.: J. Bakker, schr.)
Jan Bakker zegt dat een sloot van de Boverweg of Pieter Stuyvesantweg naor De Lende et *Kalsbeekwiekien* nuumd wodde. Et laeste stok naor De Lende lopt et Kalsbeekwiekien evenwiedig an de noordelike kaante van de Sasweg.[74] Bakker geft een hiele uutienzetting over de betekenis van 'wijken' in Ooldelaemer veur de ofwaetering en et systeem dat daorbi'j gul. De benaeming komt ok veur in et veldnaemearchief van de Schrieversronte.[75] Zie ok *Oldetrijnster Sloot*. Et Kalsbeekwiekien is nuumd naor de heer T. Kalsbeek.

Kamp

(schr.) De benaeming *kamp* komt zoe'n acht keer veur in et Floreencohier van 1858, en de kaampen laggen haost altied tussen de Binderweg en de Buterweg.[76] Bi'jveurbeeld Oldetriene FC 39: 'Seeker camp de nieuwe weg- de oude weg'. (Floreencohieren van 1700)

Kampsloot

(schr.) Disse sloot greensde an 'de Kampen' en wodt zo nuumd in et Floreencohier 1858, blz. 25-29. De meersten van die andudings kommen veur in de Floreencohieren van 1700 en van 1858.

Karkepad
(m.: W. Bloemhof). In Ooldetriene wodde 'het pad naar Oldelamer' wel *Karkepad* nuumd. Dat is dus et stok *Weerdiek* dat van de *Karkhofslaene* naor *De Scheene* lopt aachter de karke in Ooldetriene en zo veerder naor Ooldelaemer (kiek ok onder *Weerdiek*)

Karkhofslaene
(m.: divers) a. Kerkhofslaan (schr.: divers; officiële, Nederlaanse benaeming van now) Ooldetriene en Sunnege bin krek as veul aandere dörpen in West-Stellingwarf wegdörpen mit een *Binnenweg/Binderweg*. Dat bin now dus de *Karkhofslaene*/Ned. *Kerkhofslaan* in Ooldetriene en de *Sunnegeweg*/Ned. *Sonnegaweg* in Sunnege, en een *Buterweg/Butenweg* (now de Pieter Stuyvesantweg).

Kielspitten
(schr.) Kielspitten wo'n in de Floreencohieren ok in Ooldetriene nuumd. Een *kielspit* is een spit in de vorm van een kiele; dat gebeurde bi'jveurbeeld aj' een diepe, wigvormige gröppe maekten om et laand dat uutveend wodden kon, of om laand dat anmaekt wodde of te greenzen van aander laand.[77]

Koeweide
(schr.) Bi'j et scharrerecht wodde onderscheid maekt tussen koeweiden en peerdeweiden. In et eerste geval gaf een schar et recht om een koe op de maoden te weiden, in et aandere geval een peerd (zie ook *schar* en *scheer*). Zie de Inleiding veur de uutleg van disse woorden en veur de bronnen. *Koeweide* kon liekegoed ok een oppervlaktemaot wezen.

De Kom
(schr.) Hujlaand mit 'uiterdijken in De Kom te Oldetrijne'.[78] In een verkoopboekien staot: 'voor de dames J. en Z. de Vries: Perceel 61. Een perceel vruchtbaar hooiland in de "Kom" tusschen den Lindedijk en de revier de Linde te Oudetrijne, belend ten noorden de Prov. Friesland, ten oosten C.A.M. van Schoot, ten zuiden de revier de Linde, ten westen de Wed. en erven P. Bouma en R.T. Hoeksema, kad. Bek. Gem. Oudetrijne, sectie A, nos. 3187, 3188, 3189, en 3190, samen ter oppervlakte van 1.24.65. H.A.'[79]

Het Kommiezenhuis
(schr., m.: G. Gooijer) In et archief van de Vereniging Historie Weststellingwerf e.o. (VHW), anwezig in de Eupenbaore Biebeltheek van Wolvege, zit in de mappe 'Oldetrijne' een antekening, dateerd 7-10-81, en daor staot in dat Geert Gooijer tegen D. Brouwer zegd het dat een huus dat op Gapenburg staot, et 'kommiezenhuis' nuumd wodde. Gooijer was jaorenlaank visker op 'e Lende en laeter was hi'j opzichter van It Fryske Gea in De Lendevallei.

Koopmanslaene (of: *Laene van Koopmans*)
(m.: W. Bloemhof) De laene leup van de Pieter Stuyvesantweg of richting De Lende (zie de losse bi'jlaoge in dit boek mit de kaorte van de veldnaemen).

De Kunstweg
(schr., J. Boonstra) D'r was bi'j et verkopen van boerderi'jen wel spraoke van de naeme *Kunstweg*. Daor duudden ze een weg mit an die laeter veurzien wodde van een boverlaoge mit ni'jmoods materiaol, bi'jveurbeeld asfalt of stienslag.
De Lange Roeden
(m.: H. Blaauwhof, M. Keuning) *De Lange Roeden* laggen zuudoostelik van de Boverweg, an et aende van de resten van et stok Lendediek dat van de Boverweg naor de Lendediek leup. Et gebied daor De Lange Roeden in laggen wodde 'het Potland' nuumd. 'De Lange Roeden in het Potland', zeggen Blaauwhof en Keuning. Zie ok onder (poolder) 'de Pot'.
De Lange Zes
(schr.) Hujlaand in 'de Pot' an De Lende in Ooldetriene, daor haj' 'de Lange Zes'.[80] Meugelik gaot et hier om een lange smalle stroke hujlaand van bi'jveurbeeld 6 bunder.
De Lendediek
(m.: divers) a. Lendiek (m.: divers). Deur Ooldetriene leup nog een stok *Lendediek*; dat was in beheer bi'j et waeterschop De Oude Lindedijk. In et westen van Stellingwarf wodt vanoolds ok vaeke, mit 'verkotting', *Lendiek* zegd. Et lag ten noorden van de Merriemaden; die weren allienig deur een zoemerkade van De Lende ofscharmd.
Maadsloot
(schr.) Nuumd naor laanderi'jen daor die sloot an greensde en die De Maoden nuumd wodden.[82] Bron: de Floreencohieren van 1700 en van 1858.
De Maoden
(m.: divers; schr.) a. De Maden (schr.) Benaeming veur laand verspreid an De Lendediek, in Sunnege en in Ooldetriene. D'r bin verschillende naodere benaemings veur dielen van De Maoden, zoas '*Olde Maden*', *het Maetje* in Sunnege, de *Armemaden* en de *Schouwmaden* (zie daore).[81]
Maodereed
(m: H. Blaauwhof en M. Keuning) a. Madereed (schr.). Dit was de benaeming veur een boswal an de zuudkaante van de Pieter Stuyvesantweg schuin tegen de boerderi'je over an de Stuyvesantweg nr. 82. Lichtkaans wodde die reed zo nuumd omdat de boeren hier daele gongen naor de maoden die an de oevers van De Lende laggen.[83]
De Magere Vier
(schr.) Een pat van et laand dat ze Weren nuumden, wodde anduded mit De Magere Vier, vgl. 'stuk Weeren, de Magere Vier genaamd'.[84] Et woord 'Vier' zol slaon kunnen op de overbliefsels van een oppervlaktemaot; vier mad of vier bunder bi'jveurbeeld. Waor as et woord 'mager' op slat is ondudelik. Misschien dudet et op et feit dat et schraole grond was, grond mit weinig opbrengst, mar et

kan ok slaon op de vorm van et laand: een smal, langgerekt stok laand dus.

Meenthe

(schr.) Zie *Oldetrijnster Meenthe.*

Meersloot

(schr.) De broeklanen die de Merriemaden nuumd wodden, wodden begreensd deur De Lende en deur de Meersloot.[85] Mar d'r bin nog veul aandere sloden die een naodere anduding hadden. De *Bermsloot* vienen we in soolstede nr 1-2.[86] Veerder is d'r spraoke van de *Dwarssloot* en de *Middeldwarssloot*, en van de *Eerste* en *Tweede Dwarssloot*. Ok wodt de *Nieuwe sloot* nuumd. De meersten van die andudings kommen lveur in de floreencohieren van 1700 en van 1858.

De Merriemaden

(m.: divers) a. Marrimaden (schr.) b. Marremaden (schr.) c. Marriemaden (schr.) d. Meermaden (schr.: Beneficiaalboeken)

Et Stellingwarfs Woordeboek nuumt bi'j et woord *merrie* ok de variaanten *marrie* en *mere* as Stellingwarfs veur *merrie*.[87] De naeme *Merriemaden* zol dan de betekenis hebben van: maoden daor ze de peerden in weiden leuten. In de Beneficiaalboeken wodt schreven over de 'meermaden'. Die vorm liekt arg op *mere* en zol dus ok de betekenis hebben kunnen van maoden daor ze peerden (merries) op hadden en niet van maoden bi'j et meer, waorbi'j we dan *meer* begriepen moeten zollen as *Et Wiede van de Lende*. Now liekt et me niet onmeugelik dat *marre* of *marrie* een verbastering is van *mars*. *Marsland* of *marsgrond* is leeg, drassig, vet laand; we lezen dan ok wel van 'de vruchtbare marsgronden onzer gorzen en schorren'.[88] De *Merriemaden* bin inderdaod lege, vette revierkleigronden. De Merriemaden weren laeter, krek as de boven nuumde Weren, een waeterschop. In de Merriemaden laggen de *Zwaluwstaarten*.[89] Op et scharrerecht in de Merriemaden is in de Inleiding uutgebreid ingaon. In de midden van de Merriemaden lag een dikke stien, en daor weren alle kavels op richt in de vorm van een soort steern, zie blz. 41. Alles leup uut op et punt daor de stien lag. Ze mossen in et laand een oriëntaosiepunt hebben veur de verkaveling.[90] Over die dikke stien schient een soort volksverhael te bestaon, mar dat kun mien infermaanten heur niet herinneren. Lichtkaans komt zoks nog es veur 't locht.

De Middendwarssloot

(schr.) Disse anduding komt veur in de Floreencohieren van 1700 en van 1858.

Nieuwe Sloot

(schr.) As slootanduding wodt ok *De Nieuwe Sloot* nuumd in de oolde bronnen. De meersten van zokke andudings kommen veur in de Floreencohieren van 1700 en van 1858.

Nije(n)rode

(m.: W. Bloemhof) Naeme van een boerderi'je die bi'j de krusing ligt van de Sonnegaweg en de Pieter Stuyvesantweg, dus bi'j de krusing van de vroegere

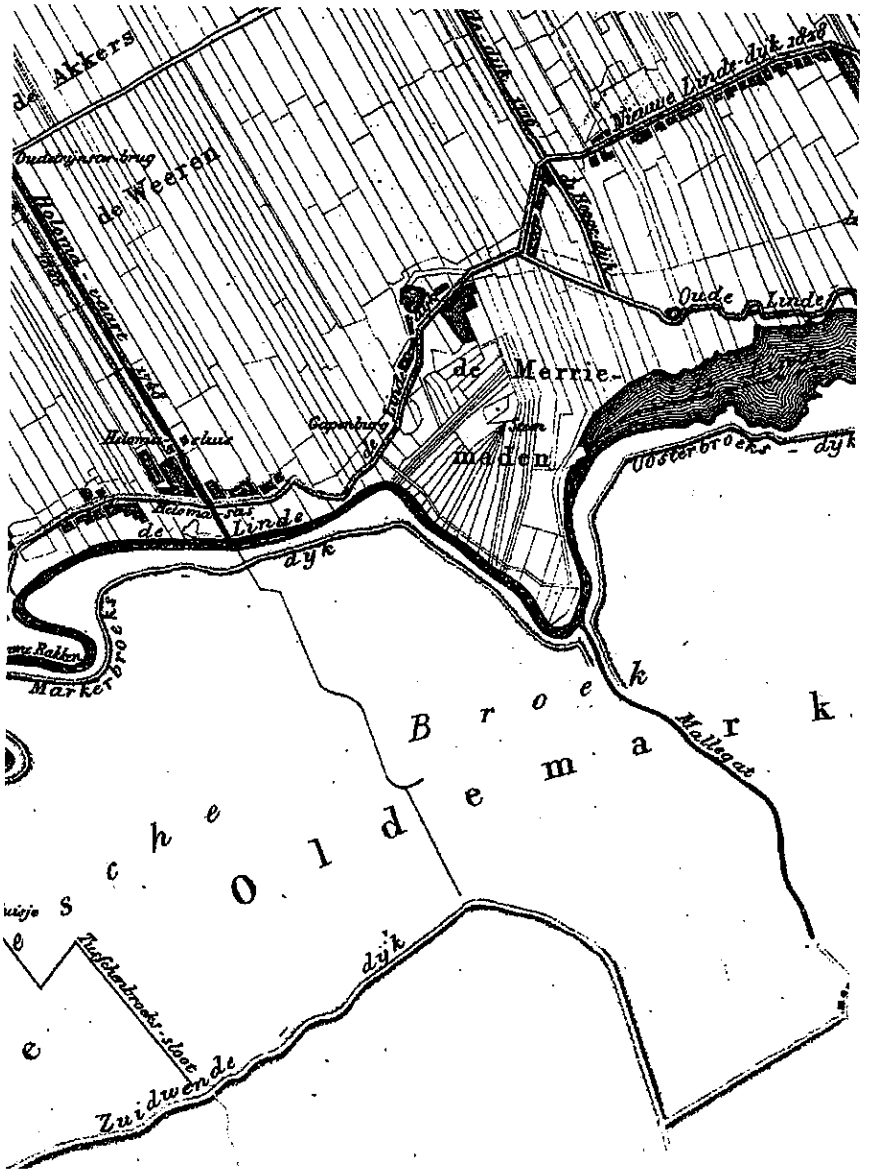

De percelen op De Merriemaden en omgeving, mit 'de steen' in de midden (detail van de kaorte van W. Eekhoff, 1850)

Weerdiek en de Buterweg.[91]

Olde Maden

(schr.) Volgens de Floreencohieren van 1700 laggen in hoevestroke nr. 39 '*Olde Maden*, strekkende tot aan de Uitterdijksloot'.[92] De benaeming Olde Maden komt in de Floreencohieren van 1700 een boel veur en wodt soms bruukt as synoniem veur Weeren. Et was bliekber een groot gebied tussen de Pieter Stuyvesantweg en De Lende.

Oldetrijnster Meente

(schr.: Floreencohieren) Volgens de Floreencohieren van 1858 wodde De Meenthe in Ooldetriene begreensd deur de soolsteden nr. 1 en nr. 11. Hi'j lag dus in et verlengde van die soolsteden. Die 'Meenthe' was dus aorig groot. Bi'j veerdere soolsteden wodt de Meenthe niet meer nuumd. Bi'j de hierveur nuumde soolsteden wodde de Meenthe as een greens beschouwd ten opzichte van et aandere laand. Formulerings in de Floreencohieren bin: 'land van De Scheene in de Meenthe', 'van de Meenthe in de Bermsloot', 'Meenthe van de Oudeweg in de Hooilandsloot'.[93]

Oldetrijnster Polder

(vkb.) In een verkoopboekien uut 1876 wodde et volgende te koop anbeuden: 'Een perceel weiland, met Klijn voorzien, noordwaarts aanvolgende belendende ten oosten Jan Ages de Vries, ten noorden de eigendom van de Oldetrijnsterpolder, ten westen de Weerdijk en ten zuiden perceel 8. Kadastraal bekend no. 2116 geheel'[94].

Oldetrijnster Sloot

(schr.) De *Ooldetrienster Sloot* moe'n ze in et Stellingwarfs zegd hebben en die leup tot in de 18e ieuw van De Kuunder naor De Lende. Tussen De Scheene en De Lende leup de sloot dichte bi'j de greens tussen Sunnege en Ooldetriene, op et grondgebied van Ooldetriene. Bi'j De Scheene leup de Ooldetrienster Sloot een stokkien geliekop mit De Scheene en daornao leup hi'j veerder richting Ooldelaemer. De *Oldetrijnster sloot* is in eerste instaansie anlegd as waeterweg om de turf te vervoeren. In 1629 wodde disse vaort, want dat was et dus, in opdracht van grietman Rinke van Lycklama greven. In 1748 bin de zielen (Ned. 'zijlen') in de Ooldetrienster Sloot sloopt. Jacob Kroondijk zegt liekewel dat bi'j et anleggen van de Stuyvesantweg in de vuuftiger jaoren van de twintigste ieuw op et punt waor de Ooldetrienster Sloot langes leup, nog een oolde sluus in et tracé van de Pieter Stuyvesantweg vunnen is. Jan Bakker zegt dat et trajekt van de Buterweg (Pieter Stuyvesantweg) naor De Lende et *Kalsbeekwiekien* nuumd wodde.[95] Et laeste stok naor De Lende leup et Kalsbeekwiekien parrelel an de noordelike kaante van de Sasweg. Mar et is wel de vraoge as et Kalsbeekwiekien wel et laeste stok van de Ooldetrienster Sloot is, want die leup an de zuudkaante van de Sasweg. Et kasboek van de diaekeni'je nuumt op 27 janu-

ari 1778: 'Ontvangen van Jan Egberts 6 stuivers, gegeven wegens ringrijden op de Oldetrijnster sloot'. Hier dot dus uut blieken dat op de Ooldetrienster Sloot in de twiede helte van de 18e ieuw ringriederi'jen hullen wodden.[96]
Op et punt waor Binderweg (Sonnegaweg) en Ooldetrienster Sloot mekeer kruusden, lag een buurt mit verschillende huzen. An de kaante van Sunnege wodde die buurt *Kleistraat* nuumd, en an de kaante van Ooldetriene de *Oldetrijnster Sloot*. Kroondijk herinnert him uut zien jeugd dat hier ruïnes laggen. Warschienlik bin dat overbliefsels van de aarmhusies van de diaekeni'je van Ooldetriene. Daor is in de archieven et ien en aander over te vienen.
Warschienlik gaot et om dat buurtien as d'r in de twiede helte van de 18e ieuw praot wodt van 'op de Oldetrijnster sloot'. 'Op' het hier de betekenis van 'bi'j', 'naost'. De aarmhusies van de diaekeni'je van Ooldetriene stonnen 'op de Oldetrijnster sloot'. De schoelemeester van Ooldetriene schrift in 1858 in een rappot dat d'r een buurtien is dat 'Oldetrijnster sloot' nuumd wodt, dat zien naeme kregen hadde van een vaort die 'denkelijk voor een paar eeuwen' deur dit gehucht leup. Hi'j zegt ok daj' de sporen van die vaort omdebi'j 1850 nog dudelik zien konnen.

Onweershoeke

(m.: M. Keuning). Een poolderdiekien butendieks waor de pont is, dat was de *Onweershoeke*, zo wodt verteld. Dat lag dus in Ooldetriene en niet in Ni'jtriene, zoas ik in mien veldnaemeboek over de Groote Veenpoolder schreven hebbe. De *Onweershoeke* lag in De Merriemaden. Hennie Kortstra vertelde dat d'r eertieds drie boerderi'jen stonnen. As et onweerde sleug de bliksem vaeke in op iene van die drieje. Vandaor dat et de *Onweershoeke* hiette.

Ooldetrienster Brogge

(m.) Benaeming van de brogge over de *Jonkers- of Helomavaort* in de *Pieter Stuyvesantweg*.

Ooldetrienster Wal

(m.: J. Boonstra) *Ooldetrienster Wal* was lichtkaans een buurtschoppien an de Ooldetrienster Sloot an de Binderweg op de greens mit Sunnege. Warschienlik wodt mit *Ooldetrienster Wal* en *Op de Oldetrijnster sloot* etzelde bedoeld (zie Oldetrijnster Sloot). De Ooldetrienster Wal was warschienlik ok een losplak of haeventien dat ansleut op de Oldetrijnster Sloot, waor o.e. de klei lost wodde daor de Kleistraat zien naeme an te daanken het (kiek ok bi'j Kleistraat).

Oord of Oortjes

(m.: M. Keuning). Dit was eertieds in Ooldetriene laand van Tiemen Jongschaap in De Weren, tussen De Lendediek en de Stuyvesantweg, in et waeterschop 'de Weeren'. Now is et van Hans Smink; et gaot om laand bi'j De Lendediek. Een hiel aander idee angaonde de ligging het infermaant Jacob Kroondijk. An de Spiekerslaene onder Sunnege, op de greens mit Wolvege, woonde de femilie

Oord. Et zol wezen kunnen dat et gebied daor naor nuumd is. Mar et kan ok dat de femilie Oord op verschillende plakken bezittings hadde en dat op die verschillende plakken et laand 'de Oord' nuumd wodde. In de archieven van de diaekeni'je van Ooldetriene is liekewel ok spraoke van de 'armenoordjes'. Een 'oordje' was een kwat stuver. Die munt wodde eerst in zulver en laeter veural in keuper sleugen. De meensken die vule te besteden hadden, gavven in de karke een oortien veur de aarmen. Lichtkaans het de veldnaeme *Oord* of *Oortjes* d'r verbaand mit.

Padsloot

(schr.) De Padsloot leup langs et voetpad, de *Binderweg*. (Floreencohier 1858, blz. 25-29). De meerste andudings van et soorte 'padsloot' kommen veur in de Floreencohieren van 1700 en 1858. Zie ok de Inleiding over *Padsloot.*

De Piest

(m.: Keuning; schr.) Neffens Meine Keuning, die de naeme kent, hej' in Ooldetriene over de Ooldetrienster Brogge, aj' van Wolvege of kommen, links een lang, smal stok laand dat *De Piest* hiet. Zoe'n anduding mit piest is trouwens ok de benaeming veur een bepaold soort broggien of vlonder in de Kop van Overiessel.[98] Of die benaeming zo ok in Ooldetriene veurkwam vaalt liekewel te betwiefelen, want De Piest in Ooldetriene bliekt nuumd te wezen naor een veenbaos, de heer Piest uut Stienwiek.

Pieter Stuyvesantweg

(schr.) Benaeming uut de twiede helte van de twintigste ieuw veur de *Buterweg* deur Ooldetriene en Sunnege. Die weg lopt over et tracé van die Buterweg en wodde in 1955 anlegd. De weg lopt behalven deur Ooldetriene en Sunnege ok deur de Rottige Meente in de Groote Veenpoolder; via Sliekenborg en Scharpenzeel gaot hi'j dan naor et Overiesselse plak De Kuunder. Daor is een ansluting op een verbiening tussen et plak De Kuunder en Emmeloord. In de vuuftiger jaoren zeden de bestuurders dat d'r deur de anleg van die weg een deurgaonde verbiening ontston tussen Wolvege en Emmeloord, en dat die weg de ekenomische ontwikkeling van beide plakken stark ten goede kommen zol.

't Pooldertien

(m.: H. Blaauwhof, M. Keuning) Et gaot om een pattekeliere poolder van ongeveer zeuven bunder. Eigener was Jan Veenhouwer. De poolder ligt in de buurt van et karkhof van Ooldetriene.

De Polle

(m.: M. Keuning, H. Blaauwhof) Boerderi'je aachter et laand van de heer Roos. Et laand was eerder van de femilie Hassing. Dit stok ligt tegen De Weerdiek over. Een *polle* was een klein boerderi'jgien of een verhoging in 't laandschop.

De Pot

(m. schr., vkb.) In 1901 wodt schreven over hujlaand en *Uiterdijk* in 'de Pot'

an De Lende in Ooldetriene.[99] Neffens stokken naor anleiding van de ruilverkaveling in De Merriemaden lag de poolder 'De Pot' oostelik van die maoden. Die poolder beschikte omdebi'j 1930 over een kleine wiendmetor om veur de bemaeling van de poolder te zorgen.[100] Kiek ok bi'j *Lange Roeden*. In die poolder lag 'het *Potland*'. De ligging van 'het *Potland*' en de poolder De Pot staot angeven op de topografische kaorte van 1930.

De Roedesloot

(schr.) Meerstal wodden sloden anduded deur veur et woord *sloot* de naeme van et laand dat d'r an greensde te numen. Een veurbeeld is *De Roedesloot*. Die anduding komt veur in de Floreencohieren van 1700 en in die van 1858. Lichtkaans dat die sloot bi'j De Lange Roeden lag.

De Sas

(schr.) Sluus in De Lende. Veul Stellingwarvers weten wel dat de overstromings van 1825 een verschrikkelike ramp weren. Hiel vule meensken verdronken en d'r was grote schae an gebouwen, wiels et zeewaeter et westelike pat van de gemiente West-Stellingwarf overstroomde. Et waeter riekte tot an de weg Berkoop-Noordwoolde.[101] Over die overstromingsramp bin verschillende boeken verschenen. D'r weren bi'j disse waetersnoodramp ok gatten ontstaon in de Lendedieken. Doe et waeter weerommelopen was begonnen ze mit et maeken van de dieken. In de buurt van waor laeter de Driewegsluus kwam en De Merriemaoden wodde een ni'j stok diek anlegd. Die diek leup ten noorden van de Merriemaoden en ''t Potland' (de laetere poolder De Pot) en beug of naor De Lende via de Sasreed. Op et punt daor De Lendediek en De Lende bi'j mekeer kwammen wodde een keersluus bouwd. Die Lendesluus of Sas van De Lende diende om bi'j hoog waeter De Lende ofsluten te kunnen om et laand d'r aachter te bescharmen tegen overstromings. De Sas belemmerde liekewel de doe drokke schipveert op de revier. (In de jaoren 1861-1867 wodden d'r gemiddeld 3265 pesaosies riggestreerd.)[102] Daoromme wodde in 1870 de Lendesluus ommebouwd tot schutsluus. In et kader van de Lendeverbeteringswarken, waorbi'j De Lende kenaliseerd wodde, wodde disse schutsluus in 1924 vervongen deur een keersluus mit twie ofsluutbere eupenings. Disse ni'je sluus wodde een tiental meters zudelik van de oolde bouwd. De bestaonde schutsluus wodde opruumd en de sluuskolk wodde dichtegooid.[103]

Sas is een synoniem veur schutsluus. Ok de kolk van de schutsluus wodt Sas nuumd. *Sassen* betekent schutten (van schippen) of spuien (van waeter). Et woord komt ok in verschillende saemenstellings veur. (Ned. sasput = sluuskolk, veerder hej' woorden as Ned. saswachter, sasmeester.)

Sasreed

(schr.) Dit pad leup van *De Boverweg* (Pieter Stuyvesantweg) naor *De Sas*.[104]

Sasweg
(schr.) Jonge naeme van de weg naor de sluus in De Lende, vanof de weg *De Meenthe*. (Zie ok de topografische kaorte van 1998.)
Scheer of **schar**
(schr.) De betekenis van dit woord, dat bruukt wodde bi'j laand in de Merriemaden, is in de Inleiding uutlegd.
Schipsloot
(schr.) Op een kadestraole kaorte zien we wat van een *Schipsloot*, die van de *Karkhofslaene* (*Binderweg*) naor De Scheene leup.[105] De *Schipsloot* leup parrelel mit de Weerdiek, niet zo veer daor van of. We moe'n die Schipsloot niet anzien veur de Schipsloot die richting Wolvege greuven wodde. Uut de 'Tegenwoordige Staat' dot blieken, dat Schipsloot een meer algemien veurkommende anduding veur een veerwaeter was. Zo wodt d'r verteld over de turfgreveri'je bi'j Noordwoolde, waor bi'j zegd wodt dat 'hier eene vaart of Schipsloot werd gegraaven die de Noordwolder Sloot genaamd wordt'.[106] En over 'Oude Lemmer' (dus Ooldelaemer) wodt gezegd: 'ook zyn de drie Schipslooten, die uit deze veenen naar de Kuinder loopen, reeds vervallen'.[107]
Schouwmaden
(schr.) J.K. Wezoon nuumt bi'j de behaandeling van een koopakte uut 1787 dat d'r spraoke was van 'Seekere ongeveer dardehalf dag Marrimaden (de Schouwmaden genaemd) geleegen op 't hooge van de Marrimaden onderr vors Dorpe hebbende ten Zuiden Rinnert Baertes, ten westen de Heer J.G. Gasinet als cooper van de helfte van twee en een half mad door Cornelis Jelles gebruykt en ten noorden E. W. Wigeri ...'[108]
Spijker
(schr.) In de Beneficiaalboeken staot dat de pastoor van Ooldetriene de beschikking had over een 'eerlijke uitgang met een *spijker*'. Een *spieker* is hier grootkaans een schure veur de opslag van zaod, die deur machtige heren en deur de kattelieke karke bruukt wodde om de rogge enz. in op te slaon daor de boeren mit betaelen mossen. De *spieker* is dus nog van de tied dat de hoeren heur karkelike belasting nog in natura betaelden. Zoe'n spieker kon een echt bolwark wezen, een verstarkte opslag, daor aj' muuilik in inbreken konnen. Soms gruuide zoe'n spieker dan ok uut tot et slot van een heer, die van daor uut de omgeving beheerste. In Ooldetriene liekt dat liekewel niet et geval west te hebben.[109] Een spieker was ok een bouwwark daor de goederen in opsleugen wodden deur de bisschop, as die belasting in natura inde. Et blad van de historische verieninge van Haovelte hiet ok 'De Spijker'.
Tweede Dwarssloot
(schr.) De *Eerste* en *Tweede Dwarssloot*. Die andudings kommen liekegoed veur in de Floreencohieren van 1700 as in die van 1858.

Varkenspolle
(schr.; vkb.) Bi'j et bekieken van wat kopienen van oolde verkoopboekies bi'j Herman Blaauwhof kwam ik de benaeming 'Varkenspolle' tegen. Die ston in et verkoopboekien 'Openbare verkoping van Zathe en landen met arbeiderswoningen en Erven onder Sonnega en weilanden onder Wolvega en Oudetrijne. Notaris Faber te Langweer. Verkoop op 14 maart 1928 in Hotel Bijl te Wolvega en op 28 maart 1928 in Hotel Krol'.

Veendiek
(m.: W. Bloemhof). Diek bi'j de Helomavaort daele. An de westkaante van de Veendiek begint de Groote Veenpoolder.

Vliegakkers
(m.: H. Blaauwhof, J.E. Hofstee, M. Keuning) Over de ligging weren de infermaanten et niet iens. Et was van Holtrop, mient de iene; nee, zegt de aander, et was vroeger bi'j et zaandpad naost Vaartjes; dan kwam et stok van Jan Veenhouwer (naost et sintelpad). Hofstee daenkt et sekuurder te weten: De Vliegakkers laggen an de zuudwestelike kaante van et karkhof van Ooldetriene.

Weerdiek
(m.: Weerdiek). a. Weerdyk (schr.) b. Weerdijk (schr.) De loop d'r van kuj' zien op de kaorte van de gemiente-atlas van Kuiper.[112] Die loop wodt ok beschreven in de Tegenwoordige Staat: 'In 't dorp van Oude Tryne, sluit aan den Zuidelyksten rydweg, de Oude Waterkeering, de Weerdyk genaamd, die met verscheiden hoeken door Oude Lemmer, Nye Lemmer en Nye Holtwolde loopt, en in de hoge bouwlanden, in 't noordoosten van Wolvega, eindigt'.[113] Mit 'den Zuidelyksten rydweg' wodt et tracé van de Pieter Stuyvesantweg van now bedoeld. Die begon dus bi'j de Pieter Stuyvesantweg en leup dan naor de karke van Ooldetriene, vervolgens naor De Scheene, waor de weerdiekziel lag, en dan deur Ooldelaemer en Ni'jhooltwoolde. Bloemhoff-de Bruijn en Duursma 1988 hebben ommedaenken geven an de loop van de Weerdiek. Die diek hul op bi'j de Tolweg (tegenwoordig: Kerkeweg) in Hooltwoolde. Op 'e kaorte uut de Schotanusatlas is te zien dat de Weerdiek om de bouwlanen henne lopt, dus tussen 'de Veenen en Laage Hooylanden en de Boulanden' in.[114] De Weerdiek was dan ok gien diek om et zeewaeter te keren dat van De Lende of opzetten kwam, mar et was een soort leidiek. De hogere bouwgrond mos bescharmd wodden tegen et zoere venewaeter van de grond die leger lag.

Weerdijkzijl
(schr.) Bi'j de Scheene maekt de *Weerdiek* een bocht veurdat hi'j de kaante van Ooldelaemer uut gaot. Op et punt daor Scheene, Weerdiek en de Ooldetrienster Schipsloot bi'j mekeer kommen, lag de *Weerdijkzijl*, een sluus.[115]

De Weren
(schr.; m.: H. Zijlstra) a. De W(h)eeren (schr.).[116]

De Weren laggen tussen De Lende en de *Buterweg* (de *Pieter Stuyvesantweg* van now). Van dit gebied wodde laeter een waeterschop maekt, ok mit de naeme 'de Weeren'. Infermaant Hendrik Zijlstra was him d'r bewust van dat De Weren scheiden wodden deur briede sloden, dus dat d'r een strokeverkaveling was.

De Wilde Weren

(schr.) De anduding *De Wilde Weren* komt veur in de Floreencohieren.[117]

Et Wiede van De Lende

(m.: divers) a. Het Wijde van de Linde (schr.: divers) De Lende is onder Oldetriene op de greens mit Sunnege plaetselik een stok brieder. Dit stok wodt vanoolds *Et Wiede* (*van De Lende*) nuumd.

De Zes Mad

(schr.) Disse anduding komt uut een verkoopboekien: 'gelegen naast het perceel van Blaauwhof afkomstig van Age de Vries. Hooiland. Eigenaar de heer Geert Bouma'.[118] En uut etzelde verkoopboekien komt: 'De zes mad, in de Wheeren aan de straatweg. Hooiland'. Eigener was de heer J.H. de Vries.[119]

De Zwaluwstaarten

(schr.) 1. De Zwelverstatten (m.: M. Keuning)

In de *Merriemaden* laggen *De Zwaluwstaarten*; te lezen vaalt: 'hooiland, Zwaluwstaarten, groot ongeveer 1.20.00 Ha op de Marrimaden te Oldetrijne'. En zo ok: '2 Mad Zwaluwstaarten. Oldetrijne op de Marrimaden. Hooiland. Eigenaar R.K. Kerk te Steggerda'.[121] De benaeming *Zwaluwstaarten* liekt niet te slaon op een bepaold stok van alle laand in De Merriemaden, mar et was eerder een algemiene anduding om in dit gebied stokken laand an te duden die op een punt uutleupen, dus mit as et waore de vorm van een zwelverstat. In et rappot angaonde de ruilverkaveling van de Merriemaden dat opsteld is in 1928, wodt naor veuren brocht dat 'ten gevolge van een onoordeelkundige verdeeling, naderhand gevolgd door splitsing der perceelen bij vererving en waarschijnlijk door verveningen op kleine schaal langs de Lindedijk, in den loop der tijden een groot aantal perceelen zijn ontstaan, welke een ondoelmatige vorm vertoonen en een slechte verhouding hebben tussen lengte en breedte. Naast z.g.n. "Zwaluwstaarten", dat zijn perceelen welke op een punt uitloopen, treft men ook lintvormige perceelen aan'.[122] Bi'j *Merriemaden* hebben we angeven, dat op et punt waor De Zwelverstatten bi'j mekeer kwammen, een grote stien lag.

HEUFDSTOK IV

De veldnaemen van Sunnege

De benaeming Sonnega/Stell. Sunnege kommen we veur et eerst tegen as *Sonnege* in een oorkonde van 6 juni 1398. In die oorkonde beloven de Stellingwarvers van 16 kerspels, De Kuunder en Oostzeeëngerlaand trouw an graaf Albrecht van Beieren, de graaf van Hollaand. Al in 1396 hadde die graaf een invasie van Frieslaand uutvoerd en in 1398 hadden de Stellingwarvers heurd, dat hi'j dat weer doen gong. Bi'j die twiede invasie laande de graaf bi'j De Lemmer en trok richting Gaasterlaand. Nog veurdat dat gebeurde erkenden de streken die ik hier nuumde de graaf as heur heer, om gien last van et oorlogsgeweld te kriegen.[123] D'r wodt praot over 'Oldetrynde', 'Nyetrynde'en 'Sonnegae'. Veur 1399 hiette Sunnege lichtkaans 'Ostrinde'. Zie van dat bi'j de verklaoring van de dörpsnaeme Ooldetriene.

DE DÖRPSNAEME SUNNEGE

Neffens Naarding dot de naeme daenken an Sonsbeek en Zonnemaire. Hi'j nuumt verschillende aandere schrievers die ok nog weer aandere meugelikheden geven. Schönfeld zicht *Sonne* as beeknaeme, Lindemans as waeterloop in een moerassige streek die vaeke onder waeter staot. Naarding schrift dat et ondudelik is waoromme et dörp Sunnege 'beekstreek' nuumd wezen zol. Hi'j schrift veerder dat J. Winkler de naeme Sonnega in verbaand brengt mit de de Ooldfriese eigennaeme Sonne en hi'j maekt op die meniere annemeliker dat Sunnege ontstaon wezen kan uut Sonninga. In et Stellingwarfs wo'n vaeker kotte o's tot kotte u's, en *–ege* kan uut *–inge* votkommen wezen. Naarding zegt ok nog dat *son* in verbaand staon kan mit Ooldfries *sond*, dus in et Fries *sân* betekenen kan en dan zol et om niks aanders gaon as om zaandstreek.[124]

De lieste van veldnaemen

Om te zien waor et perceel, de weg, et waeter enz. lag kuj' de losse kaorte bekieken die in dit boek insleuten is.

De Acht Mad

(vkb.) Uut een verkoopboekien komt et volgende: 'Sonnega vanaf de Meenthe tot het Maadje van Blaauwhof'. Et perceel mit et zonuumde 'Oldemarker Pad' dat veur verkope anbeuden wodde, was omdebi'j 4.90.30 HA groot 'en heurde vroeger bi'j de plaetse van "Doosjes"'. Et gong om hujlaand, en de eigener was

ds. R. v. Giffen.[125] Zie ok *Lange Akkers*; die laggen veur *De Acht Mad.*

Bakkers Laene

Zie *Kuipers Laene*

Bergers Laene

Zie *Kuipers Laene*

Het Binderland

(schr.) In een kontrakt uut 1810 naor anleiding van een boedelscheiding bi'j een arfenisse staot: 'voorts nog vier mad Uitterdijken met het Maadje ervoor, samt vier mad Binderland met de Meenthe ervoor, beide perceelen gelegen te Sonnega in de uitgang van ouds bekend met no. 21'. Hier dot uut blieken dat et laand aachter de Meenthe 'het Binderland' hiette. In et Stellingwarfs wodt vanoolds veur Binnenland *Binderlaand* zegd, vandaor.[126]

Birkenpootakker

(schr.) In Sunnege lag veerder de *Birkenpootakker*. Naarding schrift dat de naeme Pootakker (Else) of Potingermaadje (Oosterwoolde) op et 'recht van poot' wist. Dat hul in dat boeren in een bepaold dörp et recht hadden bomen te poten op gemienschoppelik bruukte gronden of grond die ze mit mekeer in bezit hadden. Die rechten zollen in de omgeving van de hoeve vaeke overgaon wezen op de eigener van de hoeve.[127] *Birk* in *Birkenpootakker* is een Stellingwarver klaankvariaant van *berk*, Stell. ok *börk* of *burk*.

Boekweitenvaort

(schr.) Zie onder *De Oppers*

De Bouwkamp

(schr.) In Sunnege lag een stok laand dat anduded wodde as *De Bouwkamp*.[128] In de Floreencohieren van 1858 staot angeven dat et om bos gaot.

Bovenweg

(schr.) In de Floreencohieren kommen we de naeme *Bovenweg* in plaets van Buitenweg soms tegen. Et is dus een aandere benaeming veur Buiterweg en Pieter Stuyvesantweg.

De Brink

(schr.; m.: diversen) a. De Brinck (schr.). Disse naeme wodt op verschillende plakken nuumd, o.e. in de Floreencohieren van 1700. Daor staot bi'jveurbeeld 'Bouwacker, de Brinck/de Dwarssloot'.[129] Een stok laand dat greensde an de pasteri'je van Sunnege wodde ok *Et Brinkien* nuumd. Dat laand wodde in 1871 pebliek verkocht. Bouwer zegt dat veur et perceel grond daor de woon- en bedriefsgebouwen staon vroeger de naeme 'soolstede' of 'hornleger' in zwang was. Die anduding was in de Stellingwarven en de Friestaelige Woolden vri'j algemien. De soolstede was et behuusde perceel mit stemrecht. Et woord soolstede wodde niet bruukt om et andiel in een marke an te geven, want zokke ienheden kwammen in de Oost-Nederlaanse betekenis van et woord in de Friese

wegdörpen niet veur. Soms wodde naost de begrippen soolstede en hornleger ok de term *Brink* bruukt, bi'jveurbeeld 'De Brinken of hornlegers' in Sunnege.[130] Bouwer maekt onderscheid tussen twie betekenissen van et woord *brink*. Dat bin dan 'dörpsplein' en 'pat van et arf'.[131] In de twiede betekenis kuj' dan weer onderscheid maeken tussen terrein dat mit grös begruuid is daor et kleinvee op weidet, en meugelikerwieze niet mit grös begruuid arf an de kaante van de schuredeuren en de zied-ingaank van de boereplaetse. De greens tussen die beide betekenissen is neffens Bouwer vaeke niet scharp. Bi'j de wegdörpen in Stellingwarf kwam neffens him *brink* in de betekenis van dörpsplein niet veur. Hi'j nuumt as veurbeeld dat we in Sunnege vienen 'bouw en weiland, strekkende van de Brink tot de Scheenebos'. De naeme *brink* in dit citaot is liekewel niet een algemiene benaeming veur soolstede of, algemiener, een anduding van weilaand mit kleinvee d'r op te weiden, mar de speciaole anduding van een bepaold stok laand of ienhied van verschillende stokken laand die bi'j Sunnege de hieltied op die meniere anduded wodden in de bronnen. Et is dan ok de vraoge as hier de betekenisovergaank naor dörpsweide zo scharp is.

Brinklaand (m.: J. Boonstra). Zie onder *Brink*.

Brinksloot

(schr.) De sloot die mit die naeme anduded wodt is nuumd naor et laand dat d'r an greensde, *De Brink*. De anduding De Brinksloot komt veur in de Floreencohieren van 1700 en van 1858.

Broekema's Laene

(schr.) VAS no 25 is de bron, mar die geft gien beschrieving. Misschien is disse laene nuumd naor de femilie Broekema die op hoeve Werklust woonde.

Buitenland

(schr.) VAS no 15 is de bron, mar die geft gien beschrieving. Et gaot om vene. Infermaant Kroondijk kan him de benaeming *Buitenland* niet veur de geest haelen. Hi'j wet wel dat boeren uit Ooldetriene, Hooltpae en Sunnege (o.e. de femilie Broekema van hoeve Werklust, die zo gewoonweg vaeke '*de Broekemers*' nuumd wodden) naor et 'Buitenland' in Ooldelaemer gongen. 'Ie hebben in Ooldelaemer de Hoge Diek, dan kriej' een scharpe bocht en rechtuut was een husien, daor leup een diekien naor de Schipsloot. Alles wat daor aachter lag was 'Buitenland', huurd laand. Alle boeren die d'r henne gongen, gongen toegelieke hujjen op de langste dag. Ze weren op die dag allegere toegelieke doende'.

Hoeve Buitenlust

(schr., m.: W. Bloemhof) Dit is de naeme van een boerderi'je die nuumd wodde deur Wiebe Bloemhof. De plaetse Buitenlust ligt an de noordkaante van de Binnenweg, krek even zuudwestelik van et 'Kerkhof'.[133] De benaeming wodt in 2009 bruukt veur de boerderi'je waor Kees de Kroon woont (in 1924 Folkert de Boer).

Dirk Hanzen Polder
(schr., J.E. Hofstee en H. Kortstra) VAS no 8. Venegrond. Gien veerdere anduding. Kortstra en Hofstee daenken dat et hier gaot om een stok laand dat ok wel 'et pooldertien' nuumd wodde. Dit lag aachter et karkhof. 'Op 't West', zee de moeder van Hofstee dan. Et zol gaon om een gebied van ongeveer 20 hektare.
De Drie Mad
(schr.) Een pat van De Drie Mad lag vermoedelik zudelik van De Lendediek. Et gong om hujlaand. In een verkoopboekien uut 1904 staot: eigener Jeltje en Pieter J. van den Berg.[134]
D'r komt nog een aandere vermelding in etzelde verkoopboekien veur over een pat van De Drie Mad; daor staot: 'de Drie Mad. Sonnega van de Meenthe tot den voet van het Polderdijk'. Et is hujlaand. Eigener is de heer ds. R. van Giffen. En nog een aander stok van De Drie Mad wodt ok nuumd: 'Sonnega, weiland t. westen v. den Kamp vanaf de weg tot de wal'. Et gaot om weilaand. Biezunderheden bin: eig. Jeltje en Pieter J. van den Berg.
Van Giffen's Bos
(m.: J. Kroondijk) Een laandeigener in Sunnege hiette Van Giffen. Daor is de bos naor nuumd. De ligging is onbekend. Van Giffen was o.e. ok eigener van 'het Klaverland'. Misschien gaot et hier om D.F. van Giffen, die in de 19e ieuw in Et Vene vestigd was. Hi'j hadde in de omgeving van Wolvege een boel bezittings. Van 1873 of verhuurde hi'j een 'vruchtbare zathe en landen, aan de in aanmaak zijnde straatweg te Nijetrijne bij Wolvega, groot 57 bunders wei- en hooilanden' die tot dan toe deur Roelof Alberts van Veen bruukt wodden.[135]
Gorters Polder
a. Gorterspoolder (schr., m.: J. Kroondijk)
VAS no 16. Et gaot om vene. *De Gorterspoolder* ligt op 'e greens tussen Wolvege en Sunnege. De zaandputte van de firma Pruntel ligt in de Gorterspoolder.
Grintweg
(schr., m.: H. Zijlstra) Uut et vraoggesprek mit Hendrik Zijlstra het blieken daon dat de Sonnegaweg (ok: De Binnenweg) ok wel Grintweg nuumd wodde, krek as in Scharpenzeel. De anduding vienen we ok in de Floreencohieren van 1858: 'Land, de Scheene de Grindweg, land Grindweg over de Buitenweg'.[136] De benaeming leeft nog deur in de Grintweg in Wolvege, die van De Oppers in de richting van et zuudoosten naor de Heufdstraote West lopt.
Haulerweg
(schr.) Zie *De Oppers*
Heerenweg
(schr., J. Boonstra) Aandere naeme veur *Buitenweg, Bovenweg, Pieter Stuyvesantweg.*
VAS no 17. Ooldere meensken hebben et nog altied over de Heerenweg en du-

den daor de heufdweg naor Oolde- en Ni'jlaemer mit an.

Hiddinga's Bos

(m.: J. Kroondijk) Bossen tussen de Binnenweg (Sonnegaweg) en Buitenweg (Pieter Stuyvesantweg) en ten zuden van de Stuyvesantweg op 'e hoogte van et karkhof in Sunnege. Volgens Jacob Kroondijk wodden meerdere bossen hier Hiddinga's bossen nuumd. Et was een meer algemiene benaeming veur bossen in dit stokkien Sunnege. De Hiddinga's bossen bin in 1940-1941 rooid en daornao is an de Boverweg een boerderi'je opbouwd van bouwmateriaolen die ofkomstig weren van een boerderi'je die bi'j de uutbreiding van et vliegveld Liwwadden ofbreuken wodde. Op 21 december 1880 was d'r een verkope van et kaphoolt van een stok bos in Sunnege veur de arven Hiddinga in de buurt van et klokhuus. Warschienlik gaot et in dat geval om Hiddinga's bossen.[137] In 1832 was Kl. Hiddinga eigener van de bossen. Hi'j was ok eigener van iene of inkelde boerderi'jen. Van beroep was hi'j prokereur, in Et Vene.

Hoekslaand

(m.: H. Blaauwhof en M. Keuning) Et *Hoekslaand* lag in Sunnege tegen De Lende an. Et laand was nuumd naor een meneer Van der Hoek, en die hadde laand aachter Keuning en Huitema. Et was laand op 'e miente. Kroondijk zegt dat et gewoonterecht was dat boeren die over et laand van een aander mossen daor toestemming veur hadden van de Boverweg of naor et Hoekslaand. Zoks wodde mit et woord *uutgang* anduded, Ned. uitgang. Et *Hoekslaand* hadde drie van zokke uutgangen neffens Keuning. Et was ok gewoonterecht in dat verbaand daj' elk jaor van die uutgangen gebruuk maeken mossen, eers vervul dat recht.

Hofstee's Laene

(schr.) VAS no. 23.

Hornleger

We kommen tegen: 'De Brinken of Hornlegers te Sonnega'. Zie ok onder *Brink.*

Huitema's Laene

(schr., m.: J. Kroondijk) VAS no. 20. De Huitema's Laene lag tussen de Buitenweg (Pieter Stuyvesantweg) en De Lende, in et verlengde van de Vlodderslaene. Neffens Meine Keuning en Henk Spijker het d'r nooit echt spraoke west van *Huitema's Laene.* De meensken hadden et neffens heur veur de hiele laene over de Vlodderslaene. Zo wodt die laene now nog altied nuumd. De femilie Vlodder woonde an de Boverweg, waor now de heer Speerstra woont. De laene daor ten oosten van wodde dus nuumd naor de femilie Vlodder.

De Husse/Hussebos

(schr., m.: J. Kroondijk) Neffens dat Naarding schrift was d'r in Sunnege 'akkerbos met achtergelegen husse'. Ok komt de benaeming '*Het Hussebos*' veur. *Husse* zol een oorspronkelik Fries woord wezen en dan 'kleine eendenkooi' inholen.[138] Bouwer docht dat die uutleg allienig veur *husse*-naemen in legere

streken en patten van een dörp gelt. Neffens him het De Jong een betere verklaoring: *husse* is in die zien opvatting een stroke grond as overgangsgebied van bouwakkers naor de 'gemene weide', die vaeke mit hakhoolt en heide begruuid was. Dus et gong om een rommelig stokkien bos en heide.[139] Neffens Bouwer ligt *De Husse* inderdaod vaeker an de hoge kaante van de weilanen en ie kun et dus begriepen as een ressien woeste grond dat de boeren liggen leuten as anduding van een greens of ofscheiding. Bloemhoff-De Bruijn en Duursma vunnen liekewel bi'j heur onderzuuk naor veldnaemen in Der Izzerd dat *De Husse* in dat dörp deur de ligging d'r van niet op die meniere begrepen wodden kan, al is et ok niet bekend dat d'r een entekooi west het.[140] D'r wodt in Sunnege praot van 'een wal op de westkant van het bouwland met hout naast een Husse'.[141] *De Husse* in Sunnege wodde ok wel *Vloddershusse* nuumd. Die *Husse* lag tussen de Sunnegeweg (dus de Binnenweg) en de Pieter Stuyvesantweg (de oolde Butenweg). De ligging kan niet begrepen wodden as een overgangsgebied tussen bouwakkers en 'gemene weide', an de hoge kaante van de weilanen, zoas Bouwer en De Jong daenken. Meer dudelikhied geft de uutleg van Jacob Kroondijk. De Husse was een tussen Sonnegaweg en Pieter Stuyvesantweg legen langgerekte leegte tussen zaandkoppen van ongeveer 150 meter bried die uutleup in 'de Hussebos'. Naor de kaante van de Sunnegeweg leup et laand weer omhogens en dat gul ok veur de aandere kaante naor de Pieter Stuyvesantweg toe. Grootkaans bin dit de overbliefsels van een waetergang; die kwam dan uut in de *Hussebos* en hul daor zomar inienend op. Ie kun je veurstellen dat dit overbliefsels binnen van een eerdere 'infrastruktuur' veur een entekooi. De *Hussebos* was dan et centrum van de kooi. De Husse as 'Friese benaeming' (zoas Naarding docht) liekt niet overaende te holen. Nog los van et veurkommen in Stellingwarf, dus in Nedersaksisch gebied, kwam et neffens Henk Bloemhoff ok op zien minst vier plakken verspreid in Drenthe veur, zo dee him blieken uut inspektie van Drents veldnaemematerioal.

Jan Meijlofs Weem

(schr.) In de Beneficiaalboeken is schreven over 'Voorts dertien voeten lands in *Jan Meijlofs Weem*'.[142] Zie veur de verklaoring onder de naeme *Weemelandt*. Lourens tekent dit Weem as een stroke laand tussen Floreencohieren nr. 14 en de Ooldetrienster Sloot.[143]

De Kaampe van Gerbrant

(m.: M. Keuning en H. Blaauwhof). Et is laand tegen et gebouw over waor in 2009 mechanisaosiebedrief Van der Vegt in Sunnege in zit. Et moet laand west hebben van Gerbrant van der Veen, die in Sunnege woonde.

Kerkhofsbos

(m.: J. Kroondijk) Bos bi'j et karkhof van Sunnege. Zie veur de geschiedenis van et karkhof ok *Oude Kerkhof*.

Klaverkampje
(schr., vkb.) VAS zonder nommer. Et gaot om hujlaand. Uut een verkoopboekien komt dit citaot: 'De ongeveer 2 Mad ten oosten van de reed, bijlangs de waterlossing tot het Klaverkampje, te maaien van 25 juni'. Omdat et hier om de benaeming *kamp* gaot, zal et wel legen hebben tussen Binnenweg (Sonnegaweg) en de Buitenweg (Pieter Stuyvestantweg). Bi'j et hiernao te behaandelen Klaverland komt op de bodden dat et in de miente lag. Lichtkaans lag de Klaverkamp in et verlengde van et Klaverland.
Klaverland
(schr., vkb.) VAS, zonder nommer. Uut een verhuurboekien komt et volgende: 'Sonnega, hooiland achter het verhuurde Klaverland strekkende vanaf het Klaverland tot de *Acht Mad*, aangemaakt hooiland i.d. Meenthe Sonnega. Hooiland. Bijzonderheden: eig. dhr J. v. Giffen' (verhuurboekien 1904), net. A. Rambonnet.
Kleistraat
a. Kleistrate (m.: J. Boonstra, schr.) VAS no. 2. De onderwiezer van Sunnege en Ooldetriene nuumde in 1852 dat d'r een buurtien in Sunnege was dat *De Kleistraat* hiette. Veerder was d'r een kleine anleg mit kuierpaeden en een koepeltien, dat heurde an Johs. Hiddinga in Et Vene.[144] De Kleistraat lag an de Binnenweg (Sunnegeweg) op 'e greens tussen Ooldetriene en Sunnege. An de kaante van Ooldetriene hiette de buurt *Oldetrijnster Sloot* of *Oldetrijnster Wal.* Kiek ok daor bi'j, onder Ooldetriene. Neffens Geert Lantinga kan de meugelike naemsverklaoring wezen dat d'r hier spraoke was van klei die lichtkaans anvoerd was deur De Lende. Ok Jan Boonstra zegt dat op de Ooldetrienster Wal een losplak veur schippen was, daor klei lost wodde. Die diende as bemesting veur weilanen en akkers. Et buurtien *De Kleistraat* greensde an de now nog bestaonde boerderi'je 'De Twee Deelen'. De *Kleistraat* is et stokkien Binderweg van de greens mit Ooldetriene of (de Ooldetrienster Sloot) naor Sunnege, in Sunnege tegenover daor now Van der Steege zit. Daor woonden o.e. Jan Marks en Dirk Schaap.
Klokhuis
(schr., vkb.) VAS geft, zonder nommers, uut 1919: 'bosch achter het Klokhuis tegen de Scheene te Sonnega'. Zie ok onder *Oude Kerkhof.*
Klokhuisbos
(schr.) VAS no. 14. Et gaot om zaand. Veerdere biezunderheden: rooid in 1940-1941. Jacob Kroondijk geft an, dat in de Twiede Wereldoorlog veul bos rooid wodde omdat d'r een chronisch gebrek was an hoolt. Dit was ok bi'j de *Hiddinga's bossen* et geval (zie daore).
Knienebos
(schr.) VAS no. 26. Gien veerdere beschrieving. Stell. *knien* = Ned. konijn.

Kuipers Laene
(schr.; m.: J. Kroondijk) VAS no 21. *Kuipers Laene* staot ok tekend op een kaorte van Kroondijk en wodt daor *Kuiperslaantje* nuumd. Dat laentien leup tussen de Binderweg en de Boverweg, evenwiedig an *De Singel*. De *Kuipers Laene* wordt ook wel *Bakkers Laene* en *Bergers Laene* nuumd.

Lan(d)tscheene
(schr.; m.: J. Boonstra) Et woord *Lan(d)tscheene* komt nogal es veur in de Beneficiaalboeken, in de betekenis van greens, scheiding tussen twie gebieden of laanderi'jen (kiek ok bi'j *De Scheene*). De eupenbaore basisschoele op de greens van Sunnege en Ooldetriene het de naeme *Lantscheene*. Die toepasselike naeme is op veurstel van Jan Boonstra deur de gemiente West-Stellingwarf an de schoele geven.

De Lange Akkers
(schr.) VAS geft: van de heer J. Doornveld; et jaor is niet bekend, disse akkers zollen liggen 'op de westkant van de heer Broekema'. Et gong om zaandgrond. Meer biezunderheden: eigener was de heer E. v. Mesdag. Bron: hooltverkoopboekien van 1909, netaoris Rambonnet. Veerder geft VAS nog (zonder nommer): Lange Akkers 1928. Et bliekt dan te gaon om hujlaand aachter 'de z.g. Lange Akkers te Sonnega, tot de *Acht Mad...*'

Lendediek
a. Lindedijk b. Lendiek (Stellingwarfs, plaetselike uutspraoke)
(schr., m. diversen) VAS no. 28 geft: *Oude Lindedijk*, as de benaeming van de *Lendediek* onder Sunnege op de topografische kaorte van 1926. Neffens Jacob Kroondijk was in zien jeugd de Lendediek in Sunnege een slaopersdiek. Hi'j was hoogstens 75 centimeter hoge en hi'j stelde dus niet vule veur. Op 15 april 1873 wodden deur netaoris J.T. de Haan in opdracht van Dippeteerde Staoten een hieleboel laanderi'jen in bezit van de perveensie pebliek verpacht. Et gong hier o.e. om verschillende percelen *Lendediek*. Zo haj' de *Noorder-Lindedijk* bi'j de Lendesluus onder Sunnege liekegoed as de *Zuider-Lindedijk*.[145]

Liekeiskamp
(schr.) De naeme *Liekeiskamp* in Sunnege liekt saemensteld uut *lie*, *leie*, *leide* 'wetering' (vgl. *grie*, *greide*, *wie-weide*) en *keis*, vervorming van Fries kei 'koeien'. Dus et zol gaon om de koekaampe bi'j de wetering.[146]

Het Maadje
(schr.) Zie ok *Binderland*

Meenthe
(schr., m.: H. Zijlstra) Krek as in een boel aandere dörpen haj' ok in Sunnege de *Meenthe*. Die wodt nuumd deur Hendrik Zijlstra. Dit terrein ligt in de bocht van de weg naor Wolvege, vlak bi'j waor aj' eerder et Asiel Zoekers Centrum (AZC) hadden, 'in et laand aachteruut'. Et staot ok op verschillende kaorten angeven.

VAS no 10 geft ok De Meenthe. Et gaot veurnaemelik om zaand en vene. De Meenthe wodt in veul bronnen nuumd, zie o.e. ok onder *Binderland.* Op 23 juni 1875 verkochten ze 3 percelen 'te velde staande rogge op de Meente te Sonnega' naost S.J. Heida.[147]

Meenthemaad

(schr.) In de Meenthe lag veerder de *Meenthemaad.*[148]

Meenthesloot

(schr.) De '*Meenthesloot*', nuumd naor et laand dat d'r bi'j lag, de Meenthe. De meersten van die andudings kommen veur in de Floreencohieren van 1700 en ok in die van 1858.[149]

Middelweg

(schr.) De 'Tegenwoordige Staat' geft disse naeme in de volgende beschrieving: 'het is een aangenaam dorp ten westen van Wolvega aan den *Middelweg* naar Oude Tryne, langs welken de huizen zeer vermakelijk in 't geboomte liggen'.[150] Bliekber wodde de *Sunnegeweg* ok wel *Middelweg* nuumd.

Nieuweweg

(schr.) De *Middelweg* wodde ok wel *Nieuweweg* nuumd.[151] Dat was dus de Binnenweg, vandaege-de-dag is dat de Sunnegeweg. Bi'j een pat van de Binnenweg hadden ze et in de 19e ieuw over de '*Nieuwe Grindweg*'.

Oldemarker Pad

(vkb.) Zie *De Acht Mad.*

Olderoedesloot

(schr.) De anduding *Olderoedesloot* komt veur in de Floreencohieren van 1700 en van 1858.

Oldeweg

a. Oudeweg

(schr.) De Buitenweg of *Pieter Stuyvesantweg* wodde wel *Oudeweg* of *Oldeweg* nuumd.[152] Krek eersomme dus as bi'j de Binnenweg, die Nieuweweg nuumd wodde. Ok in de Groote Veenpoolder vienen we veur de anduding van de Buitenweg de benaeming *Ooldeweg* en d'r is een *Ni'jeweg.*

De Oostersche Haag

(vkb.) Een stok hujlaand hiette *De Oostersche Haag*; et was 'groot 2 bunder, 33 roeden, 60 ellen, en de halve pet ten westen, groot 2 bunder, 27 roeden, 55 ellen, strekkende uit de sloot van het vorige perceel; belendende ten oosten aan de straatweg, en ten westen aan het volgende perceel, kadaster no.'s 739, en ten deele 725 en 724. Verhuurd voor f 45 's jaars. Nota. Dit en de vier volgende percelen, loopen ten zuiden in de Zijlroede of sloot bij den Lindedijk'. Dit staot in een verhuurboekien dat anwezig is in et archief van de VHW in de Eupenbaore Biebeltheek in Wolvege (map 'Broeklanden van Weststellingwerf'). Zate en lanen bin in gebruuk bi'j J.M. de Boer.

De Oppers
(schr., m.: W. Bloemhof.) Over et algemien wodt *De Oppers* beschouwd as een buurt van Wolvege tot an de greens van Sunnege en Wolvege, mar Wiebe Bloemhof nuumt een pat van De Oppers ok as pat van Sunnege. Middendorp het angeven dat et een boerestreek was, waor huzen an de oolde Binnenweg bouwd weren.[153] De benaeming dudet op een zaanderige hoogte in et laandschop. Over die zaanderige hoogte leup neffens Middendorp een pad dat de *Haulerweg* nuumd wodde, een naeme die meer veurkomt in de Stellingwarven.[154] Bi'j Sunnege sleut de Haulerweg an op 'e Binnenweg deur dat dörp. Volgens Middendorp hadde De Oppers (et buurtien langs de Haulerweg noordelik van Wolvege) een lengte van amper twie kilemeter. Op et punt waor de Grintweg van now in Wolvege De Oppers kruuste leup naor De Scheene toe een waetertien dat de *Boekweitenvaort* nuumd wodde.

De Opweg
(schr.) VAS no. 6

Het Oude Kerkhof
(schr., vkb.) VAS, zonder nommering. Een verkoopboekien van 1928 geft kaphoolt 'op et Oude Kerkhof' in Sunnege. Dit karkhof van vroeger staot op verschillende oolde kaorten angeven[155] en was zudelik van de Pieter Stuyvesantweg van now. Et lag tussen waor now, in 2009 dus, de boerderi'jen van de families Elshof en Broekema binnen. In heufdstok II, over de geschiedenis van Ooldetriene en Sunnege, wodt naoder ingaon op de geschiedenis van dit karkhof en op et hoe en waoromme van meer as ien karkhof in Sunnege (zie blz. 16 e.v.).

Pastoriebos
(m.: W. Bloemhof) Nuumd deur Wiebe Bloemhof. Naost de Pastoriebos was d'r ok een *Pastoriesloot*, neffens Bloemhof. De *Pastoriebos* zal legen hebben bi'j de pasteri'je van Sunnege. De pasteri'je wodt nuumd in de Floreencohieren van 1858: 'Soolstede nr 9: kavelnr. 1, weiland, ten westen de pastorie. Soolstede nr 9: kavelnr. 6, bouwland, ten westen: pastorie van Sonnega'.[156] De pasteri'je ston in de hoevestroke 'sate landen de Scheene-de Linde' die eigendom van de karke in Sunnege was en die in de Floreencohieren nr. 10 hadde. In die hoevestroke ligt tegenwoordig et karkhof van Sunnege.[157] 'Het Kerkhof' staot ok angeven op een eigen kaorte van Jacob Kroondijk, mar die kan him de benaemings *Pastoriebos* en *Pastoriesloot* van vroeger niet veur de geest haelen.

Pastoriesloot
(m.: W. Bloemhof) Zie onder *Pastoriebos*.

Piekieslaand
(schr.) VAS no. 1; as infermaosie geft die bron nog dat et om zaand gaot, mit bi'j De Scheene vene. De sekure ligging is onbekend. *Piekien* = o.e. kuiken.

Polder Oost
(schr.) VAS no 3. Et gaot om zaand en vene. Zie veur de ligging en aandere benaemings ok *De Veenderij*.
Polder West
(schr.) VAS no 4. Et gaot om zaand, mar veur et grootste pat gaot et om vene. Kiek veur de ligging en aandere benaemings ok bi'j *De Veenderij*.
Posseleine(n) Bos
(m.: Hendrik Kortstra) Het is mi'j niet dudelik hoe aj' et percies schrieven moeten zollen. Bi'j de vroegere Lijmf aachteruut (laeter de Rivellafebriek) daor woonden ok meensken, in drie huzen. Ien van die huzen ston an De Scheene. Dat buurtien wodde de *Posseleine(n) Bos* nuumd. Lichtkaans is disse bos naor een familie Porcelein of Porcelijn nuumd. Begin 19e ieuw woonde d'r in Liwwadden een familie mit die naeme, mar et is me niet bekend of die bezittings in Ooldetriene hadde.
Het Ronddeel
(vkb.) In een verhuurboekien dat him toehoolt in et archief van de VHW in de Eupenbaore Biebeltheek van Wolvege, in de mappe 'Broeklanden Weststellingwerf', wodde bi'j de verhuur van de 'zathe en landen bij J.M. de Boer in gebruik' zegd: '51 perceel. Eenig bouwland, met het zogenaamde *Ronddeel* en eenig Boschgewas, groot ongeveer 2 bunder, 31 roede, 30 ellen, strekkende van het 36 perceel, tot ten zuiden aan het 43 perceel, belendende ten westen aan het vorige, en ten oosten aan het volgende perceel. Kadaster no's 429, 428, 436, 438, en ten deele 437 en 427. Verhuurd voor f 45,- 's jaars.' Et greenst an perceel 36, 'eene groote boerehuizinge, kleine dito, vuurhok, tuin, bosch en weiland kad. no's etc. Groot 5 bunders 56 roeden 34 ellen, benevens de laan ter lengte van dit perceel, groot 38 ½ roeden strekkende noordwaarts uit de slooten van de percelen 47, 41 en 44 tot over de dwarslaan in de sloot voor de polder van 47, etc. Belendende ten westen aan Edema en ten oosten met de sloot aan het 40 perceel'.
As et greenst an de kaante van de boerderi'je dan zol et een naemsanduding wezen kunnen die op een dele van de boerderi'je slat of een anduding die slat op (een 'deel, part' van) et arf. Een *Ronddeel* (of *rondeel*) zol dan een rond park, 'pierk' of 'pirk' wezen kunnen, een benaeming die in de Groote Veenpoolder veurkomt en bi'j et plak De Kuunder. Daor leup dan et kleinvee omme, zoas varkens, kalver en/of kiepen, vlakbi'j de boerderi'je. Een *ronddeel* is een ronde, cirkelvormige ruumte, een rond parkien en zo meer.
De Scheene
(m.: div.; schr.) Om et moerasgebied tussen de revierties De Lende en De Kuunder in twie grote kelonisaosiegebieden te verdielen wodde De Scheene anlegd. Dat is dus een greuven scheiding, die van Ni'jhooltpae naor Spange lopt. *Schee-*

ne het dus de betekenis van greens, scheiding tussen twie gebieden; zie ok de Inleiding.

De Scheenebos

(schr., m.: J. Kroondijk) We citeren: 'Soolstede 2: weiland de Scheenebos – de Bovenweg.[158] soolstede 10: bouwland en weiland de Brink-Scheenebos'.[159] Kroondijk kent de benaeming ok, hi'j zegt: 'De Karkhofsbos aachteruut et laand in daor laggen de Scheenebossies'.

Schutsloot

(schr.) De *Schutsloten* staon op die meniere angeven op 'e topografische kaorten van 1926 en 1930. In het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* (WNT) en de grote Van Dale komt et woord niet veur. Bliekber komt de benaeming niet vule veur. Et liekt J.D. van der Tuin dat *schutsloot* de betekenis het van een smal kenaol dat naor een schutsluus lopt.[160] In de Kop van Overiessel wodde de benaeming Schutsloot geven an een in de eerste helte van de 17e ieuw greuven, roem 6 kilemeter lang kenaol, dat lopt van de Aremberger gracht naor de Haagjesgracht. An et westelik diel is et dörp Belt-Schutsloot ontstaon. De schutsloden van Sunnege liggen in de buurt van de Sas, die in 1870 ommebouwd wodde tot schutsluus (kiek ok bi'j *Sas*). Et waeter in de schutsloden wodde dan ofvoerd naor die schutsluus. Warschienlik het *schutsloot* dezelde betekenis as *tochtsloot*. Et *WNT* geft de volgende omschrieving van *tochtsloot*: 'kunstmatig gevormde of althans genormaliseerde, meestal niet bevaarbare, waterleiding, welke het water, komende van de hein- of kavelslooten, verder voert, hetzij naar een leiding van hoogere orde, hetzij naar een molen, gemaal of uitwateringssluis'. *Tochtsloot* het dan een meer algemiene betekenis, ok die van ofwaetering naor een meule of gemael, wiels schutsloot de meer biezundere betekenis het van ofwaetering naor een schutsluus. De schutsloot is dus een tussenschaekel in een hiel systeem van ofwaetering.

De Singel

(vkb., m.: J. Kroondijk) VAS, zonder nommering. Uut een verkoopboekien van 1916 komt et volgende: 'kaphout, het achterste gedeelte van de Singel tusschen het land van J. Osinga ten zuiden van de Bovenweg [bedoeld wodt: Buitenweg] te Sonnega.' Dit klopt percies mit et kaortien dat Kroondijk tekend het van de situaosie in zien jeugd. Et woonplak van de femilie Osinga wodde an de Singel angeven. De Singel leup van de Sonnegaweg tot veurbi'j de Boverweg tussen et *Kuiperslaantje* en de *Vloddersslaene*.

Sinnema's Pattien

(schr., m.: J. Kroondijk) VAS no. 18. Dit pad is ok tekend op 'e eigen kaorte van Jacob Kroondijk. Et leup westelik en zudelik van et karkhof in Sunnege. Et is nuumd naor de femilie Sinnema.

Sintelweg
(schr., m.: J. Kroondijk) VAS no 13. Jacob Kroondijk zegt dat een diel van de Kerkhofslaan in Ooldetriene soms *Sintelpad* nuumd wodde. Misschien gelt dat veur meer as ien stok van de Binnenweg deur Ooldetriene en Sunnege.
De Slegge
(schr.) Dit is een terreinanduding die ok veurkomt in het veldnaemeboek van de Groote Veenpoolder.[161] In de Floreencohieren van 1700 wodde van hoeve nr. 8 zegd: 'hooiland, strekkende zuidelijk over de Lindedijk in de slegge'. Een slegge was een wat leger liggend, langgerekt pat van een weilaand.
Het Smalle Landje
(vkb.) Zie *De Twee Akkers*
Sonnegaweg
(schr.) Ooldetriene en Sunnege bin, krek as een boel aandere dörpen in West-Stellingwarf, wegdörpen mit een Binnenweg. (Vandaege-de-dag dus de *Kerkhofslaan* in Ooldetriene en de *Sonnegaweg* in Sunnege.) Zie ok de Inleiding.
Spiekerslaene
(schr., m.: J. Kroondijk) VAS no 24. Disse laene wodt ok nuumd deur Jacob Kroondijk. Hi'j wodde ok wel *De Weggenslaene* nuumd. In beide gevallen wodde de laene nuumd naor een laandeigener daor bi'j omme. De Spiekerslaene leup op 'e greens van Sunnege en Wolvege, tussen de Bovenweg en De Lende.
Het Tjaskermaatje
(schr., vkb) VAS, zonder nommering, infermaant de heer J. Doornveld. Dit terrein is onder Sunnege en et gaot om ongeveer 1.25.00 hujlaand, mit Lendediek noordelik van de Uterdiek en ten oosten van een vaort van de fem. Attema. Et gaot om hujlaand. Eigener: S. Sleeswijk. Bron: verhuurboekien 1896, netaoris Bartolotti-Rijnders.
De Twee Akkers
(schr., vkb.) Gegevens VAS: et gaot om anmaekt hujlaand in De Miente (Sunnege). VAS zegt: 'de Twee Akkers (het zgn *Smalle Landje*) van af het bosch tot het hooiland van de heer ds J. van Giffen plus minus 1 HA. Hooiland.' De bron is een verhuurboekien van 1904, de netaoris was A. Rambonnet.
De Twee Deelen
(m. J. Kroondijk; schr.) Dit is de naeme van een boerderi'je an de Sonnegaweg, bi'j de Kleistraote en de Ooldetrienster buurt, op et punt daor vroeger de Ooldetrienster Sloot de Binderweg kruuste. De boerderi'je is nuumd naor et waeterschop *De Twee Deelen* dat in dit gebied lag. Op de topografische kaorte van 1930 staot de naeme van de boerderi'je angeven as *De Twa Deelen*,[110] Fries-achtig dus. De naeme staot nog op et huus. De plaetse het een schoffien bewoond west deur de femilie Veurman.[111]

Boerderi'je 'De Twa Deelen'. Die is nuumd naor et waeterschop 'De Twee Gedeelten', dat eertieds aachter disse boerderi'je lag. De foto is in de zoemer van 2008 neumen deur P. van der Lende.

De Tweehagen

(vkb.) Mien bron geft: 'Eenig hooiland, (Tweehagen) groot 3 bunder, 15 roeden 70 ellen, benevens ongeveer 5 bunder, 33 roede, 25 ellen water, belendende ten oosten aan de oostersche halve pet, ten westen aan de wester helft der 3 pet, en strekkende uit de sloot van het 53 perceel volgens de palen. Kadaster no's 726, 723, 716, en 721 ten deele 724, 725, 715, 728, geheel 727 en 722. Verhuurd voor f 55 's jaars'. Dit staot in een verhuurboekien dat him toehoolt in et archief van de VHW in de Eupenbaore Biebeltheek in Wolvege (map 'Broeklanden van Weststellingwerf'). Neffens disse bron bin 'Zathe en landen in gebruik bij J.M. de Boer'. De Tweehagen was een groot gebied, want ok de percelen 56, meer as 2 bunder, en 57, 3 bunder, en 58 ongeveer 3 bunder wo'n as 'Tweehagen' anduded.

Uiterdijk

a. Uitterdijken

b. Utterdieken VAS no. 12

(schr., vkb.) Kiek ok onder *Binderland,* waor uut een koopakte citeerd wodt

daor uut bliekt dat ok in Sunnege de Uterdieken an De Lende laggen. We vienen hier dan aachter mekaander 'de Meenthe', 'het Binderland', 'het Maadje' en 'de Uiterdijken'. Die benaemings uut de koopakte slaon op 'e soolstede die in de Floreencohieren anduded wodt mit nr. 21.
VAS zonder nommering: 'Uiterdijk, 1911', et gaot om hujlaand 'Uiterdijk' an De Lende onder Sunnege 'belend ten noorden en oosten aan huur J. de Haan en ten zuiden de Linde en ten westen den heer J. Sickenga'.

De Veenderij

(m.: J. Kroondijk) Dit gebied is uutveend en laeter weer inpoolderd. Doe dat gebeurde wodden d'r twie wiendmeulen in et gebied henne zet. Doe Jacob Kroondijk jong was laggen hier de beide poolders van de femilie Van den Akker en van de breurs Heida. Et gebied lag ongeveer in et zuudoosten van Sunnege noordelik van De Oolde Lendediek. Midden tussen de beide poolders deur leup een diekien. Dat was een 'weg van recht' naor de Uterdieken an de zunnekaante van De Oolde Lendediek. Eigeners/brukers van die Uterdieken hadden dus et recht om over die diek naor heur laanderi'jen te gaon. Kroondiek kan him de benaemings Poolder Oost en Poolder West niet meer veur de geest haelen. Mar allicht gaot et (volgens him) hier om disse twie poolders die in De Veenderij anlegd wodden.

De Venen

(schr., m.: M. Keuning) Meine Keuning vertelt dat ze in zien jeugd naor et gebied gongen dat 'De Venen' nuumd wodde. Et lag tussen de Stuyvesantweg en De Scheene tot an de Helomavaort, dus in Ooldetriene. In de Floreencohieren zien we liekewel onder Sunnege *De Veenen*. Et gaot dan om 'Hooiland, Veenen genaamd, in hoevestrook 32 en 33.[162] Gebroeders Jan Hendriks. A 602 en A602a is hooiland, Veenen genaamd.' Lichtkaans gong et hier oorspronkelik om een langachtig terrein over een flinke ofstaand tegen De Scheene an, in de dörpsgebieden van Sunnege en Ooldetriene beide.

De Vier Mad

(vkb.) Infermaant is in VAS de heer J. Doornveld. In een verhuurboekien van 1904 van netaoris A. Rambonnet vunnen we: "Sonnega ten noorden en ten oosten een sloot ten zuiden geslagen paal. Hooiland. Bijzonderheden: eigenaar Jeltje en Pieter van den Berg."

De Vier en een Half Mad

(schr.) VAS, zonder nommering. In een verhuurboekien uut 1904 van netaoris A. Rambonnet staot te lezen: "Sonnega van de Meente tot den voet van de Polderdijk. Hooiland. Bijzonderheden: eig. dhr. Ds R. v. Giffen".

De Vijf Mad

(vkb.) VAS zonder nommering. De ligging is niet bekend. Et gaot wel om Sunnege. Een verkoopboekien vertelt: 'Vroeger horende bij de plaats van Doosjes.

Vanaf de Meenthe tot de Dwarssloot voor het Maadje. De 5 Mad. Hooiland. Bijzonderheden: eigenaar R. v. Giffen.' Nog een VAS-biezunderhied: "De 5 Mad. Sonnega, weiland t. oosten v.d. sloot 'de 5 mad' v.a. den weg tot het stek. Weiland. Bijzonderheden: eig. Jeltje en Pieter J. v.d. Berg." De bron hiervan is: verhuurboekien 1904, netaoris A. Rambonnet.

Vloddershusse

(schr., m.: T van der Laan) VAS zonder nommering. Et VAS nuumt as bron Vrouw Tapke van der Laan - Dijkstra. Die geft veur de ligging de omschrieving: 'tussen Pieter Stuyvesantweg (Buitenweg) en Sonnegaweg (Binnenweg) achter de woonboerderij van Cees Lukkes (Sonnegaweg). Zand (weiland)'. As biezunderheden geft Vrouw Van der Laan: 'eigenaar was Hendrik Vlodder a/d/ Buitenweg te Sonnega'. Zie veur de betekenis van et woord *Husse* onder dat woord. Jacob Kroondijk mient dat et mar tiedelik *Vloddershusse* hieten hebben kan. Et woord(diel) *husse* is wel oold, mar de eigenersnaeme d'r bi'j kan verschillend wezen, al naor gelang wie de eigener west het in de loop van de tied.

Vlodderslaene

(schr., m.: J. Kroondijk) VAS no 19. Disse naeme staot as Vlodders Laan angeven op de eigen kaorte van Kroondijk. Disse laene is naor de femilie Vlodder nuumd, die d'r an woonde. Hi'j leup van de Binderweg naor de Boverweg. In et verlengde van de *Vlodderslaene* leup de *Huitema's Laene.*

Weemelandt

(schr.) In de Beneficiaalboeken kommen de volgende veldnaemen veur die in verbaand staon mit de karke. An de pasteri'je van Sunnege heuren 'dat *Weemelandt* 12 roeden (waar de pastorie op staat) enz.'. Veerder vaalt te lezen: 'Voorts dertien voeten lands in *Jan Meijlofs Weem*'.[163] Een dörpspastoor hadde in de middelieuwen vaeke toegelieke et beroep van boer om an de kost te kommen. De 'weem', Stellingwarfs *weme*, is dan de boerderi'je van de karke die bewoond wodde deur de pestoor. Ok et woonhuus of pasteri'je van de pastoor, as die gien boerderi'je hadde, wodde *weme* of *wedeme* nuumd. Vaeke was de weme deur een persoon mit flink wat bezit an de karke geven. Mar de weme, de hoevestroke daor de karke en de boerderi'je van de karke op laggen, wodde ok wel van inkomsten veurzien deur de leden van de 'gemene meente', et hoogste gezagsorgaan van de dörpsgemienschop, oftewel de boeren die de bewoners weren van de hoeven die in de middelieuwen stemrecht hadden. Zoe'n weme kon dan geven wodden om een karkestichting meugelik te maeken as de dörpsgemienschop deur et anmeerderen van die gemienschop mit kolonisten voldoende groot was om de kosten van een eigen perochie betaelen te kunnen.[164]

Grootkaans gaot et bi'j dit 'Weemelandt' om de hoevestroke die in de Floreencohieren anduded wodt as nr. 10. In die stroke ligt in oonze tied et karkhof van Sunnege. In de Floreencohieren wodt ok zegd dat de pasteri'je, dus de weme,

eigendom was van dit laand. (Kiek ok bi'j *Pastoriesloot, Pastoriebos, Oude Kerkhof, Kerkhofbos*).

Weggenslaene

(m.: J. Kroondijk) Kiek onder *Spiekerslaene.*

Hoeve Werklust

(schr., m.: diversen) Naeme die nog de hieltied bestaot van een boerderi'je an de zuudkaante van de Pieter Stuyvesantweg. Al in de jeugd van Jacob Kroondijk wodde disse plaetse bewoond deur de femilie Broekema. De naeme wodt ok nuumd deur Wiebe Bloemhof.[165] D'r woont nog altied iene uut de femilie Broekema op 'e boerderi'je.

Wester Zathe

(schr.) Boereplaetse an de noordkaante van de Binnenweg op 'e greens van Wolvege en Sunnege.[166] De zathe lag volgens de Floreencohieren van 1700 eigenlik in Wolvege in de hoevestroken 51 en 52, mar de hoevestroke Sunnege nr. 1 greensde d'r vlak an.[167]

Et Wiede

a. Het Wijde

(schr.) Et gaot hier om een 'wied stok', dus een 'verwijding' van De Lende.

Hoeve Zeldenrust

(m.: diversen) Disse naeme wodde o.e. nuumd deur Wiebe Bloemhof.

De Zes Akkers

(schr.) In Sunnege laggen de *Zes Akkers*. (Floreencohier 1858 geft: 'soolsteden en kavels te Sonnega, KGW A 281-283, 286-288'. D'r staot bi'j: 'vanaf de Binnenweg'.

Zijlroede

(vkb.) Et volgende staot in een verhuurboekien dat te vienen is in et archief van de VHW in de Eupenbaore Biebeltheek in Wolvege, mappe 'Broeklanden van Weststellingwerf': 'Zathe en landen in gebruik bij J.M. de Boer. Een stuk hooiland, de Oostersche haag, groot 2 bunder, 33 roeden, 60 ellen, en de halve pet ten westen, groot 2 bunder, 27 roeden, 55 ellen, strekkende uit de sloot van het vorige perceel; belendende ten oosten aan de straatweg, en ten westen aan het volgende perceel, kadaster no' s 739, en ten deele 725 en 724. Verhuurd voor f 45 's jaars. Nota. Dit en de vier volgende percelen, loopen ten zuiden in de *Zijlroede of sloot* bij den Lindedijk'.

Zonnehof

(m.: W. Bloemhof) Benaeming van een boerderi'je die nuumd is deur Wiebe Bloemhof.

Zwolle's Laantje

(vkb., m.: diversen) VAS nuumt: 'Sonnega vanaf de Buitenweg tot Sonnegaweg. Zand. Bijzonderheden: eig. dhr. J. Thomas (verkoop schel en weekhout)'.

Neffens et verkoopboekien zat d'r een klink in de boswal (bron: hooltverkoopboekien van 1909, netaoris Rambonnet). Et is ondudelik of mit de klinke in de boswal bedoeld wodde dat de grond inklonken of uutdreugd was, of dat et een technisch begrip is uut de veenderi'je. Jacob Kroondijk zegt dat et *Zwolle's Laantje* of *Zwolslaantje* in et verlengde leup van de weg naor Ooldelaemer. Meine Keuning en Herman Blaauwhof kennen de benaeming ok wel. Zi'j zeggen ok dat et een pad, een 'waegenreed' was van Sunnegeweg (Binnenweg) naor de Butenweg op 'e hoogte van de weg naor Ooldelaemer. Neffens heur is et laentien nuumd naor de eigener, de boer H.W. Zwolle. Die woonde op een boerderi'je daor vandaege-de-dag (dus in 2009) Caravancentrum Pollehoek zit. Recht tegenover leup et verbieningslaentien naor de Boverweg dat Zwolle's Laantje nuumd wodde.

Een optocht op de Sunnegeweg mit een diel van De Harmonie van Wolvege op 'e waegen, rond 1912. Dit was veurhenne de boereplaetse van Kroondijk (kollektie J. Doornveld).

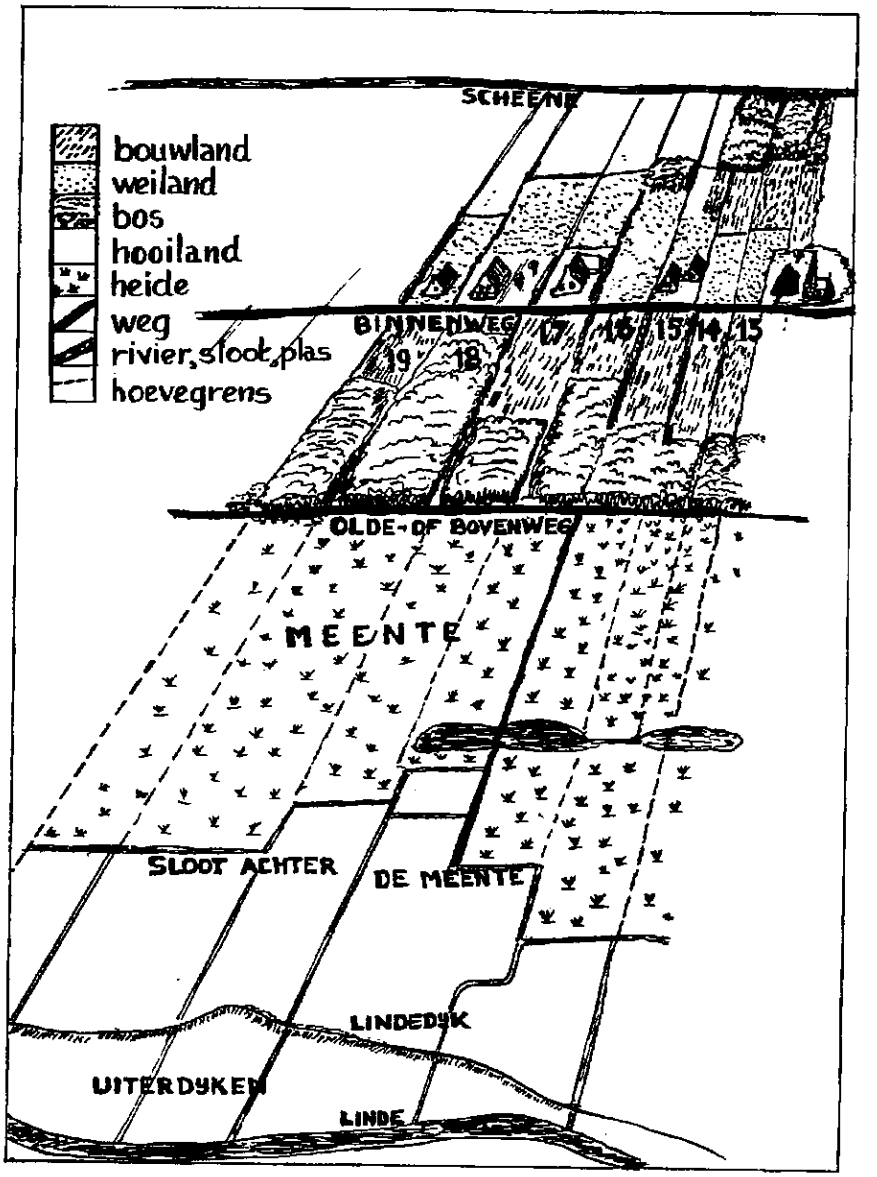

Et gebruuk van de laandbouwgrond in et begin van de 19e ieuw in Sunnege in schema (uut: Bouwer (1989)).

BI'JLAOGE 1. LIESTE VAN OFKOTTINGS

? – We konnen niet meer aachterhaelen uut wat veur bron de naeme weg kwam
K.G.O. – Kadastrale Gemeente Oudetrijne (lees Oldetrijne/Stell. Ooldetriene)
K.G.W. – Kadastrale gemeente Wolvega
Flor. Coh. – Floreencohieren
m. – mondelinge opgifte
O.B.S.U. – A.C. Bouman e.a. (ed.), *Oorkondenboek van het Sticht Utrecht.* 5 dielen. Utrecht/'s Gravenhage 1920-1959
Ot – Ooldetriene/Oldetrijne
schr. – zoas et op officiële kaorten schreven is en/of zoas et veurkomt in schriftelike bronnen zoas de Floreencohieren
So – Sunnege/Sonnega
V.A.S. – Veldnaeme-archief Stellingwarver Schrieversronte
vkb. – uut een verkoopboekien
VHW – Vereniging Historie Weststellingwerf e.o.
V.K.B. – Verkoopboekien

BI'JLAOGE 2. LITERETUURLIESTE

Bakker - J. Bakker, 'De Oldelaamster waterwegen'. In: *De Stelling*, 12e jrg. (1993), nr. 47, blz. 10-13
Bank - Fr. J. Bank, *Blaauwhof, Genealogie van een Fries-Hollands Katholiek Geslacht.* Eigen Uutgifte. Rijswijk, 1984
Beetstra - W. Beetstra, *Toponimen en toponimyske eleminten yn Fryslân. In analytyske bibliografy ca. 1835-1980.* Ljouwert, 1987
Beneficiaalboeken van Friesland - opgemaakt ter voldoening aan het bevel gegeven door Maria van Hongarije te Brussel den 25 augustus 1542, uitgegeven op last van het provinciaal bestuur van Friesland. Leeuwarden, 1850
Berkelbach van der Sprengel 1937 - Jan Willem Berkelbach van der Sprenkel 1897-1944 - *Regesten van oorkonden betreffende de bisschoppen van Utrecht uit de jaren 1301-1340* / verz. door J.W. Berkelbach van der Sprenkel. Uutgever: Broekhoff v/h Kemink. Utrecht, 1937 [Reeks: Werken; 3e serie, no. 66 Annotaosie: Lit. opg.]
Bloemhoff 1994-2004 - Henk Bloemhoff, *Stellingwarfs Woordeboek.* 4 dielen. Stichting Stellingwarver Schrieversronte, Oosterwoolde of Berkoop/Oldeberkoop, 1994 - 2004
Bloemhoff-de Bruijn 1982 - Ph. Bloemhoff-de Bruijn, *Veldnaemen van*

Stellingwarf. Diel I. Ni'jhooltpae en Ni'jberkoop. Oosterwolde/Oosterwoolde, 1982

Bloemhoff-de Bruijn 1988 - Ph. Bloemhoff-de Bruijn en Y. Duursma, *Veldnaemen van Stellingwarf. Diel III. Der Izzerd, Hooltwoolde en Ni'jhooltwoolde.* Oosterwolde/Oosterwoolde, 1988

Bouwer - K. Bouwer, *Brink en Streek. Cultuurlandschapsvormen aan de Westzijde van het Drents Plateau.* Oosterwolde, 1989 [herdrok proefschrift]

Colmjon 1883 - Gerben Colmjon 1828-1884 - *Register van oorkonden, die in het Charterboek van Friesland ontbreken, tot het jaar 1400 / opgemaakt door G. Colmjon.* Uutgever: Eekhoff. Liwwadden, 1883. [Drok: J.R. Miedema en co, 1883; Annotaosie: Uutgeven bi'j besluut van de Friese Staoten]

Floreencohier 1858 - *Floreencohier 1858. Eigenaren en gebruikers - Weststellingwerf.* Uutg. Serviceclub Weststellingwerf. Wolvege, 1988

De Groot 1986 - J.I. de Groot, 'Stellingwerver toponiemen'. In: *De Stelling, Officieel orgaan van de Vereniging Historie Weststellingwerf e.o.*, 5e jrg. (1986) nr. 19, blz. 10 (over de dörpsnaemen van Scharpenzeel en Wolvege)

De Groot 1987a - J.I. de Groot, 'Stellingwerver toponiemen'. In: *De Stelling*, 6e jrg. (1987) nr. 20, blz. 7 (over o.a. de Merriemaden en 'petgat')

De Groot 1987b - J.I. de Groot, 'Stellingwerver toponiemen'. In: *De Stelling*, 6e jrg. (1987) nr. 23, blz. 7 (over Oolde- en Ni'jetriene)

De Groot 1988 - J.I. de Groot, 'Stellingwerver toponiemen'. In: *De Stelling*, 7e jrg. (1988) nr. 24, blz. 4 (over Oolde- en Ni'jlaemer)

De Groot 1989a - J.I. de Groot, 'Stellingwerver toponiemen'. In: *De Stelling*, 8e jrg. (1989) nr. 28, blz. 10 (over Munnikeburen)

De Groot 1989b - J.I. de Groot, 'Stellingwerver toponiemen'. In: *De Stelling*, 8e jrg. (1989) nr. 29, blz. 17 (over Noordwoolde en Sliekenborg)

De Groot 1989c - J.I. de Groot, 'Stellingwerver toponiemen'. In: *De Stelling*, 8e jrg. (1989) nr. 31, blz. 7 (over Spange)

De Groot 1990 - J.I. de Groot, 'Stellingwerver toponiemen'. In: *De Stelling*, 9e jrg. (1990) nr. 32, blz. 5 (over Oosterstreek, Zaandhuzen, De Langelille, Rottige Meente)

Hepkema - J. Hepkema, *Eenvoudige memories uit eigen gewest.* [Heufdstok West-Stellingwarf: blz. 508-536. Heerenveen, 1917

Janse 1993 - Antheun Janse, *Grenzen aan de macht. De Friese oorlog van de graven van Holland omstreeks 1400.* Hollandse Historische Reeks 19. Den Haag, 1993

De Jonge van Ellemeet - B. M. de Jonge van Ellemeet, Institutiën, Proclamatiën en Collatiën van den Aartsdiaken van St. Marie in het Decanaat Drente. In: *Archief voor de Geschiedenis van het Aartsbisdom Utrecht.* 42e diel, 3e oflevering. Utrecht, 1916, blz. 279-360

Kok - H. J. Kok, *Proeve van een onderzoek van de patrocinia in het middeleeuwse bisdom Utrecht.* Assen, 1958
Kuipers - Otto Kuipers, *Onderzoeksgids nedergerechten buitengerechtelijke zaken.* Rijksarchief in Friesland. Liwwadden, 1994
Lantinga - G. Lantinga, *De Lindevallei; Wolvega en omstreken.* Reeks 'Monument van de maand', 10e jaorgaank nr. 3. Liwwadden, 1995
Van der Lende - P. van der Lende. *Veldnaemen van Stellingwarf diel V. De Langelille, Munnikeburen, Ni'jtriene, Scharpenzeel, Sliekenborg, Spange.* Berkoop, 2003
Lourens 1880 - J. Lourens - Handschriften, meerendeels betrekking hebbende op de taal en geschiedenis der Stellingwerven / J. Lourens. - [S.l.], [ca. 1880-1935]. - 20 dl.; fol. I: Stellingwerver dialect; Stellingwerver dialect in vergelijking met de streekspraak in Overijssel e.a. - 11 stk. II: Losse aant. over dialect. III: Doop- en geslachtsnamen. IV: Aant. betreffende de geschiedenis van Stellingwerf. V: De Romeinen; De vestiging van Saksische stammen. VI: De kruistochten. VII: Zeden en gebruiken. VIII: Aant. uit diverse bronnen. IX: Charters en diverse statenbesluiten. X: Kuinre. XI: Oude muntstelsels; Landmaten; R.K. feestdagen. XII: Kerkgebouwen; Naamlijst van predikanten; Aardrijkskundige aant. XIII: Kerkelijke geschiedenis. XIV: Geestelijke landerijen in 1542. XV: Aant. uit: Naamlijst van Zevenwouden.../J. Engelsma. XVI: Kerkegebouwen; Geestelijkheid; Geestelijke goederen; Vaste inkomsten. XVII: Aant. uit kerkelijke rekeningen e.a. XVIII: Bronnen studies op losse krt. XIX: Aant. van onderscheiden aard. XX: Teek. van boerderijen e.a. te Oldeberkoop. - krt. in portef. aanwezig in voormalige Provinciale of BUMA bibliotheek in Leeuwarden, nu Tresoar. Boeknommer: Hs 440 [Schonken deur mevr. Lourens, Rotterdam]
Middendorp 1980 - Fokke van Lute (ps. Van F. Middendorp), *Her en der deur et oolde Wolvege.* Oosterwoolde, 1980
Middendorp 1996a - Fokke van Lute, 'Bijna duizend jaar strijd voor droge voeten. Oldetrijne was vier waterschappen rijk'. In: *Stellingwerf,* 21-08-1996
Middendorp 1996b - Fokke van Lute, 'Bijna duizend jaar strijd voor droge voeten. In Oollaemer lopt et waeter over de diek'. In: *Stellingwerf,* 31-01-1996
Middendorp 1996c - Fokke van Lute, 'Bijna duizend jaar strijd voor droge voeten. Weerdijk: oudste polder op Weststellingwerfs grondgebied'. In: *Stellingwerf,* 03-01-1996
Middendorp 1996d - Fokke van Lute, 'Bijna duizend jaar strijd voor droge voeten. Waterschappen De Twee Gedeelten en Oldelamer'. In: *Stellingwerf,* 09-10-1996
Middendorp 1997a - Fokke van Lute, 'Tocht langs Weststellingwerfse dorpen. Geld en rogge voor kerk en pastoor in Oldetrijne'. In: *Stellingwerf,* 10-12-1997

Middendorp 1997b - Fokke van Lute, 'Tocht langs Weststellingwerfse dorpen. In Sonnega woonde vroeger 'upper ten'. In: *Stellingwerf*, 17-12-1997
Middendorp 1997c - Fokke van Lute, 'Tocht langs Weststellingwerfse dorpen. Weerdijk houdt al eeuwenlang stand'. In: *Stellingwerf*, 03-12-1997
Middendorp 1998a - Fokke van Lute, 'Bezittingen Trijntje Cleyenborg de moeite waard - Een huishouding en een erfenis in 1715'. In: *Stellingwerf*, 28-10-1998
Mol 1989 - J.A. Mol en P.N. Noomen, *Prekadastrale Atlas van Friesland / de pleatsen fan 1700 en 1640 neffens de Floreen- en Stimcohieren. Deel 2, Weststellingwerf ten noorden van de Linde*. Liwwadden, 1989
Mulder - G. Mulder, 'De Stellingwerfse dorpsnamen'. In: *Driemaandelijkse Bladen* jrg. 24 (1972), blz. 117-134
Naarding - J. Naarding, 'Stellingwerfse Toponiemen'. In: *Fryske Plâknammen* X (1957), blz. 39-48
N.G.N. - J.H. Gallee e.a. (red.), *Nomina Geographica Neerlandica. Geschiedkundig Onderzoek der Nederlandsche Aardrijkskundige Namen*. Leiden, 1899 e.v.
O.B.S.U. - A.C. Bouman e.a. (ed.), *Oorkondenboek van het Sticht Utrecht*. 5 dielen. Utrecht/'s-Gravenhage, 1920-1959
Onderwijzersboekjes – In biebeltheek Tresoar: Onderwijzersboekjes Friesland [risseltaot in haandschrift van een oproep van et Fries Genootschop om historische antekenings in te sturen. Jaor: 1857-1863. Omvang: 25 dielen.] D'r is ok een digitale versie van alle teksten van de verschillende dörpen beschikber op internet: http://www2.tresoar.nl/digicollectie/object.php?object=15_
De Raad en Hagen - H. de Raad en J. Hagen, *Waterschappen en veenpolders in Zuid-Friesland. Verzamelinventaris van de gedeponeerde archieven van het waterschap De Stellingwerven (1818) 1828-1969*. Wolvege, 1996
Slicher van Bath (1977) - B.H. Slicher van Bath. *Mensch en land in de middeleeuwen. Bijdrage tot een geschiedenis der nederzettingen in Oostelijk Nederland*. Gysbers en Van Loon, Arnhem 1977
Tegenwoordige staat 1785-1789 - *Hedendaagsche Historie of Tegenwoordige Staat van Friesland. Met Naauwkeurige Landkaarten en Printverbeeldingen versierd. Vier delen herdruk*. Oorspronkelike uutgifte: 1785-1789
Van der Tuin - J. D. van der Tuin, *Wateren en Waternamen in Noordwest-Overijssel*. Kampen, 1998
Van der Vaart - J.H.P. van der Vaart en S. Talsma, *Kadastrale Atlas fan Fryslân 1832 - Deel 2. Weststellingwerf ten noorden van de Linde. De kadastrale gemeenten Wolvega en Oudetrijne*. Ljouwert, 1989
De Vent - O. de Vent, *Veldnaemen van Stellingwarf. Diel IV. De Fochtel*. Oosterwoolde, 1991

De Vries - J. de Vries, *Etymologisch woordenboek. Waar komen onze woorden vandaan?* Utrecht, 1967
Wezoon 1980 (1) - J.K. Wezoon, 'Oudheidkamerpraat. Behandeling van een 'Contract van Scheidinge tussen de gezamenlijke erfgenamen van wijlen Femmigje Ruurds Visser, te Wolvega overleden'. *Stellingwerf*, 16-05-1980
Wezoon 1980 (2) - J.K. Wezoon, 'Oudheidkamerpraat'. Dit artikel gaot over een kontrakt uut 1787 tussen dr. L.E. Pauw 'scholtus aan de Oldemerkt' en S.J. Ruurds Visser te Sneek en over laanderi'jen in Ooldetriene. *Stellingwerf*, 24-01-1980
Wumkes - G.A. Wumkes, *Stads- en dorpskroniek van Friesland.* Liwwadden 1930-1934. Diel I 1700-1800. Diel II 1800-1900. Zie ok www.wumkes.nl
Van Zanden - J. van Zanden, 'Iets over het ontstaan van de Scheene'. In: *De Stelling*, 11e jrg. (1992) nr. 40, blz. 9-10

BI'JLAOGE 3. DE VERKOOPBOEKIES (AS BRON)

Veur dit veldnaemeboek bin drie verkoopboekies bruukt. De ofkottings veur die bronnen bin hiernao nuumd en verklaord.

V.K.B. I - *Verkoop van vastigheden onder Munnekeburen, Oldelamer, Oldetrijne, Nijetrijne en Spanga. W. van der Meer, notaris te Munnekeburen, zal dinsdag 13 november 1883, bij voorlopige en dinsdag 27 november a.v. bij eindelijke toewijzing, telkens 's voormiddags 11 uur, ten huize van den gefailleerde Fr.H. Pen te Munnekeburen, publiek verkopen, ten verzoeke van den weledelgestrenge Heer Mr. J.W. Sluiter, advokaat en notaris te Zwijndrecht, enige vastigheden in 11 perceelen*
V.K.B. II - *Verkoop eener zathe en landen, strekkende van den straatweg te Oldetrijne tot bijna aan de Linde met uiterdijk daarbij. Woensdag 25 october 1893*
V.K.B. III - *Publieke verkooping voor Sjerp van der Molen c.s., van twee vruchtbare zathen en landen bestaande in twee boerehuizingen met schuren, erven en tuin, etc. te Oldetrijne te houden door den notaris D.F. van Giffen, te Wolvega, mede ten verzoeke van de Heeren T.K. Buitinga en H.S. de Vries aldaar, finaal op Dingsdag den 12 december 1876, ten huize van den logementhouder Schreur aldaar, telkens des voormiddags 11 uur. Publieke verkooping voor Sjerp van der Molen c.s.* Ryksargyf Friesland toegangsnr 345, 1.093. Aanwinsten 1983, nr 391, verkoopboekjes van huizen, boerderijen en landerijen in Weststellingwerf en Schoterland, 1828-1880

BI'JLAOGE 4. OPSOMMING VAN BELANGRIEKE KAORTEN

Schotanus à Sterringa 1664 - Bernardus Schotanus à Sterringa, *De Grietenie van Stellingwerf West eynde waer over tegenwoordigh de heer Dirck van Baerdt grietman is*. Ca. 1664; keupergravure 28 bi'j 44 cm

Schotanus à Sterringa 1718 - D. Bern. Schotanus à Sterringa, *Uitbeelding der Heerlijkheid Friesland 1718*. (Uutgeven deur Francois Halma)

Huguenin 1822 - W.U. Huguenin – *Topografische kaart bevattende het gebied der gemeenten Schoterland, Aengwirden en Weststellingwerf. Gemaakt in de jaren 1822-1823 onder leiding van de 1e luitenant W.U. Huguenin.* Uutgifte, drok: museum Willem van Haren Heerenveen

Topografische kaart 1998 - Topografische kaorte van Nederlaand 1:25.000. 16B Wolvege. Uutgifte van 1998. ISBN 90-350-0161-3

J. Kuyper - *Gemeenteatlas van Nederland 1865-1870*. De kaorten bin per perveensie indield. Kiek op internet http://www.kuijsten.de/atlas/index.html

Topografische kaorten van 1928 en 1930. De topografische kaorte van 1930 is in te zien in HISGIS. HISGIS is een geografische database mit historische infermaosie over de perveensie Frieslaand. Zie internet http://www.hisgis.nl/

Eekhoff - Eekhoff, W., *Nieuwe atlas van de provincie Friesland, bevattende kaarten van de dertig grietenijen of gemeenten met de daarin gelegene elf steden en haar grondgebied, alsmede van de eilanden Ameland en Schiermonnikoog. [...] geteekend op de schaal van 25.000 op 1* [...]. Leeuwarden, W. Eekhoff, 1849-1859

VOETNOTEN

[1] Van Zanden, blz. 9-10.
[2] Lende, P. van der, 2003, blz. 42-45.
[3] Lende, P. van der, 2003, blz. 21-22.
[4] Kok 1958.
[5] Kok 1958, blz. 91.
[6] De Jonge van Ellemeet, blz. 330-331.
[7] Lourens 1880, diel XIV.
[8] De Jonge van Ellemeet, blz. 331.
[9] Toegangsnommer: 5. Staten van Friesland 1580-1795. II. Gedeputeerde Staten van Friesland. Inventaris. A. Stukken betreffende afzonderlijke onderwerpen. 05.02.02.10. Onderwijs 05.02.02.10.02. Lenen. Staten van Friesland 1580-1795. Stukken betreffende het toezicht op de organisatie en de administratie van lenen, alfabetisch gerangschikt op naam van het leen, 3119, Vicarie te Blesdijke, 1714-1715.
[10] De Vries 1977.
[11] Paul N. Noomen, De goederen van de abdij Echternach in de Friese landen. Jaarboek voor Middeleeuwse Geschiedenis 2, blz. 19. Uitgeverij Verloren, 1999.
[12] Tegenwoordige Staat diel 3, blz. 602.
[13] Middendorp, *Her en der deur et oolde Wolvege.*
[14] Tresoar (de eerdere Perveensiaole Biebeltheek). Riegel: Onderwiezersboekies Frieslaand, 1857-1858. Gemiente West-Stellingwarf. Diel III, Ooldetriene en Sunnege. Hs. 1150/23.
[15] Tresoar (de eerdere Perveensiaole Biebeltheek. Riegel: Onderwiezersboekies Frieslaand, 1857-1858. Gemiente West-Stellingwarf. Diel III, Ooldetriene en Sunnege. Hs. 1150/23.
[16] Verkoopboekien nr. III. Peblieke verkoping veur Sjerp van der Molen c.s.
[17] Kuyper, Weststellingwerf.
[18] Lende, P. van der, blz. 72.
[19] http://home.hetnet.nl/~ben-fabriek/gen_e.htm.
[20] Tresoar (de eerdere Perveensiaole Biebeltheek). Riegel: Onderwiezersboekies Frieslaand. 1857-1858. Gemiente West-Stellingwarf. Diel III Ooldetriene en Sunnege. Hs. 1150/23.
[21] RAF toegang 245 diel 2 –45 nr. 16. 'Register van jaarrekeningen, 1775-1812. 1 deel'. Et boek zels dreegt as opschrift: 'Kasboek der diaconie van 1775-1812'.
[22] Disse 'meente' was aorig groot. Floreencohier 1858, blz. 25 geft: 'soolstede 1-2 kavelnr. 1 de scheene in de Meenthe, KGO A 178 e.v. Soolstede 1-2 in de Meenthe- in de Bermsloot, KGO A 1562 e.v., soolstede 8, Oudeweg in de Hooil. Sloot, Meente, KGO A. 130'. Hier is et dus percies angeven. Soolstede 11: kavelnr. 4, Meente, KGO A 901, 902, 1211, 1496-1499. Bi'j veerdere soolsteden wodt 'de Meente' niet meer nuumd.
[23] J.K. Wezoon, 'Oudheidkamerpraat', Stellingwerf van 16-05-1980.
[24] De benaemings 'meenthe' en 'mandelig' kommen ok veur in P. van der Lende, 2003.
[25] Zie veur een uutleg van et 'recht van niaer' ok Kuipers, blz. 9.

[26] Naarding, blz. 43.
[27] 'Rapport betreffende de ruilverkaveling van gronden, genaamd de "Marrimaden", gelegen onder de Gemeente Oldetrijne'. Tresoar: 'Gedeputeerde Staten van Friesland 1919-1961, stukken betreffende de afzonderlijke ruilverkavelingen, 1924-1961, 3197, Merriemaden, 1928-1931.'
[28] 'Rapport betreffende de ruilverkaveling van gronden, genaamd de "Marrimaden" (...)', zie note 27.
[29] V.K.B. III.
[30] Zie testement Alt Roelofs, stelling in Sunnege, 1792, Rieksarchief Frieslaand, toegangsnommer 345, 1.079, anweensten 1968, nr. 264.
[31] Zie veur *Buiterweg* J.K. Wezoon, 'Oudheidkamerpraat', in *Stellingwerf* van 16-05-1980.
[32] Floreencohier 1858, blz. 17. Kavels en soolsteden in Sunnege.
[33] Tegenwoordige Staat 1785-1789, diel III, blz. 602.
[34] Floreencohieren 1858, 25-29.
[35] Lende, P. van der, 2003, blz. 41-43.
[36] Floreencohier 1858, blz. 27, 'soolsteden en kavels te Oldetrijne, soolstede 33, hooiland. de Polderdijk-de Scheene, KGO A 784a'.
[37] Floreencohier 1858, blz. 27.
[38] Floreencohier 1858, 'soolsteden en kavels te Sonnega, KGW A 281-283, 286-288'.
[39] RAF toegang 245 diel 2 –45- nr. 15. 'Proces Verbaal van verhuuringe tusschen de diaconie van Oldelamer en Oldetrijne, verhuurders en Jan Martens Bergsma cum suis. Huurders van vijf perceelen land aan de diaconie van Oldelamer en Oldetrijne behorende 1812-1815'.
[40] Floreencohier 1858, blz. 25, 'soolsteden en kavels te Oldetrijne. KGO A 164 en 165'. Veur de benaeming 'kamp', die acht keer veurkomt, zie Floreencohier 1858, blz. 25-33, soolsteden en kavels in Ooldetriene.
[41] Zie Eekhoff in de opsomming van kaorten, bi'jlaoge IV.
[42] Floreencohier 1858 en 1700.
[43] J.K. Wezoon, 'Oudheidkamerpraat', in *Stellingwerf* van 16 meie 1980. Wezoon geft haost de hiele tekst van et 'Contract van scheidinge tusschen de gezamenlijke erfgenamen van wijlen Femmigje Ruurds Visser, te Wolvega overleden' (1810). Die Femmigje was slim riek, want ze hadde twie boerderi'jen in Ooldetriene, iene in Wolvege en iene op Der Izzerd. (In de bron lees ie niet 'Ter Idzard', mar 'op de Idzerd'.) De boerderi'je in Wolvege wodt as volgt omschreven: 'zekere zathe en landen onder Wolvega, thans bij Jan Klazen wordende bewoont en gebruikt, met dezelver Boomen en Houtgewas het Langenwanbuys genaamd, met de Huizinge en Schuure cum annexis, bekent met no 21...'.
[44] Naarding, blz. 42.
[45] Et *Stellingwarfs Woordeboek* diel 3, L-K, blz. 266.
[46] Floreencohier 1858, blz. 25-29.
[47] Naarding, blz. 40.
[48] Zie Verbeek, Broekbeslag.
[49] Lende, P. van der, 2003, blz. 35.
[50] De loop van de Weerdiek wodt veerder op ingaon onder de veldnaeme *Weerdiek* bi'j

Ooldetriene.
[51] Middendorp 1996a.
[52] Verkoopboekien in eigen bezit, 'Publieke Verkoop voor den heer Ale W. Schaap te Nijetrijne van onroerende goederen, onder Olde- en Nijetrijne, Spanga, Scherpenzeel en Munnekeburen. En voor de dames J.- en Z. de Vries te Utrecht van hooiland te Oldetrijne, te houden door den notaris J.M.J. van Lis te Wolvega. 26 jan. En 9 febr. 1915.'
[53] Tresoar (de eerdere Perveensiaole Biebeltheek) Riegel: Onderwiezersboekies Frieslaand.1857-1858. Gemiente West-Stellingwarf. Diel III, Ooldetriene en Sunnege. Hs 1150/23.
[54] Zie veur de geschiedenis van de waeterschoppen in Ooldetriene en Sunnege Hagen 1996 en Klaver 1990. Over waeterstaotkundige warken langs De Lende is schreven deur Lantinga 1995.
[55] Zie Colmjon, 1883 nr. 187 en Berkelbach van der Sprengel, 1937 nr. 458.
[56] Zie Mulder, De Stellingwerfse dorpsnamen.
[57] Naarding, blz. 44.
[58] Zie ook Beetstra 1987 onder Nijetrijne.
[59] De Groot 1987 b, blz. 7.
[60] Floreencohier 1858 blz. 27, soolsteden en kavels te Oldetrijne, soolstede 33, hooiland de Polderdijk-de Scheene, KGO A 784a.
[61] Tresoar toegang 245 deel 2 –45- nr. 15. Proces Verbaal van verhuuringe tusschen de diaconie van Oldelamer en Oldetrijne, verhuurders en Jan Martens Bergsma cum suic. Huurders van vijf perceelen land aan de diaconie van Oldelamer en Oldetrijne behorende 1812-1815.
[62] Wezoon 1980 (2).
[63] Floreencohier 1858 blz. 25, soolstede 1-2, KGO A 1562, 1563, 1563a, 1564. De Bermsloot kwam dus na 1564.
[64] Zie veur Buiterweg J.K. Wezoon Oudheidkamerpraat Stellingwerf 16-05-1980.
[65] Mol 1989 blz. 119.
[66] VAS Ot zonder nommering. 1915.
[67] Floreencohier 1858, blz. 25-29.
[68] Topografische kaorte 1998.
[69] VAS Ot (R.J. de Groot 1928).
[70] Floreencohier 1858 en 1700.
[71] Van der Lende, blz. 72.
[72] Floreencohier 1858, blz. 25, soolsteden en kavels te Oldetrijne. KGO A 164 en 165.
[73] Floreencohier 1858, blz. 25-29.
[74] Bakker, blz. 13.
[75] VAS Ot nr. 29. *Kalsbeekwiekie.*
[76] Zie Floreencohier 1858 blz. 25-33, soolsteden en kavels te Oldetrijne.
[77] Zie ook Van der Lende 2003 blz. 76.
[78] VAS zonder nommering. Ot de Kom. 1901.
[79] Verkoopboekien in eigen bezit, 'Publieke Verkoop voor den heer Ale W. Schaap te Nijetrijne van onroerende goederen, onder Olde- en Nijetrijne, Spanga, Scherpenzeel en Munnekeburen. En voor de dames J.- en Z. de Vries te Utrecht van hooiland te Oldetrijne,

te houden door den notaris J.M.J. van Lis te Wolvega. 26 jan. En 9 febr. 1915'.
[80] VAS zonder nommering. 1901. (Mej. Cam van Schoot).
[81] Zie veur et Maadje in Sunnege in de lieste van dat plak, onder *Binderland.*
[82] Floreencohier 1858, blz. 25-29.
[83] De Madereed wodt ok nuumd in VAS Ot nr. 22.
[84] Floreencohieren van 1700.
[85] Beneficiaalboeken Oldetrijne. Zie ok Middendorp 1996a.
[86] Floreencohier 1858 blz. 25, 'soolstede 1-2, bos, bouwland, hooiland, in de Meenthe in de Bermsloot', KGO A 1562, 1563, 1563a, 1564. *De Bermsloot* kwam dus nao 1564.
[87] Et *Stellingwarfs Woordeboek* diel 3 L-K, blz. 266.
[88] Van Dale 1970, diel I.
[89] VAS zonder nommering, dit komt veur in een verkoopboekien uut 1901. 'Hooiland, Zwaluwstaarten groot ongeveer 1.20.00 Ha op de Marrimaden te Oldetrijne'. In VAS staon de Merriemaden bi'j verzin onder Sunnege nuumd. (VAS nr. 11). Daornaost nog in VAS zonder nommering Marrimaden. 'Oldetrijne groot 0.75.60 HA afkomstig van de wed. Luite J. Bos. Hooiland. Bijzonderheden: eig. Thijs H. de Groot'. Bron: verhuurboekien 1904 Netaoris A. Rambonnet.
[90] De geschiedenis van de Merriemaden is beschreven deur F. Middendorp in *Stellingwerf* van 25 september 1996.
[91] Zie ok de topografische kaorte van Nederlaand 1:25.000. 16B Wolvege. Uutgifte 1998. ISBN 90-350-0161-3.
[92] Mol 1989, blz. 81.
[93] Floreencohier 1858, blz. 25: soolstede 1-2 kavelnr. 1 de Scheene in de Meenthe, KGO A 178 e.v. Soolstede 1-2 in de Meenthe- in de Bermsloot, KGO A 1562 e.v., soolstede 8, Oudeweg in de Hooil. Sloot, Meente, KGO A 130. Hier is et dus percies angeven. Soolstede 11: kavelnr. 4, Meente, KGO A 901, 902, 1211, 1496-1499.
[94] Zie VKB III.
[95] Bakker blz. 13. Bakker geft een hiel verhael over de betekenis van 'wieken' in Ooldelaemer veur de ofwaetering en et systeem dat daor bi'j gul.
[96] RAF toegang 245 diel 2, 45 nr. 16.
[97] Tresoar (de vroegere Perveensiaole Biebeltheek). Riegel: Onderwiezersboekies Frieslaand. 1857-1858. 'Gemeente Weststellingwerf. Deel III Oldetrijne en Sonnega'. Hs 1150/23.
[98] Zie ok VAS nr. 7.
[99] VAS zonder nommering 1901. (Mej. F. en G. Schaafsma).
[100] 'Notulen vergadering ruilverkaveling "Merriemaden" onder Oldetrijne gehouden', 12 juli 1928 in Wolvege.
[101] Lantinga, blz. 44.
[102] Lantinga, blz. 44.
[103] Lantinga, blz. 27.
[104] VAS nr. 30, onder So.
[105] Mol 1989, *Prekadestrale atlas fan Fryslan*, blz. 119.
[106] Tegenwoordige Staat, herdrok, blz. 595.
[107] Tegenwoordige Staat, herdrok, blz. 605.

[108] Wezoon 1980 (2).
[109] Zie Beneficiaalboeken.
[110] Zie ok de Topografische kaorte van Nederlaand 1:25.000. Wolvege 16B, uutgifte van 1998.
[111] Zie ok Middendorp 1996d.
[112] Zie Middendorp 1996c en 1997c.
[113] Tegenwoordige Staat 1785-1789, diel III, blz. 603.
[114] Bloemhoff-de Bruijn, 1988, blz. 77.
[115] Zie de topografische kaorte van 1930.
[116] VAS zonder nommering: De Wheeren. (Dhr J. Doornveld). 'Hooiland. Bijzonderheden: eigenaar Gerrit I. Jager. (vroeger mej. De Wed. en erven Thomas Jager)'. Bron: verhuurboekien 1904. Netaoris A. Rambonnet.
[117] Floreencohier 1858 en 1700.
[118] VAS zonder nommering, dhr. J. Doornveld, Bron: verhuurboekien 1904. Netaoris A. Rambonnet.
[119] VAS zonder nommering, dhr. J. Doornveld, Bron: verhuurboekje 1904 Netaoris A. Rambonnet.
[120] VAS zonder nommering, dit komt veur in een verkoopboekien uut 1901.
[121] VAS vermelding: Dhr. J. Doornveld Bron: verhuurboekien 1904 Netaoris A. Rambonnet. Nog een VAS vermelding: 'Zwaluwstaarten/Marrimaden. 1901. Hooiland. Zwaluwstaarten groot ongeveer 1.20.00 HA op de Marrimaden te Oldetrijne'.
[122] 'Rapport betreffende de ruilverkaveling van gronden, genaamd de "Merriemaden", gelegen onder de Gemeente Oldetrijne'. 1928. blz. 1. Tresoar, 'Archief Provinciale en Gedeputeerde Staten van Friesland, toegangsnummer 12-01, 4.2.4.10.4.1, Landbouw, tuinbouw en bosbouw, stukken betreffende de afzonderlijke ruilverkavelingen, 1924-1961, 3197. Merriemaden, 1928-1931, 1949'.
[123] De oorkonde daor de Stellingwarvers Albrecht as heur heer erkenden is te vienen in Schwarzenberg, diel I, blz. 296: 'Acte van getrouw en gehoorzaamheid, gegeven aan hertog Albrecht, door eenige deelen uit de Zevenwouden aldaar.' De daotum van de akte klopt wel, mar veerder is die fout dateerd op 1399, terwiel dat 1398 wezen moet. Zie ok Janse, 1993.
[124] Naarding, blz. 44.
[125] VAS zonder nommering. Dhr. J. Doornveld. Bron: verhuurboekien 1904, netaoris A. Rambonnet.
[126] Zie J.K. Wezoon 1980 (1). Zie ok voetnote 10.
[127] Naarding, blz. 43.
[128] Floreencohier 1858, blz. 17, soolsteden en kavels in Sunnege, KGW A 331.
[129] Mol 1989, blz. 69.
[130] Bouwer, blz. 20. Hi'j nuumt as bron Floreen Registers Wstw. 1828 p. 58, Sonnege.
[131] Bouwer, blz. 20-21.
[132] Floreencohier 1858, blz. 25-29.
[133] Zie ok topografische kaorte van Nederlaand 1:25.000 uutgifte van 1998 16B. Wolvege. ISBN 90-350-0161-3 en topografische kaorte van 1926.
[134] VAS zonder nommering, de heer J. Doornveld. Bron: verhuurboekien 1904, netaoris

A. Rambonnet.

[135] Disse tekst komt uut een ankondiging in de *Liwwadder Kraante* van 30-8-1872.

[136] Floreencohier 1858 blz. 17. 'Kavels en soolsteden te Sonnega'.

[137] Dr. G.A. Wumkes, Stads- en Dorpskroniek van Friesland, diel I.

[138] Naarding, blz. 47.

[139] Bouwer 1970, blz. 24. Zie ok W. de Jong in 'Oosterwolde', *Fryske Plaknammen* XIII, 30-59, 1962.

[140] Bloemhoff-de Bruijn 1988, blz. 47, onder *De Husse.*

[141] Vermelding VAS: Sun. De Husse. 1922. Een wal op de westkant van het bouwland met hout naast een Husse (Mej. H.M.H. Muurlink).

[142] Hepkema blz. 522, Beneficiaalboeken: Sunnege.

[143] Lourens, 1880.

[144] Haandschriften van onderwiezers in Tresoar. Beschrieving Sunnege.

[145] *Leeuwarder Courant* van 28 maart 1873.

[146] Naarding, blz. 45.

[147] *Leeuwarder Courant* van 18 juni 1875.

[148] Naarding, blz. 42.

[149] Floreencohier 1858, p. 25-2.

[150] Tegenwoordige Staat diel 3, blz. 602.

[151] Floreencohieren van 1858, 25-29.

[152] Floreencohieren 1858, 25-29.

[153] Middendorp, *Her en der deur et oolde Wolvege*, blz. 27 e.v.

[154] Zie daorveur ok de Haulerweg in Spange, Van der Lende 1993, d.i. in mien boek over de Groote Veenpoolder.

[155] Schotanus à Sterringa, 1718.

[156] Floreencohier 1858 eigeners en brukers, blz. 17, 'Omschrijving soolsteden en kavels te Sonnega'.

[157] Prekadastrale atlas van Fryslân 1700/1640, blz. 68, Sunnege.

[158] Floreencohier 1858 blz. 17: 'Soolsteden en kavels te Sonnega'. KGW A 384, 387, 392, 439, 440, 442-447.

[159] Floreencohier 1858, blz. 17: 'Soolsteden en kavels te Sonnega'. KGW A 484, 489, 490, 1889.

[160] Van der Tuin, blz. 64.

[161] Van der Lende 1993, blz. 77.

[162] Mol 1989, blz. 72.

[163] Beneficiaalboeken Sunnege.

[164] Zie ok De Vent onder *weem.*

[165] Zie ok de Topografische kaorte van 1998 en de Topografische kaorte van 1926.

[166] Zie de Topografische kaorte van 1926.

[167] Dit bliekt aj' in Hisgis de topografische kaorte van 1930 over de hoevestroken van de Floreencohieren uut 1700 leggen.

INHOOLD

Heufdstok I	Inleiding	5
	Bronnen	7
	Interviews, ni'jste anvullings en meer over de geschiedenis	8
	Prissentaosie in dit boek	9
	Daankwoord	9
Heufdstok II	Over de geschiedenis van Ooldetriene	10
	Verloop van de kelonisaosie	10
	Ontstaonsgeschiedenis uutgaonde van de geschiedenis van de petroonheiligen	11
	De petroonheilige van Sunnege	14
	Meer as ien karkhof in Sunnege: hoe en waoromme	16
	Ekenomische aktiviteiten	18
	Hoe leefden de meensken? Hoe warkten ze mit mekaander?	20
	Et scharrerecht op 'e Ooldetrienster maoden	22
	De veldnaemen. Algemiene inleiding	25
	Waeterwegen	26
	Naemgevingsgewoonten in et geval van veldnaemen	28
	De waeterbeheersing/verdediging tegen overstromings	29
Heufdstok III	De veldnaemen van Ooldetriene	31
	De verklaoring van de dörpsnaeme	31
	De lieste van veldnaemen	32
Heufdstok IV	De veldnaemen van Sunnege	49
	De dörpsnaeme Sunnege	49
	De lieste van veldnaemen	49
Bi'jlaogen	1. Lieste van ofkottings	68
	2. Literetuurlieste	68
	3. De verkoopboekies (as bron)	72
	4. Opsomming van belangrieke kaorten	73
Voetnoten		74

WOLVEGE
HOOFDWEG
OOLDELAEMER
SCHEENE
AKKERS
BRINKLAAND
KLOKHUIS 1905
DE HEERENWEG
DE EGE
WESTER ZARVE
ZWOLLE SLAAND
BRINK
HOEVE BUITEN LUST
HOEVE OOLDEKRUIS
DE HUSSE KAMPEN
BROEKE OOLDETRIENSTER SLOOT
HOEVE DETWADDELEN
SONNEWEG (BINNENWEG)
KLEISTRAAT
OOLDETRIENSTER WAL
HOOGKAMP
GROTE SLOOT
KLIPPER
DE MEENTE
WEERDIJKZIJL
WEENEN
OOLDETRIENSTER POOLDER
WEERDIEK (KAMEPAD)
DE DAM
ARMAKKERTJES
BEDDER SCHIPSLOOT
KERKEWEG
SCHEENE VEENEN
AKKERS
EIKEN HOEVE
KERKHOFSLAAN (BINNENWEG) (SINTELWEG)
KAMPEN
VLIEGAKKERS
DE PIEST
HOEVE CLARA
NIJENRODE
DE OOLDETRIJNSTER MEENTE
HOEVE WEEKENS
GREENSTUSSEN SINTELWEG
BROEKEMANS LAENE
RESTEN OOLDETRIJNSTER SLOOT
HOEKSLAAND
GORTERS POLDER
DE ZAANDPLUITE VAN PRINTEN
STREKERS LAENE
KOLENS LAENE
HOEVE WEEKENS
KALSBEEK WIEKIEN
LENDE DIEK
UNE EPDIJKEN
SASWEG (SASREED)
REVIER DE LENDE
MAODEREED
HORSTEE LAENE
KEIPHANSLAENE
OOLDIJK VAN 1776
PIETER STUYVESANTWEG (BUITENWEG)
OOLDETRIENSTER BRUGGE
JUNKERS OF HELOMAVADRT
HET GROTE WEER
DE WEEREN
DE MAGERE VIER
MAADSLOOT
OLDEMADEN
UEENDIEK
DE POLDER OF KOM DE POT (POTLAND)
DE LANGE REEDEN
HET KOMMEZEN HUIS
MERRIEMADEN
GROTE KOELMAD
Z. WILLIWSTAARTEN
SCHOUWMADEN
GAPENBURGH
VOORMALIGE MEERSLOOT
MEERSLOOT
ARME MADEN
UITERDIJKEN
DE STROOMKANT
DE SAS
ET WIEDE
DE LENDEDIEK
DRIEWEGSLUUS
DE DRIEHOEK VAN SCHELTNA
ONWEERS HOEKE
OOSTERBROEK
HALLEGAT
BLESDIEKE
OVERIESSEL
MARKERBROEK
WEERDIJK
DE WEEREN

ISBN/EAN: *978-90-6466-148-8*

SSR-136

Et veldnaeme-onderzuuk in de gemienten Oost- en West-Stellingwarf is een langlopend projekt van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, et streektaelinstituut veur Oost- en West-Stellingwarf in Berkoop. Et onderzuuk het as doel om alle veldnaemen in dat gebied die nog in levendig gebruuk binnen, vaaste te leggen. Per dörp of groepien van dörpen wo'n de veldnaemen in boekvorm uutgeven, as de verzaemelings zo kompleet meugelik maekt binnen en as ze anvuld binnen mit historische gegevens en historisch veldnaememateriaol.
De riegel *Veldnaemen van Stellingwarf* is begonnen in 1982, mit een publikaosie over de dörpen Ni'jhooltpae en Ni'jberkoop. Dit boek is intied al weer et zesde in de riegel. Et behaandelt de dörpen Ooldetriene en Sunnege. De schriever, Piet van der Lende, schreef eerder over de veldnaemen van de dörpen in de Westhoeke. Hi'j bruukte veur Ooldetriene en Sunnege de verzaemeling van de Stellingwarver Schrieversronte, ondervreug veur hiel wat anvullings een tal (oold-)inwoners van beide dörpen en dee archiefonderzuuk veur meer anvullings, historische beschrievings en verklaorings. Zodoende is dit veldnaemeboek ok een belangriek boek wodden over de dörpsgeschiedenis van Sunnege en Ooldetriene.